

Jób könyve

BIBLIA-TANULMÁNYOK ■ 2016/4.

Biblia-tanulmányok

(2016. október–december)

JÓB KÖNYVE

BIK Könyvkiadó

Budapest, 2016

A tanulmányokat összeállította:
Kovács Zoltán

A tanulmány elektronikus formában a *www.kerak.hu* oldalon,
a „Kiadványok” menüpont alatt tölthető le

A Keresztény Advent Közösség megbízásából kiadja
a **BIBLIAISKOLÁK KÖZÖSSÉGE KÖNYVKIADÓ**

Székhely: 1121 Budapest, Remete út 16/A

Kiadó és könyvlerakat: 1181 Budapest, Reviczky Gyula u. 46.

Telefon/fax: 06-1/267-3947 ■ 06-20/379-6020

megrendeles@bikkiado.hu ■ www.bikkiado.hu

Felelős kiadó: Szigeti Gábor

Sorozatszerkesztő: Vankó Zsuzsa

Nyomdai előállítás: Kvadrát Print

Mobil: +36-30/280-6656

info@kvadratprint.hu ■ www.kvadratprint.hu

ISBN 978-615-5260-43-8

ISSN 0865-3119

TARTALOM

Bevezetés	7
<u>1. tanulmány – október 1.</u>	
Jób megpróbáltatásainak kezdete	16
<u>2. tanulmány – október 8.</u>	
Jób megpróbáltatásai folytatódnak	33
<u>3. tanulmány – október 15.</u>	
Egy közbevetés: Sátán „pályafutásának” áttekintése	50
<u>4. tanulmány – október 22.</u>	
A párbeszédben az első kör kezdete, Jób megátkozza születése napját, Elifáz feddő szavai	68
<u>5. tanulmány – október 29.</u>	
Jób másodszor szól súlyos szenvedéseiről, Bildád első megszólalása	82
<u>6. tanulmány – november 5.</u>	
Jób panasza Isten bánásmódja miatt, Cófár felszólítja a megtérésre	99
<u>7. tanulmány – november 12.</u>	
A párbeszédben a második kör kezdete, Jób kitart feddhetetlensége mellett, Elifáz istentelenséggel vádolja őt	117
<u>8. tanulmány – november 19.</u>	
Jób elmarasztaló szavai a barátok kegyetlensége miatt – Bildád azt erősíti, hogy csak a gonoszokat érik csapások	134

9. tanulmány – november 26.

Jób feltámadásba vetett hite, Cófár a gonoszok megbüntetéséről, a párbeszédben a harmadik kör kezdete, Jób a gonoszok jólétéről, Elifáz újabb felhívása a megtérésre 152

10. tanulmány – december 3.

Jób szeretne Isten előtt megjelenni, Bildád szerint az ember nem igazulhat meg Isten előtt 171

11. tanulmány – december 10.

Jób utoljára, egyben a leghosszabban szól, tapasztalatainak újbóli áttekintését adja, fenntartja ártatlanságát 184

12. tanulmány – december 17.

Elihu első beszéde: elmondja új elméletét a szenvedésről – Elihu második beszéde: igyekszik igazolni Istent 199

13. tanulmány – december 24.

Elihu harmadik és negyedik beszéde – Isten igazságossága, hatalmának megnyilatkozása a természetben 215

14. tanulmány – december 31.

Isten válasza – Jób elismeri Isten hatalmát, igazságosságát, imádkozik barátaiért 229

Igék minden napra (október–december) 246

Bevezetés

Ebben a negyedévben a Biblia egyik legrégebbi iratát, Jób könyvét tanulmányozzuk. Jób történetét a zsidó hagyomány szerint Mózes jegyezte fel. Több esetben szembetűnő a szóhasználat hasonlósága Mózes könyvei és Jób könyve között. Ellen G. White a következőket írja ezzel kapcsolatban: „Mielőtt a világ legkorábban élt költői énekeltek volna, Midián pásztora feljegyezte Isten Jóbhoz intézett szavait. A pusztá magányában töltött hosszú évek nem veszték kárba. Mózes nemcsak az előtte álló nagy feladatra készült fel, hanem ez idő alatt a Szentlélek készítettségére megírta a Teremtés (Mózes I. könyve) és Jób könyvét...”¹

Jób története joggal tarthat ígényt az érdeklődésünkre. A Biblia minden könyve hordoz valamilyen fontos mondanivalót, ami nélkül nem lenne teljes a Könyvek könyve. Eszter könyve például az isteni gondviselésről szól, Énekek éneke pedig az igaz, tiszta szerelem mintáját állítja elénk. Jób könyvének az emberi szenvedés a fő témája. Miért szenvednek az igazak? Miért engedi meg Isten a rosszat az életünkben, ha nem tőle származik? Ezek a kérdések minden időben foglalkoztatták a hívő embereket (lásd például ugyanezt a kérdésvetést a 37. és a 73. zsoltárban).

Jób barátainak esete mutatja, hogy mennyire szükséges világosan látnunk ezekben a dolgokban. Jób barátai hívő, istenfélő emberek voltak. Ez abból is látszik, hogy meglátogatták szenvedő barátjukat, amikor rokonai már magára hagyták őt (19,14–17). Szavaikból kiderül, hogy milyen magasrendű Isten-

1 Ellen G. White, *The Signs of the Times/Az Idők Jelei*, 1880. február 19.

ismeret létezett az írásbeli kinyilatkoztatás előtt. Ez az ismeret szájhagyomány útján maradt fenn, és terjedt a különböző népek körében a bűneset és a vízözön utáni, illetve az Izráel elhívása előtti időben. Jób nem volt izraelita, hiszen még Ábrahám előtt élt, de ő és barátai sokat tudtak az igaz Istenről.

Ugyanakkor Jób barátai nem voltak mentesek egy jellegzetes tévedéstől. Ugyanazt vallották, amit később, Jézus korában a zsidók is: „A zsidók általánosan azt hitték, hogy a bűn ebben az életben elnyeri büntetését. Minden betegséget büntetésnek tekintettek, mondván, hogy a szenvedő vagy szülei valamilyen rossz cselekedetet követtek el. Igaz, hogy minden szenvedés Isten törvényének az áthágásából származik, de ezt az igazságot elferdítették. Sátán – minden bűnnek és következményének szerzője – arra vette rá az embereket, hogy a betegséget és a halált Istentől származónak tekintsék, büntetésnek, melyet Isten tetszése szerint ró ki a bűn ellenében. Ezért akit súlyos betegség vagy szerencsétlenség sújtott, annak még azt a terhet is cipelnie kellett, hogy nagy bűnösnek tartották. Így készítették elő az utat a zsidók ahhoz, hogy elvessék Jézust. Úgy tekintettek rá, mint aki »ostoroztatik, verettetik és kínoztatik Istentől« (Ésa 53,4). Isten el akarta ezt háráni egy tanítással. Jób története által megmutatta, hogy a szenvedéssel Sátán sújtja az embert... Izráel azonban nem értette meg a leckét. A zsidók ugyanazt a hibát ismételték meg Krisztus elvetésével, amiért az Úr megrotta Jób barátait.”²

Jób barátai biztosak voltak abban, hogy Jób bűnös – hiszen szenved –, és mindenáron bűnvallomásra, Isten előtti megalázkodásra akarták rábíni. Jób azonban feltétlenül hitt Isten igazságosságában és abban, hogy Ő nem követel lelkiis-

2 Ellen G. White: *Jézus élete*. Advent Kiadó, Bp., 2003, 398–399. o.

mereti meggyőződés nélküli meghunyászkodást senkitől. Jób ragaszkodott ahhoz, hogy Isten olyan, amilyenek ő megismerte: igaz és egyenes, aki ilyen is marad, nem változik, mert „ő magát meg nem tagadhatja” (2Tim 2,13). A könyv utolsó fejezetében maga Isten erősíti meg, hogy a barátok félreismerték őt, és csak Jób „szólt igazán” felőle.

Nagy tanulság számunkra Jób hite, aki még akkor is ragaszkodott Isten igazságosságába vetett bizalmához, amikor nem értette, miért érte a sok nyomorúság, amikor a felesége és a közeli barátai is ellene fordultak, és a bűnösségéről akarták meggyőzni. Jákob küzdelmének éjszakájára emlékeztet bennünket ez a történet (1Móz 32. fej.). Jób esete is azt mutatja meg, hogy Isten megismerése és az Istenbe vetett hit által még a legkétségbeejtőbb körülmények között is lehetséges győzni, amikor egészen magunkra hagyatottak vagyunk, és látszólag még Isten is ellenünk fordult.

De a barátok hibája is álljon előttünk intő példaként, hogy senkit ne próbáljunk rákényszeríteni a bűnbánatra és a megtérésre, magabiztosan ítélkezve az indítékai felett, illetéktelenül beleavatkozva a tulajdon lelkivilágába. Mindig legyünk óvatosak az emberek és az élethelyzetek megítélésében, meghagyva annak a lehetőségét, hátha mi tévedünk. Talán, nem ismerünk minden körülményt és összefüggést, ezért a „biztos” helyett mondjuk inkább, hogy „szerintem”, „én úgy gondolom”, stb. Emlékezzünk erre az igei intésre: „Ne gyorsalkodjál a te száddal, és a te elméd ne siessen valamit szólni, ...mert Isten a mennyben van, te pedig a földön, azért a te beszéded kevés legyen.” (Préd 5,2)

Jób nem sokkal az özönvíz után élt, feltehetően Ábrahám kortársaként az i. e. 20. században. Erre enged következtetni a pátriárkákéhoz hasonló életmódja:

1. Gazdag, népes háztartásban élt vidéken, egy város közelében (vö. 1,3; 29,4–7).

2. Mint családfő személyesen mutatta be az áldozatokat (1,5), mert még nem létezett hivatásos papság.

3. Az ősatyákhoz hasonlóan magas kort ért meg (42,16).

4. A könyvben elhangzó párbeszéddek sehol sem hivatkoznak írásos kinyilatkoztatásra, annál többször a természet kínálta tanításokra.

5. A vízözönre vonatkozó utalás azt erősíti meg, hogy nem sokkal a vízözön után hangzottak el a könyvben foglalt párbeszéddek, mivel a katasztrófa még elevenen élt az emberek emlékezetében (22,15–18).

A könyv szerkezete:

I. Prológus (1–2. fejezet)

1–2. fej. – Jób és családja. Sátán *fogadása* Jób ellen. Sátán csapásai. A barátok érkezése

II. Párbeszéddek Jób és barátai között (3–31. fejezet)

a) 3–11. fej.: első kör

3. fej. – Jób első beszéde mély csüggedéséről (megátkozza születése napját)

4–5. fej. – *Elifáz* feddő szavai (4,12–21; álma, magánkinyilatkoztatása)

6–7. fej. – Jób másodszor szól súlyos szenvedéseiről

8. fej. – *Bildád* vádolja Jóbot (8,8; az „atyák” hagyományainak tekintélye)

9–10. fej. – Jób harmadszor: panasza Isten bánásmódja miatt

11. fej. – *Cófár*: felszólítás a megtérésre

b) 12–20. fejezet: második kör

12–14. fej. – Jób először: kitart feddhetetlensége mellett (14. fej.; halál, feltámadás)

15. fej. – *Elifáz* istentelenséggel vádolja Jóbót

16–17. fej. – Jób másodszor: elmarasztaló szavak a barátok kegyetlensége miatt

18. fej. – *Bildád*: csak a gonoszokra jön csapás

19. fej. – Jób harmadszor: a feltámadásba vetett hite

20. fej. – *Cófár*: a gonoszok jelen- és jövőbeli megbüntetése

c) 21–31. fej.: harmadik kör

21. fej. – Jób először: a gonoszok jólétéről

22. fej. – *Elifáz*: felhívás a megtérésre (utalás az özönvízre)

23–24. fej. – Jób másodszor: szeretne Isten előtt megjelenni (23,3–6; Jób hite)

25. fej. – *Bildád*: az ember nem igazulhat meg Isten előtt

26–31. fej. – Jób harmadszor, egyben leghosszabban: tapasztalatainak újbóli áttekintése, fenntartja ártatlanságát (29. fej. – utalások Jób életének korábbi szakaszaira) (*Cófár kimarad*)

III. Elihu beszédei (32–37. fejezet)

32–33. fej. – *Bevezetés és első beszéd*: elmondja új elméletét a szenvedésről („Isten többször szól”; „váltásdíjat találtam”)

34. fej. – *Második beszéd*: igyekszik igazolni Istent (fenntartó Isten)

35. fej. – *Harmadik beszéd*: vitatja azt, hogy Isten nem törődne Jóbbal

36–37. fej. – *Negyedik beszéd*: Isten igazságossága teremtményeivel való bánásmódjában; hatalmának megnyilatkozása a természetben

IV. Isten válasza (38–41. fejezet)

38. fej. – *Első válasz:* a törvényeknek alávetett világmindenség kinyilatkoztatja Istent

39. fej. – *Második válasz:* az állatok élete is kinyilatkoztatja Istent

40–41. fej. – *Harmadik válasz:* a behemót (40. fej.) és a leviatán (41. fej.) is kinyilatkoztatja Istent

V. Befejezés (42. fejezet)

42. fej. – Jób elismeri Isten hatalmát, igazságosságát, imádkozik barátaiért; Isten helyreállítja Jób boldogságát

A könyv nagyobb részét kitevő középső szakasz költői formában íródott. Ezért soroljuk Jób könyvét a Biblia ún. költői könyvei közé. Az öt költői könyv: Jób, Zsoltárok, Példabeszédek, Prédikátor könyve és Énekek Éneke. Ennek lényege az, hogy az európai költészettől eltérően nem a hangok, hanem a gondolatok ritmusa érvényesül. Sok természetből vett kép, hasonlat jellemzi ezt a költői stílust. Ugyanazt a gondolatot néha többször is megismétli, más-más hasonlatot alkalmazva.

Ajánlások, érdekességek Jób könyve tanulmányozásához

„Jób könyve az ókor és az újabb korok legnagyobb költeménye.” (Alfréd Tennyson, idézi Victor E. Reichert: *Job*, Soncino Press, London, 1946.)

„Jób könyve valóságos csoda, mert olyan tökéletes formában fejezi ki a gondolatokat, melyeknek az emberi elme csak akkor jut birtokába, ha elviselhetetlen fájdalom kínjában ég; ezek

a gondolatok a gyötrellem alatt formátlanok, amikor viszont a fájdalom alábbhagy, elmosódnak, és sohasem találunk rájuk ismét.” (Simone Weil: *Cahiers d'Amérique*, magyarul: Simone Weil: *Ami személyes, és ami szent*, ford. Reisinger János, Vigilia, Bp., 1983, 1998.)

„Mielőtt még a föld legősibb költői megénekelték volna soraikat, a midiáni pásztor már lejegyezte Istennek Jóbhoz intézett szavait, amelyek a maguk nemében páratlanul fenségesek, és az emberi lángelmék legkiválóbb alkotásai sem közelítik meg szépségüket.” (Ellen G. White: *Nevelés/Előtted az élet!*, Advent Kiadó, Bp., 2015, 139. o.)

„Jób könyvét Isten népének a legnagyobb érdeklődéssel kellene olvasnia az idők végezetéig.” (Ellen G. White, *The Signs of the Times/Az Idők Jelei*, 1880. február 19.)

„A soha véget nem érő probléma első, legrégebb megfogalmazása – az ember sorsa és Isten útja vele itt a földön... Fennkölt szomorúság, fennkölt megbékélés; a legrégebb koráldallam, mintha az emberiség szívéből törne elő – olyan halk és nagy, mint a nyári éjszaka, mint tengereivel és csillagaival a világ! Azt hiszem, sem a Bibliában, sem a Biblián kívül nem írtak semmit, ami ilyen irodalmi értéket képviselne.” (Thomas Carlyle, idézi: William MacDonald: *Ószövetségi kommentár*, Evangéliumi Kiadó, Bp., 2009; 463. o.)

„Ha van az én Faustom expozíciójának a Jóbéval némi hasonlósága, úgy az ismét csak helyes dolog, s én ezért inkább dicséretet, mint gáncsot érdemelek. (...) Nem tagadjuk azt a műveltséget, amelyre a Bibliából tettünk szert; ez a mű, jelentős dokumentumok gyűjteménye, mindmáig elevenen hat, legyen bármily messze tőlünk immár, legyen csakúgy távoli, mint az ókor egyéb örökei. Közelebbinek azért érezzük mégis, mert a hitre és a legmagasabb rendű erkölcsiségre hat, más irodalmi

művek viszont csak az ízlésre s emberségünk középső szintjeire.” (*Johann Wolfgang von Goethe*, Tandori Dezső fordítása)

„De ennek a patriarchális korban lejátszódott történetnek töretlen utóéletét épp az utóbbi két század támasztja alá legszembeötlőbben. Goethe, Madách »emberiség-költevényei« Jób könyve vázára épültek, s a német költő szarkofágjára is ez az egyetlen név került: »Hiob«, – minden embersors közös jellegzetességét jelölve meg az ő fájdalmában és igazságért való perlekedésében.” (Reisinger János, *Jó hír*, 1992/2, 100. o.)

„*Ady Endre* életében és költészetében mély nyomot hagyott a Biblia s azon belül Jób története. Aki ismeri Ady ellentmondásos életét és szívós küzdelmét az »úri Magyarországgal«, az nem csodálkozik Király István megállapításán: „Csöppet sem véletlen, hogy az Ótestamentum megpróbált hősének, Jóbnak története volt a legkedvesebb könyve.”³ A pannon tájról jött klasszikus költőnkől, *Babits Mihály*tól sem volt idegen Jób világa, a sokban hasonló, de jóval rövidebb Jónás könyve írójától nem is lehetett idegen. Kemény, az ószövetségi prófétákra emlékeztető verseiben (*Fortissimo, Holt próféta a hegyen, Mint forró csontok a máglyán*) a hangvétel a lázadó-tusakodó Jóbra emlékeztet, azonkívül idézi is Jób könyvét egyik verse mottójaként.⁴ (Hajdók János: *A Biblia remekeiből. Jób könyve, Jeremiás siralmái, Énekek éneke*, fordítás és magyarázat, Bp., 1983, 12. o.)

„A világ két legrégebb könyve Mózes és Jóbé; az egyik zsidó, a másik pogány, de mindkettő úgy tekint Jézus Krisztusra, mint közös középpontjára és céljára: Mózes beszámol az Úr Ábrahámnak, Jákobnak stb. tett ígéreteiről és jövendöléseiről; Jób

3 Király István: *Ady Endre*, Bp., 1970, II., 417.

4 Babits Mihály: *Októberi ájtatosság*. A mottó: „Távozzál el uram tőlem. Jób könyve”. Vö. Reviczky Gyula: *Jób siralma*.

pedig: *Oh, vajha az én beszédeim leiratnának... Mert én tudom, hogy az én megváltóm él... [Jób 19,23. 25].*” (Blaise Pascal: *Gondolatok*, 741. töredék)

„E könyv [Jób könyve] szavai azonban olyan nagy erejűek és olyan gyönyörűségesek, mint az írások közül egyetlen másiké sem.” (Luther Márton: *Előszók a Szentírás könyveihöz*. Magyarországi Luther Szövetség, Luther Kiadó, Bp., 2010, 47–48.)

„A fordításban mindvégig azon iparkodtam, hogy tiszta és érthető német nyelven szóljak. Nemegyszer megesett velünk, hogy két, három vagy négy hétig egyetlen szót kerestünk, olykor teljesen hiábavalóan. Philipp magiszterrel és Aurolusszal Jób könyvéből négy nap alatt alig három sort készítettünk el. Most, hogy íme, befejeztük, mindenki olvashatja és ócsárolhatja kedve szerint. Három-négy lapon is végigfuttathatjátok szemeketek anélkül, hogy egyszer is megakadnátok, miközben észre sem veszitek, mennyi kő és tuskó hevert ott, ahol most mint gyalult padlón mentek végig, és amely köveket és tuskókat verejtékezve, fáradságos munkával takarítottuk el utatokból, hogy rajta a léptetek akadálytalanná váljék.” (Luther Márton Jób könyve német nyelvre fordításáról, *Luther válogatott művei* 5., *Bibliafordítás, vigasztalás, imádság*, 630–631. o.)

„Bizony előfordult, hogy Jób könyvének csupán három sorával négy napig birkóztak; máskor három-négy hétig vadásztak egyetlen szóra vagy kifejezésre. Luther tréfásan meg is jegyezte, hogy ha Jób hallaná az ő fordításaik során elkövetett baklövéseiket, sokkal jobban felháborodna, mint *nyomorult vigasztalónak* hosszadalmas beszédén.” (Cserbik János–Tonhaizer Tibor: *A Biblia évszázada, Szentírás-fordítások a reformáció korából*, BIK Könyvkiadó, Bp., 2008, 48. o.)

Jób megpróbáltatásainak kezdete

(Jób 1. fejezet)

1

Milyen jellemzést olvashatunk Jóbról mindjárt a könyv kezdetén? Mi ebben a jellemzésben a rendkívüli?

Jób 1,1 | Volt Úz földjén egy ember, akinek Jób volt a neve. Ez az ember feddhetetlen, igaz, istenfélő volt és büngyülölő.

Jób 1,8 | Mondta az Úr Sátánnak: Észrevetted-e az én szolgámat, Jóbot? Bizony nincs hozzá hasonló a földön: feddhetetlen, igaz, istenfélő és büngyülölő.

(vö.) **Ezék 14,14** | Ha volna ez a három férfiú benne: Noé, Dániel és Jób: akkor ők az ő igazságukkal a maguk lelkét megszabadítanák, azt mondja az Úr Isten.

.....

.....

.....

.....

Hogyan válhatunk mi is Jóbhoz hasonlóan büngyülölő embereké? Mi segíthet ebben? Milyen bibliai példákat találunk erre?

Úz földjének pontos helye nem ismert, valószínűleg azonban Észak-Arábiában, Edom földje közelében kell keresnünk.¹

„A Jób név maga is szimbolikus. Az általánosabban elterjedt értelmezés az eredeti ’*ijjób*’ nevet a héber ’*jb*’ (ellenségnek lenni) gyökből származtatja, »akit megtámadtak« jelentéssel. A másik értelmezés hasonló formájú, a »hol van atyám? (ti. az Isten)« jelentésű akkád névből vezeti le a Jób nevet. Mindkét értelmezés megfelel a mű tartalmának. Mégis az utóbbi látszik valószínűnek, mert a héber ’*ajjéh’-áb*’ (hol van az atya?) közelebb áll azokhoz a nevekhez, amelyek szíriai-palesztinai területi ásatások során előkerültek. Talán ezt az értelmezést erősíti az is, hogy Jób könyve görög fordításának a végén található Jób-családfában szerepel így a név: »Jóbáb« (vö. 1Móz 10,29), bár ezt az összefüggést a legtöbb magyarázó erősen kétségbe vonja.”²

Több szempontból is rendkívüli a Jóbról adott jellemzés. Egyrészt Isten maga erősíti meg ugyanazokkal a kifejezésekkel, tehát Jób „az Isten királyiszéke előtt feddhetetlen” (vö. Jel 14,5), ami a legnagyobb elismerés. Másrészt „A Biblia kevés jót mond az emberekről. Kevés helyet szán a valaha élt legkitűnőbb emberek érényeiről szóló beszámolóknak is. Ez a hallgatás nem véletlen, tanítás rejlik benne. Minden jó tulajdonság, amivel az emberek rendelkeznek, Isten ajándéka.”³

A négy jelző kapcsán érdekes megfigyelni, hogy általában párosával fordulnak elő a Bibliában, különösen a bölcsességi

1 Úz, illetve Úz földje a Biblia más helyein: Siral 4,21; 1Móz 10,23; 22,21; 36,28; 1Krón 1,17.

2 Muntag Andor: *Jób könyve*. Fordítás és magyarázat, Luther Kiadó, Bp., 2003, 21–22. o.

3 Ellen G. White: *Pátriárkák és próféták*. Bibliaiskolák Közössége, 2001, 652. o.

iratokban: Feddhetetlen és igaz/becsületes (Zsolt 25,21; 37,37; Péld 2,21; 28,10; 29,10), illetve istenfélő és büngyülőlő/rosszat kerülő (Péld 3,7; 14,16; 16,6). Jób esetében azonban együtt szerepel a négy kifejezés!

A négy jellemvonásban Zimányi József Jób négy arcát véli felfedezni:

„*feddhetetlen* az emberek előtti arca,
igaz – önmaga előtt,
istenfélő – ez az ő lelki arca Isten előtt,
büngyülőlő – arca az Ördög felé.

Ha ezt a négy arcot nem tudjuk felmutatni, akkor baj van.”⁴

Felmerülhet a kérdés: hogyan lehet igazán meggyűlölni a bűnt, amely oly sokszor a vonzó arcát mutatja, legalábbis „ideig-óráig” (Zsid 11,25; Péld 20,17)? Egy lehetséges válasz:

„A Megváltó minden korszakban a megpróbáltatás iskolájában nevelte és fegyelmezte választottait. Keskeny ösvényen jártak, és megtisztultak a szenvedések kohójában. Jézusért elviseltek támadást, gyűlöletet, rágalmat. Harcok és fájdalom árán is követték Megváltójukat. Megtagadták önmagukat, és keserves csalódásokban volt részük. *Fájó élményeikből megismerték a bűn utálatosságát, hatalmát, terhét, keservét, és meggyűlölték a bűnt.*”⁵

Ugyanakkor a saját hibáink, bűneink keserű következményeként megtapasztalt, fájó élmények nélkül, mély istenfélelemből fakadóan is lehetséges gyűlölni a rosszat, ahogyan ezt Jób életében is láthatjuk. Messiási prófécia szólt előre arról, hogy az el-

⁴ Zimányi József: *Jób négy arca*, Éjféli Kiáltás Misszió, Bp., 2005, 6. o.

⁵ Ellen G. White: *A nagy küzdelem*, Advent Kiadó, Bp., 2000, 577. o.

jövendő Megváltó is gyűlölni fogja a bűnt, s e tekintetben Jób előképe volt a Messiásnak. „Szeretted az igazságot, gyűlölöd a gonoszságot, azért kent fel Isten, a te Istened öröm olajával társaid fölét.” (Zsolt 45,8; vö. Zsid 1,9)

„A Megváltó egyetlen dolgot gyűlölt a világon: a bűnt. Lehetetlen volt lepleznie fájdalmát, ha helytelen cselekedetet látott... Szíve túlcordult a szeretettől az egész emberi faj iránt, de sohasem volt elnéző bűneikkel szemben. Túlságosan a barátjuk volt ahhoz, hogy csendben maradjon, míg ők lelket romboló utat követnek – azokat a lelkeket pusztítják, akiket saját vérén vett meg. Azért munkálkodott, hogy az ember hűséges legyen magához, és magasabb, örök érdekeihez.”⁶

Milyen körülmények közt élt Jób „feddhetetlen, igaz, istenfélő és büngyűlölő” életet? Hogyan ügyelt a gyermekei lelki életére is?

2

Jób 1,2–5 | Született pedig neki hét fia és három leánya. Az ő vagyona hétezer juh, háromezer teve, ötszáz igahúzó állat és ötszáz szamár volt; cselédje is igen sok volt, és ez a férfiú nagyobb volt kelet minden fiánál. Eljártak pedig az ő fiai egymáshoz és vendégséget szereztek otthon, ki-ki a maga napján. Elküldtek és meghívták az ő három húgukat is, hogy együtt egyenek és igyanak velük. Mikor pedig a vendégség napjai sorra lejártak, elküldött értük Jób és megszentelte őket, és jóreggel felserkent és áldozott égőáldozattal mindnyájuk száma szerint; mert ezt

6 Ellen G. White: *Jézus élete*, Advent Kiadó, Bp., 2003, 65., 294. o.

mondta Jób: Hátha vétkeztek az én fiaim és gonoszt gondoltak Isten ellen az ő szívükben! Így cselekedett Jób minden nap. **Fil 4,12** | Tudok megaláztatni is, tudok bővölködni is; mindenben és mindenkiben ismerős vagyok a jóllakással is, az éhezéssel is, a bővölködéssel is, a szűkölködéssel is.

1Tim 5,8 | Ha pedig valaki az övéiről és főképpen az ő házanépéről gondot nem visel, a hitet megtagadta, és rosszabb a hitetlennél.

Miért jelenthet komoly visszahúzóerőt az anyagi jólét a lelki élet szempontjából? Mi segíthet ennek a megfelelő „kezelésében”? Hogyan tanúskodik Jób áldozatot bemutató gyakorlata hívő életének a mélységéről (vö. Zak 7,10)?

Jób rendkívüli gazdagsága komoly akadályt gördíthetett volna a lelki életében, ha szem elől téveszti gazdagsága forrását, a mindenható Istent, aki erőt, képességeket, lehetőségeket adott neki a gazdagság megszerzésére (vö. 5Móz 8,18). Ő azonban sokkal ellentétben nem esett abba a hibába, hogy az ajándékok birtokában megfeledkezzen a nagy Ajándékozóról (Jak 1,17).

Sokan „tudnak szűkölködni”, vagyis nehézségek, küzdelmek között is megtartják a hitüket, emberségüket. Sokkal kevesebben vannak azonban azok, akik bővölködni” is tudnak, azaz a jólét, a siker, az elismerés idején is hűségesek maradnak Istenhez és önmagukhoz, az igazi énjükhöz. Jóbra különleges módon érvényes ez a szép páli ige (Fil 4,12). Ő a legnagyobb magasságokkal és a legnagyobb mélységekkel is „ismerős volt”

– ahogy azt látni fogjuk – és őszintén elmondhatta volna, hogy „tudok megaláztatni is, tudok bővölködni is”.

„A jólét közepette nagy veszély leselkedik ránk. A gazdagság és dicsőség minden korszakban veszélyeztette az alázatosságot és lelkiséget... A szenvedés, a megpróbáltatás, a csapás fájdalmat okozhat, de a legnagyobb veszélyt a lelki életre a jólét jelenti. Ha az ember nem veti alá magát állandóan Isten akaratának, ha az igazság nem szenteli meg, a siker biztosan felébreszti benne az elbizakodottságra való természetes hajlamot.”⁷

Jóbnak nemcsak a gazdagsága helyes „kezelésében”, hanem szülői és családfői feladatainak lelkiismeretes teljesítésében is megmutatkozott a hite.

„Jól tennék a szülők, ha megtanulnák Úz férfiától az állhatatosság és odaadás leckéit. Jób nem mulasztotta el teljesíteni a kötelességét azok iránt, akik a kapuin kívül éltek. Jóindulatú és szívélyes volt mindenki iránt, tekintettel volt mások érdekeire, ugyanakkor komolyan fáradozott a saját családja üdvösségéért is. Miközben fiai és leányai ünnepeket tartottak, félt, nehogy gyermekei vétkezzenek Isten ellen. Mint a család hűséges papja, áldozatokat mutatott be értük egyenként. Tudta, mennyire visszataszító a bűn, és az a gondolat, hogy gyermekei esetleg elfeledkezzenek az isteni kívánalmakról, arra készítette, hogy mint közbenjáró, Istenhez forduljon az érdekükben.”⁸

7 Ellen G. White: *Próféták és királyok*, Advent Kiadó, Bp., 1995, 38. o.

8 Ellen G. White, *The Review and Herald*, 1881. augusztus 30.

3

Milyen – a Biblián belül is egyedülálló – jelenetbe enged bepillantást a következő szakasz?

Jób 1,6–12 | Történt pedig egy napon, hogy eljöttek Isten fiai, hogy megjelenjenek az Úr előtt; és eljött Sátán is közöttük. Mondta az Úr Sátánnak: Honnét jösz? Felelt Sátán az Úrnak és mondta: Körülkerültem és át- meg átjártam a földet. Mondta az Úr Sátánnak: Észrevetted-e az én szolgálmat, Jóbot? Bizony nincs hozzá hasonló a földön: feddhetetlen, igaz, istenfélő és büngyülő. Felelt pedig az Úrnak Sátán, és mondta: Avagy ok nélkül féli-e Jób az Istent? Nem te vetted-e körül őt magát, házát és mindenét, amije van? Keze munkáját megáldottad, állatai igen elszaporodtak e földön. De bocsásd csak rá kezed, verd meg mindazt, ami az övé, avagy nem átkoz-e meg téged szemtől szemben?! Az Úr pedig mondta Sátánnak: Íme, mindazt, amije van, kezedbe adom; csak ő magára ne nyújtsd ki kezed. Kiment Sátán az Úr elől.

.....

.....

.....

.....

Meg kell becsülnünk ezeket a verseket, mert egyedülálló ki nyilatkoztatást közvetítenek Sátán személyéről, félelmetes aktivitásáról és gúnyolódó, vádoló lelkületéről.⁹ A Biblia egyetlen

⁹ Azért is különleges ez a szakasz, mivel egyedül itt szól a Biblia arról, hogy Sátánnak a mennyei lázadást követően is volt még bejárása a mennybe. Erről bővebben a 3. tanulmányban lesz szó.

más helyén sem olvashatunk ilyen nyíltan a nagy Ellenségről. Sátán egyik taktikája az, hogy letagadja magát (2Kor 11,14), itt azonban leplezetlenül láthatjuk őt.

„*Körükerültem és át- meg átjártam a földet.*” Kiolvassuk ebből a kijelentésből az alaposságot, a kitartást, a eltökéltséget, a „jó gazda” gondosságát a rábízott birtok felett? Egy fontos dolgot azonban elhallgat, a célját ennek a kitartó erőfeszítésnek, s erről Péter apostol leveléből értesülünk: „*Józanok legyetek, vigyázzatok; mert a ti ellenségeitek, az ördög, mint ordító oroszlán, szerte jár, keresvén, kit elnyeljen.*” (1Pt 5,8)

A beszélgetésből az is kitűnik, hogy Sátán már ezt megelőzően észrevette Jóbot. Nyilvánvalóan sértette és nyugtalanította az, hogy az ő „felségterületén”, „fejedelemségében” (Jn 14,30) nem tudja legyőzni, beszennyezni őt semmilyen bűnnel. Legyőzni nem tudta, vádolni azonban igen, és Isten csak úgy tisztázhatta Jóbot a hamis vádak alól, hogy megengedte az életében a megpróbáltatásokat. Így Jób bemutathatta, hogy semmilyen önös érdek nem vezérli, csupán magáért a jóért, az igazság őszinte szeretetétől indítatva tiszteli és szolgálja Istent.

Jób könyvét az „eszmék szimfóniájának” is nevezik, méltán. Azonban nemcsak a barátokkal folytatott párbeszédnek során fogalmazódnak meg eszmék, hanem mindjárt itt, a könyv prólógusában is.

Az egyik jellegzetes és gyakran, sokféle formában ismétlődő sátáni eszme az, hogy érdek, önző „ok” nélkül nincs semmi jó ebben a világban, vagyis a jó valójában nem is létezik, csak egy látszólagos dolog, csupán vágyalom. Puskin *A Démon* című versében¹⁰ jól ragadja meg Sátánnak ezt az eszméjét és vádoló, gúnyolódó lelkületét:

¹⁰ Lásd a függelékben.

„Gúnyolódott a szabadságon,
A szerelmen, az életen,¹¹
Nem akart az egész világon
Dicsérni semmit sohasem.”

„Kálvin 159 igehirdetést írt Jób könyvéről, javarészt a gondviselést védelmezve bennük.”¹² Minden bizonnyal ő is felfigyelt a 10. versre, amelyben Sátán tesz bizonyosságot Isten gondviseléséről! A héber szövegben a szűk ige szerepel, amely kerítéssel való körbevételt, védelmet jelent.

„Sátánnak és seregének a hatalma és rosszakarata jogos félelemre adhatna okot, ha nem találnánk védelmet és szabadulást Megváltónknál, aki hatalmasabb náluk. Házunkat reteszekkel és zárrakkal gondosan biztosítjuk, hogy a gonosz emberektől megvédjük javainkat és életünket. De ritkán gondolunk a gonosz angyalokra, akik folyvást igyekeznek közelünkbe férkőzni, és akiknek a támadása ellen saját védelmi eszközeinkre nem építhetünk. Ha engedélyt kapnak rá, megzavarhatják gondolkozásunkat, tönkretesznek és meggyötörhetik testünket, elpusztíthatják javainkat és életünket. Egyedüli örömüket a szenvedésben és pusztításban találják. Félelmes helyzetben vannak azok, akik nem Isten kívánalmait követik, hanem Sátán kísértéseinek engednek, mígnem Isten átengedi őket a gonosz lelek irányításának. De akik Krisztust követik, az ő oltalma

11 „Gúnyolódott az életen” – az igaz életen, tehetjük hozzá Jób könyve 1. fejezete alapján.

12 Pecsuk Ottó (szerk.): *Bibliaismereti kézikönyv*, Kálvin Kiadó, Bp., 2004, 207. o.

alatt biztonságban vannak. Isten a mennyből nagy erejű angyalokat küld védelmükre. A gonosz nem törheti át azt az őrséget, amelyet Isten állít népe köré.”¹³

Milyen törvényszerűségeket fedezhetünk fel abban, ahogyan Sátán „munkához látott”?

4

Jób 1,13–19 | Történt pedig egy napon, hogy fiai és leányai ettek és bort ittak elsőszülött bátyjuk házában, amikor követ jött Jóbbhoz, és mondta: Az ökrök szántottak, a szamarak pedig mellettük legelésztek. De a sabeusok rajtuk ütöttek, és elhajtották azokat, a szolgálkat pedig fegyverrel ölték meg. Csak én magam szaladtam el, hogy hírt adjak néked. Még szólt ez, mikor jött egy másik, és mondta: Isten tüze szállt alá az égből, és megégette a juhokat és a szolgálkat, és megemésztette őket. Csak én magam szaladtam el, hogy hírt adjak neked. Még ez is szólt, mikor jött egy másik, és mondta: A káldeusok három csapatot alkottak és rajtaütöttek a tevéken, és elhajtották azokat; a szolgálkat pedig fegyverrel ölték meg, csak én magam szaladtam el, hogy hírt adjak neked. Még ez is szólt, mikor jött egy másik, és mondta: A te fiaid és leányaid ettek és bort ittak elsőszülött bátyjuk házában; Íme, nagy szél támadt a pusztára felől, megrendítette a ház négy szegletét, és rászakadt az a gyermekekre és meghaltak. Csak én magam szaladtam el, hogy hírt adjak neked.

.....

13 Ellen G. White: *A nagy küzdelem*, Advent Kiadó, Bp., 2000, 460. o.

Az első és legfontosabb törvényszerűség – amit még az előző szakaszban láthattunk –, hogy Sátán Isten engedélye nélkül semmit sem tehet!

Viszont milyen mohón kezdett munkához az engedély birtokában! Sajnos valóban úgy tűnik, hogy „egyedüli örömét a szenvedésben és pusztításban találja” (Ellen White).

Meglátjuk a tervezettséget abban, ahogyan a pusztítás munkáját végzi? Fokozatosan súlyosbodnak a csapások: először az 500 ökör és az 500 szamár, aztán 7000 juh, majd a 3000 teve, amely az állatok között nyilván a legnagyobb értéket képviselte abban az időben. S végül mindezt betetézve a gyermekek halála.

A felhasznált eszközök is tanulságosak: Két természeti elem, a tűz és a szélvihar, valamint az emberi eszközök, a sábeusok és a káldeusok. Úgy tűnik, hogy egyenlő hatékonysággal tudja őket alkalmazni a céljai érdekében.

Különös gondosságra vall az is, hogy egy hírmondót mindig megkímélt. Mintha arra is lett volna gondja, hogy Jób minél hamarabb értesüljön a csapásokról, ezzel is gyötörve őt, hiszen a korabeli viszonyok között ez nagyobb időbe is telhetett volna.

„Sátán az elemeket is felhasználja, hogy segítségükkel lelkeket gyűjtsön csűrbe. Kikutatva a természet laboratóriumának titkait, latba veti minden képességét, hogy – amennyire csak Isten engedi – úrrá legyen az elemeken. Amikor engedélyt kapott Jób meggyötülésére, ó, milyen gyorsan elsöpört nyáját és gulyát, szolgálkat, házakat, gyermekeket! Egyik baj pillanatok alatt követte a másikat...

A mindenütt és ezer formában előforduló tengeri és szárazföldi balesetekben és szerencsétlenségekben; a hatalmas tűzvészekben, vad tornádókban és félelmetes jégverések-

ben; viharokban, árvizekben, ciklonokban, szökőárakban és földrengésekben Sátán keze van. Elsöpri az érő termést, aminek következménye éhínség és nyomor. Halálos fertőt lehel a levegőbe, és emberek ezreit elviszi a ragály. E jelenségek egyre sűrűsödnek és súlyosbodnak. Pusztul mind ember, mind állat.”¹⁴

Hogyan fogadta Jób a csapások hírét? El tudjuk mondani mi is ugyanezeket a szavakat súlyos veszteségek idején?

5

Jób 1,20–22 | Akkor felkelt Jób, megszaggatta köntösét, megborotválta a fejét, a földre esett és leborult. Mondta: Mezítelen jöttem ki anyám méhéből, és mezítelen térek oda vissza. Az Úr adta, az Úr vette el. Áldott legyen az Úr neve! Mindezekben nem vétkezett Jób, és Isten ellen semmi illetlent nem cselekedett.

.....

„Az »oda« bizonyosan a föld ölének rejtekét jelenti az anyai öl analógiájára. Az ókori keleti temetkezési szokásokban található guggoló testhelyzet talán az embriónak az anyaméhben felvett tartására emlékeztet.”¹⁵

¹⁴ Uo., 524–525. o.

¹⁵ Hans Walter Wolff: *Az Ószövetség antropológiája*, Harmat Kiadó, Bp., 2003, 125. o.

Jób kiállta a próbát, nem átkozta meg Istent, s kimondta a halhatatlanná vált szavakat: „Az Úr adta, az Úr vette el. Áldott legyen az Úr neve!” Charles H. Spurgeon szerint ezek a valaha feljegyzett emberi beszéd legnagyobb szavai. Véleménye szerint, tekintettel a körülményekre, a kegyelem csodája, hogy Jób ekkor így tudott szólni.¹⁶

„Az Istennel szoros kapcsolatban állók talán nem virágzóak a földi élet dolgaiban; gyakran éri őket súlyos próba – szenvedés, szerencsétlenség, nyomorúság sújthatja őket... Az isteni hatalom ereje által az emberi állhatatosság példái tanúságok a világnak Isten ígéretei hűségéről – az Úr maradandó jelenlétéről és fenntartó kegyelméről. Amint a világ ezen alázatos embereket nézi, nem tudják, milyen az erkölcsi értékük Isten szemében. A hit cselekedete nyugodt lélekkel megbízni Istenben a legsötétebb órában, bármilyen súlyosan megpróbálva s viharverten azt érezni, azt tudni, hogy mennyei Atyánk áll a kormánynál.”¹⁷

Egy példa arra, hogy Istenbe vetett hittel nemcsak a bibliai időkben, s a bibliai híthősök tudtak Jóbbhoz hasonlóan gondolkodni és szólni nagy személyes veszteségek idején:

„Bár férjem halála óta még nem keltem fel betegágyamból, a következő szombaton elvittek a Szentsátorba, hogy részt vegyek férjem temetésén. Az istentisztelet végén kötelességemnek tartottam, hogy bizonyoságot tegyek a keresz-

16 <http://www.studylight.org/commentaries/spe/job-1.html>.

17 Ellen G. White: *Bizonyágtételek a gyülekezetek számára*, IV. köt., ford. Egervári Dezső, 2001, 525. o.

tény reménység értékéről a szomorúság és gyász órájában. Mikor szólásra emelkedtem, erőt nyertem, és tíz percen át beszéltem, dicsőítettem Isten könyörületét és szeretetét a zsúfolt gyülekezet előtt. Az istentisztelet után kikísértem férjemet a Tölgyes halom temetőbe, ahol nyugalomra helyezték a feltámadás hajnaláig.

Megviselte testi erőmet e csapás, az isteni kegyelem hatalma mégis megtartott súlyos gyászomban. Amikor láttam, hogy férjem utolsó lélegzik, tudtam, hogy Jézus drágább nekem, mint életem bármely előző óráján. Mikor elsőszülöttem mellett álltam, és bezártam szemét, így tudtam szólni: »Az Úr adta, az Úr vette el. Legyen áldott az Úr neve.« Tudtam, hogy Jézus a vigaszom. S mikor a halál kitepte kezemből utolsó szülöttemet, és nem láttam többé parányi fejét magam mellett a párnán, akkor is így tudtam szólni: »Az Úr adta, az Úr vette el. Legyen áldott az Úr neve!« Harminchat éven át fáradoztam együtt vele, s most szemére tudtam tenni a kezem, és így tudtam szólni: »Rád bízom kincsemet a feltámadás hajnalhasadásáig.«¹⁸

Érdekes Ellen White megfogalmazása. Ismételten azt írja, hogy „így tudtam szólni”, mintha ő maga is meglepődött volna utólag azon, hogy akkor, a súlyos csapás idején erre képes volt. Tisztában volt azonban azzal, hogy honnan nyert ehhez erőt: „az isteni kegyelem hatalma mégis megtartott súlyos gyászomban”. Ugyanez a hatalom azóta is minden ember számára elérhető.

18 Ellen G. White: *Bizonyágtételek a gyülekezetek számára*, I. köt., ford. Egervári Dezső, 2006, 67. o.

6

Milyen ígéretekben bízhatunk, ha Jóbhoz hasonlóan nem értünk valamit Isten gondviselésében?

Jn 13,7 | Amit én cselekszem, te azt most nem érted, de ezután majd megérted.

1Kor 13,12 | Most tükör által homályosan látunk, akkor pedig színről színre; most rész szerint van bennem az ismeret, akkor pedig úgy ismerek majd, amint én is megismertettem.

Jn 16,23 | Azon a napon nem kérdeztek majd engem semmiről.

Mik 6,8/b | ...alázatosan járj a te Isteneddel!

.....

.....

.....

Isten gondolata, terve számunkra sohasem a háborúság, hanem a békesség gondolata (Jer 29,11), ha nem is értjük azt azonnal. Ilyen helyzetekben azonban mindig felfegyverkezhetünk azzal a gondolattal, hogy Isten nem hagy bennünket feljebb megpróbáltatni, mint azt elszenvedhetnénk, s a próbában kitaráshoz szükséges erőt is mindig megadja (1Kor 10,13).

Az Istent szeretők életében minden „együttműködik a jóra” (Rm 8,28). Ugyanakkor elbizakodottság lenne azt állítani, hogy mindig értjük, látjuk azt, hogyan történik ez az életünkben. Ezért van szükség arra, hogy „alázatosan járjunk a mi Istenünkkel”. Lehet, hogy csak évek vagy évtizedek után értünk meg valamit abból, ami velünk történt, s az sem zárható ki, hogy majd csak az Isten országában, ha méltókká tétetünk arra, hogy ott lehessünk. Jézus egyik legnagyobb ígérete hogy, „azon a napon nem kérdeztek majd engem semmiről.”

„Már most örvendezhetünk annak, hogy ott világos lesz mindaz, ami itt talányos volt számunkra Isten gondviselésében, hogy világos magyarázatot kapunk majd a nehezen érthető dolgokra, tökéletes és szépséges összhangot látnunk ott, ahol véges elménkkel csak zűrzavart, megghiúsult terveket láthattunk.”¹⁹

19 Ellen G. White: *Krisztushoz vezető lépések*, Bibliaiskolák Közössége, 2000, 98. o.

•

*Az e heti adomány a szociális osztályt támogatja.
– Hozzájárulás a rászorulóknak anyagi vagy természetbeni támogatásához.*

Függelék

Alekszandr Szergejevics Puskin

A Démon

Midőn még új varázssal intett
Nekem az élet, valaha,
Tölgyzúgás és leánytekintet,
S a csalogány éji dala –
Midőn dicsőség és szabadság,
Művészi ihlet, szerelem,
S fennkölt érzések felkavarták
A véremet fenségesen –
Az öröm óráit kegyetlen,
Nem várt búval töltve teli,
Valami baljóslatú szellem
Kezdett lopva kísérteni.
Mindig szomorúság kísérte:
Nézésében a furcsa fény,
Mosolya és maró beszéde
Hideg mérget öntött belém.
Nem bízott a gondviselésben,
Megrágalmazta szellemét,
Az ihletet lenézte mélyen,
Ábrándnak mondta, ami szép,
Gúnyolódott a szabadságon,
A szerelmen, az életen,
Nem akart az egész világon
Dicsérni semmit sohasem.

(Eörsi István fordítása)

Jób megpróbáltatásai folytatódnak (Jób 2. fejezet)

Hogyan folytatódik Jób története? Mi az újabb „ok nélkül” elhangzásának a jelentősége?

1

Jób 2,1–3 | Történt pedig, hogy egy napon eljöttek Isten fiai, hogy megjelenjenek az Úr előtt. Eljött Sátán is közöttök, hogy az Úr elé álljon. Mondta az Úr Sátánnak: Honnét jösz? Felelt Sátán az Úrnak, s mondta: Körülkerültem és át- meg átjártam a földet. Mondta pedig az Úr Sátánnak: Észrevetted-e az én szolgámat, Jóbót? Bizony nincs a földön olyan, mint ő; feddhetetlen, igaz, istenfélő, büngyülölő. Még erősen áll feddhetetlenségében, noha ellene ingereltél, hogy ok nélkül rontsam meg őt.

.....

.....

.....

A párbeszéd első része szóról szóra megismétlése az első beszélgetésnek. Mintha azonban időközben semmi sem történt volna. Pedig ahogy azt láthattuk szörnyű csapások, tragédiák történtek Sátán „jóvoltából”, de ő erről hallgat. Nem mondja, hogy időközben Úz földjén is járt, s nem tétlenkedett, mindent bevetett, de Jób istenfélelmét, ragaszkodását Istenéhez

nem tudta megtörni. Isten mondja ki, hogy Jób „még erősen áll a ő feddhetetlenségében”, noha Sátán is jól tudja, hogy vereséget szenvedett, a Jóbra tett fogadását elvesztette.

„Sátán feltételezte, hogy Jób nem »ok nélkül« szolgál Istennek (lásd 1,9). Isten ennél a szónál folytatja, és megmondja Sátánnak, hogy Jób éppen nem azt kapta, amit Sátán feltételez: csupa jót, mint kegyessége pontosan kiszámított hasznát. Sokkal inkább minden »ok nélkül« szenvedett veszteséget.

Ez az isteni ítélet fontos a történések további megértése szempontjából. Itt Isten maga mondja, hogy Ő Jóbót »ok nélkül«, tehát nem egy titkos gonoszságáért sújtotta. Mennyire jellemző azonban, hogy az emberek úgy vélik, tudniuk kell azt, amit nem tudhatnak, és emiatt rögtön csalódnak is: Jób barátai feltételezik Jóból, hogy bűnt követett el, ezért bünteti őt Isten.

»Ok nélkül«: ez természetesen azt jelenti, minden közvetlen ok nélkül, mert a nyomorúságnak, a szenvedésnek, a könnyeknek és halálnak természetesen megvan az oka az ember bűnbeesésében. Ha az ember nem szakadt volna el Istentől, mindez nem létezne. Jób azonban közvetlen ok nélkül szenved.

Megütközünk azon, hogy Isten ok nélkül hagyja szenvedni Jóbót? Akkor azon is meg kellene ütköznünk, hogy bennünket ok nélkül szeret. Ne legyünk túl gyorsak a tiltakozásban, ugyanis ami először felháborít, mivel azt gondoljuk, hogy igazságtalan és ellenünk irányul, az jónak bizonyul, ami a javunkat szolgálja. Az az Isten, aki ok nélkül hagyja szenvedni Jóbót, azt is munkálja, hogy Jób ok nélkül felemeltessen, és mindenkor áldásban legyen része. Jób nyomorúsága az eszköz Isten kezében, hogy Jób nagyszerű végét biztosítsa.”¹

1 Benedikt Peters: *Jób könyvének magyarázata. Miért kell az igazaknak szenvedniük?* Evangéliumi Kiadó, Bp., 2004, 49. o.

Belenyugodott-e Sátán a vereségébe? Milyen újabb váddal állt elő „atyánkfiainak Vádolója” (Jel 12,10)?

Jób 2,4–6 | Felelt Sátán az Úrnak, és mondta: bőrt bőrért; de mindent amiye van, odaad az ember az életéért. Azért bocsásd csak rá kezéd, és verd meg őt csontjában és testében: avagy nem átkoz-e meg téged szemtől szemben? Mondta pedig az Úr Sátánnak: Ímé kezekben van, csak életét kíméld.

.....

.....

.....

Ahogy „*e világ fiai eszesebbek a világosság fiainál a maguk nemében*” (Lk 16,8), úgy „*e világ fejedelme*” is sok mennyei világosságot nyert embernél kitartóbb a maga céljai elérése érdekében. Ezt a kitartást láthattuk már a két alkalommal is elhangzott válaszában: „*Körülkerültem és át- meg átjártam a földet.*”

„Sátán nem adja fel; ő a gonosz, a javíthatatlan gonosz. A szíve valóságosan kemény, mint az alsó malomkő (Jób 41,16). Semmilyen érv, semmilyen tapasztalat nem tudja megváltoztatni. Ő a gonosz, ő marad a gonosz, aki nem akar semmi más, mint mindig csak a gonoszt...”

»*az ember az életéért mindent odaad*«: Eddig Sátán csak Jób tulajdonát és gyermekeit támadta meg. Biztos benne, hogy ha Jóbnak egyszer a saját életéért kellene aggódnia (17,1.11; 30,23), nem beszélne már Istenről, hitről és hasonlóról. Akkor mindent megtenne, csak hogy a maga drága bőrért megmentse. Ezért kéri a Sátán Istentől, hogy Jób testét egyszer úgy megragadhassa, hogy félnie kelljen, hogy meg fog halni.

»*Csak az életére vigyázz*«: Megint csak meghatározza az Úr az ellenség határait. Azt nem lépheti át; Jób életét nem veheti el.²

„A »*bőrt bőrért*« mondás alighanem a nomád állatkereskedelem területéről származik, és azt jelenti: valamit valamiért; azaz: mindenért fizetni kell. Jób esetében ez azt is jelentheti, hogy Jób így gondolkozik: igaz, nagy árat kellett fizetnem, de az életért kellett odaadnom mindent. Akkor pedig ez még mindig nem bizonyítja, hogy Jób igazán kegyes ember. Van a sorok mögött egy ilyen gondolat is: ez a Jób lehet mindenkinél önzőbb is, mert miközben formálisan meggyásolja gyermekeit, szomorkodik az őt ért veszteségen, áldja az Istent, megkönnyebbulten azért, hogy így ő maga megmenekült. De majd ha ő maga kerül bajba, akkor már nem lesz többé kegyes, megátkozza az Istent.”³

Az igeszakasz antropológiai elemzése a héber szöveg alapján:

„Sátán tudja (Jób 2,4), hogy az ember: ...a *nefeséért* mindent odaadja! Ez alatt a sértetlen, egészséges élet értendő. Amikor azonban Jahve Jób csontjait és húsát mégis Sátán kezébe adja, egyben korlátot is állít neki: »de őrizd meg a *nefesét*«, azaz a pusztá életét...”

Az emberi test egészét érintő leírásokban a *bászár* a test egy részét képezi, a csontok (*ecem*) mellett külön megemlítve (Jób 2,5): Nyújtsd csak ki a kezed, és tedd rá csontjaira és a *bászárjára*, ahol a csontok mint belső szerkezet mellett a *bászár* főként a kívülről láthatót jelenti...

Kiemelkedően a leggyakrabban említett testrész a kéz (*jád*)... Amikor Jahve Jóbbal kapcsolatban azt mondja Sátánnak (Jób

2 Peters, i. m., 49–50.

3 Muntag Andor, i. m., 44–45. o.

2,6): A *já*dodban van, csak az életét őrizd meg! akkor a Sátán »rendelkezési körébe« adja. A *já*ddal kapcsolatosan a magáról a testrészeiről alkotott elképzelés gyakran egészen a háttérbe szorul az »erő« jelentéssel szemben. E szerint az értelem szerint a kéz a valami fölötti hatalom elsődleges eszköze.”⁴

Hogyan élt Sátán az újabb engedéllyel? Milyen betegséggel sújthatta Jóbót a leírás alapján?

3

Jób 2,7–8 | Kiment Sátán az Úr elől, és megverte Jóbót undok fekélyvel, talpától fogva a feje tetejéig. Vett egy cserepet, hogy azzal vakarja magát, és így ült a hamu közepett.

.....

A bibliai leírás szerint Sátán ugyanolyan gyorsan és mohón fosztotta meg Jóbót az egészségétől, mint ahogy korábban a gyermekeit vette el tőle és tette tönkre anyagilag. Az előző fejezetben láttuk, hogy mihelyt Isten oltalma visszavonult, Sátán azonnal elsöpört mindent, ami Jóbé volt. Most is „kijött” és „megverte Jóbót undok fekélyvel, talpától fogva a feje tetejéig”. Azonnal cselekedett, és a lehető legteljesebb mértékben kihasználta a kapott engedélyt. Jób testét teljesen beborították az undorító fekélyek, és egy cserépdarabbal vakargatta magát, hogy fájdalmát enyhítse.

⁴ Wolff, i. m., 38., 47., 95. o.

„A »rosszindulatú fekélyek«-nek megfelelő két héber szó jelölte az egyiptomi »hólyagos fekélyek«-et (2Móz 9,8–11; 5Móz 28,27) és Ezékiás betegségét (2Kir 20,7; »kelevény«). Feltehetően valamilyen varasodással vagy hegekkel járó bőrelváltozásról van szó, mint például a pemphigus foliaceus...⁵

A mai orvosok tanúsága szerint ennek a betegségnek a tüneteiben összhangban vannak Jób kínjaival: gyulladt, fekélyes sebek (Jób 2,7), viszketés (8. vers), elváltozások a bőr felszínén (7., 12. vers), étvágytalanság (3,24), levertség (3,24–25), erőtlenység (6,11), a fekélyekben levő férges (7,5), gennyes sebek (7,5), nehézlégzés (9,18), sötét foltok a szem alatt (16,16), bűzös lehelet (19,17), fogyás (19,20; 33,21), állandó fájdalom (30,17), álmatlanság (30,27), megfeketedett bőr (30,30), hámló bőr és láz (30,30).

Jób... hamuba ült egy ganéj elégetésével kapott hamuból és szemétből álló halom közelében vagy tetején, a városon kívül. Egyszerű kultúrákat fölkereső misszionáriusok arról számolnak be, hogy a pemphigus foliaceusban szenvedő betegek hamuval csillapítják sebeik fájdalmát. Milyen megalázó volt ez Jób számára! Neki, aki korábban a város kapujában ült mint bíró (29,7), most koldusok társaságában a városon kívül kellett tartózkodnia, egy cserépdarabbal vakargatva viszkető, gennyes sebeit.”⁶

„A hamuban ülés a gyász jele, de az is lehet, hogy itt az arab falvak és városok peremén ma is látható szemétlerakóhely, trágyarakás – *mazbala* – forog szóban. Mivel a hulladékot elégetik s a hamutömegek szilárd rétegekké keményednek, a *maz-*

5 Más magyarázatok a leprával azonosítják Jób betegségét.

6 John F. Walvoord–Roy B. Zuck (szerk.): *A Biblia ismerete kommentársorozat*, III. köt., 112. o.

bala az idők folyamán valóságos dombbá alakul. Ide voltak kirakva, mintegy elkülönítőben, az undok fertőző betegségekben szenvedők.”⁷

A sabeusok és a káldeusok után milyen újabb emberi eszközt talált Sátán Jób szenvedéseinek növelése érdekében? Hogyan állta ki Jób ezt a próbatételt is?

4

Jób 2,9–10 | Mondta pedig neki az ő felesége: Erősen állsz-e még mindig a te feddhetetlenségemben? Átkozd meg az Istent, és halj meg! Ő pedig mondta neki: Úgy szólsz, mint szól egy a bolondok közül. Ha már a jót elvettük Istentől, a rosszat nem vennénk-e el? Mindezekben sem vétkezett Jób az ő ajkaival.

.....

A hívő élet egyik szomorú tapasztalata, hogy sokszor onnan érkezik az újabb próbatétel és támadás, ahonnan azt a legkevésbé várnánk, ahonnan a legkevésbé számítunk rá. Jób is ebbe a helyzetbe került, amikor a felesége Isten megátkozására és a halálra biztatta őt. Megfigyelhetjük, hogy Jób felesége szó szerint azt mondja férjének, amit kísértéseivel Sátán el akar érni: Jób átkozza meg Istent. Anélkül, hogy sejténé, az ellenség szócsövévé vált. Az ő hangja a kísértő hangja.

⁷ Döbrössy Lajos: *Jób könyvének magyarázata*. In *Jubileumi Kommentár, A Szentírás magyarázata*, I. köt., Kálvin Kiadó, Bp., 1998, 502. o.

Az eredeti héber szöveg egyik érdekessége, hogy az *átkozni* ige helyén az áldani ige szerepel. Az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat (IMIT) fordításában így szerepel a vers: „*Áldjad Istent és halj meg!*”⁸

A mai fordítások, kommentárok többsége azonban az „*Átkozd meg az Istent és halj meg!*” fordítási megoldást részesítik előnyben.

„Az eredeti szövegben a *brk* (áldani) ige *piel* alakja áll. Ez ún. eufemizmus⁹: Istenre vonatkozóan a könyv írója nem hajlandó az „átkozni” (*rr* vagy *qll*) igét használni (vö. még 1,11; 2,5.9; ugyanezt találjuk 1Kir 21,10.13-ban is).

Még ezzel sincs vége a kísértésnek. Igaz, a Sátánról itt nincs többé szó. Jób felesége szólal meg. Nem bírja némán, szó nélkül elnézni ezt a szenvedést. Természetesen őt magát személyesen is érinti Jób betegsége, ahogy ezt egy későbbi utalásból (19,17!) megtudjuk. Itt most már minden kockára kerül. Jób elveszítette vagyonát, gyermekeit, egészségét. Nem maradt más, csak a puszta élete és kegyessége. Mert még mindig kitart. Felesége szerint ennek már nincs értelme. Nyilvánvalóvá lett, hogy nem érdemes kegyesnek lenni. Szerinte itt már csak egyet lehet tenni: megátkozni az Istent, ami egyben Jób halálát is jelenti. De érdemes még élni? Nem az-e éppen a megoldás, hogy a közeli, gyors halállal véget ér a szenvedés? Ebben a régi történetben nincs szó öngyilkosságról, hanem egyszerűen arról a bizonyosságról, hogy aki megátkozza az Istent, annak meg kell halnia...

Jób még ebben a kísértésben is megáll. Felismeri, hogy felesége úgy beszél, és úgy gondolkodik, ahogyan azok szoktak, aki-

8 *IMIT-Biblia*, II. köt., Makkabi Kiadói Kft., Bp., 1997, 920. o.

9 Szépitő kifejezés, körülírás. Durva, illetlen, sértő szavak helyett használt kevésbé bántó, enyhébb kifejezés.

ket a bölcsesség teológiája „bolondok”-nak nevez, nem azért, mintha elmebetegnek tartaná őket, hanem azért, mert nem számolnak komolyan Istennel. De ennek a megállapításnak is új értelme lesz ebben az összefüggésben. Jób bolondnak bélyegzi azt a gondolkozást, amely azt méri, meddig érdemes kegyesnek maradni.”¹⁰

Jób felesége védelmében is születtek magyarázatok:

„Augustinus az ördög segítőtársának nevezi Jób feleségét, aki úgy kísértette rosszra férjét, mint Éva Ádámot. A kérdésfeltevés arra szolgál, hogy Jób jellemének páratlanságát még jobban kiemelje a szerző. Jób elveti feleségének sugalmazását, melyet az talán nem is rossz szándékkal, hanem csak a helyzet okozta stressz hatása alatt mondott.

A héber *bérék* ige tulajdonképpen jelentése: ’áldani, megáldani’. A szó azonban ellentétes értelemben eufemizmus gyanánt is gyakran előfordul az Ót[estamentum]ban, a *qillél* és *giddéf* ’átkozni, megátkozni’ helyett. Mivel az igét búcsúzkodáskor is használták (vö. »Isten áldja meg« a magyar nyelvben), ebben az összefüggésben is jelenthet ilyesmit. Jób felesége, látva férjének kilátástalan állapotát, arra szólítja fel őt, hogy mondjon búcsút Istennek, fordítson neki hátat, adja fel hitét, hiszen úgysem várhat már tőle semmit. Akármelyik értelemben fogjuk fel az asszony megnyilatkozását, az mindenképpen kísértést jelentett Jób számára, amelyet határozottan vissza kellett utasítani.”¹¹

„Eszembe jut mindaz a kegyetlen és egyoldalú magyarázat, amelyet férfi kommentátorok Jób feleségéről írtak, és szinte kétségbeesem nemem fölött; csak egy asszony ért meg egy másik asszonyt, és egy ironőre marad az a feladat (azt hiszem, Louise

10 Muntag Andor, i. m., 39., 45–46. o.

11 Döbrössy Lajos, i. m., 502. o.

Haughtonnak hívták), hogy megállapítsa: bár Jób felesége nem tudott férje fájdalmában osztozni, bátran viselte a csapást, de alig lép Jób a szenvedés egy újabb területére, amelyből feleségét kihagyja, az asszony összeomlik, mert számára az jelenti a tűrhetetlen szenvedést, amit nem oszthat meg férjével.”¹²

5

Összegezve az eddigieket, milyen „területelhatárolást” vagy „felelősségi mátrixot” választhatnánk fel Isten és Sátán között a Jóbot ért szerencsétlenségek kapcsán?

A csapások forrása:

ISTEN	SÁTÁN
De bocsásd csak rá kezed, verd meg mindazt, ami az övé, avagy nem átkoz-e meg téged szemtől szemben?! (1,11)	Az Úr pedig mondta Sátánnak: Íme, mindazt, amije van, kezedbe adom; csak ő magára ne nyújtsd ki kezed. (1,12)
Isten tüze szállt alá az égből, és megégette a juhokat és a szolgálkat, és megemésztette őket. (1,16)	Mondta pedig az Úr Sátánnak: Íme kezedben van, csak életét kíméld. Kiment Sátán az Úr elől, és megverte Jóbot undok fekélyvel talpától fogva a feje tetejéig. (2,6–7)

¹² Harold St. John: *Job, The Lights and Shadows of Eternity* (Jób, az örökkévalóság fényei és árnyoldalai), 9. o. Idézi: William MacDonald: *Ószövetségi kommentár*, Evangéliumi Kiadó, Bp., 2009, 467. o.

ISTEN	SÁTÁN
Az Úr adta, az Úr vette el. (1,21)	
Még erősen áll az ő feddhetetlenségében, noha ellene ingereltél, hogy ok nélkül rontsam meg őt. (2,5)	
Ha már a jót elvettük Istentől, a rosszat ne vennénk-e el? (2,10)	

.....

.....

.....

Az első két fejezetben öt alkalommal olvassuk, hogy Jóbot Isten csapásai érték. Egy alkalommal Sátán mondta ezt, egyszer Isten „vette ezt magára”, kétszer Jób gondolta így a vele történeteket, s egy alkalommal a tudósítás szól „Isten tüzeről”. Ezzel szemben csak kétszer olvashatjuk azt, hogy a csapásokat Sátán idézte elő, ahogyan az a valóságban történt. Jellemző ez az arány, s jól mutatja, hogy Sátán milyen eredményesen „tagadja le magát”. Újabb sátáni eszme fogalmazódik itt meg: Isten az, aki ver. Sátán saját jellemtulajdonságait vetíti Istenre. Azóta is: „istenverést”, „istennyilát”, „Isten háta mögötti helyet” stb. emleget az emberi nyelvé.

„A Szentírás világossá teszi, hogy a természet elbukott, és hogy Sátánnak benne van a keze a természeti csapásokban. Jó példát találunk erre Jób könyvében. Ott Isten hatalmat, adott Sátánnak, hogy rátegye a kezét Jób gyermekeire. Sátán Isten rendezésében és az Isten által megszabott korlátokon belül cselekedett. Villámokat (Isten tüze az égből) használt fel arra, hogy megölje a juhokat és a szolgákat, és egy vihart, hogy Jób mind a tíz gyermekét elpusztítsa. Íme, itt a bizonyíték – ha tényleg bizonyítékra van szükségünk –, hogy a sátáni hatalmaknak valóban közük lehet azokhoz a katasztrófákhoz, amelyek bolygónkon lesújtanak.

Milyen következtetést vonhatunk le ebből? Vajon ez azt jelenti, hogy Istennek nincs befolyása a természetre? Vajon Isten az ilyenfajta tragédiáknál a »be nem avatkozás« politikáját követi? Vajon Isten emiatt minden »felelősség« alól felmenthető? A válasz egyértelmű: *Nem!*

Ezen a ponton azonban nagyon gondosan kell eljárunk.

Világosan különbséget kell tennünk ezen események *közvetlen* oka és *végző* oka között. A Jób gyermekeit megölő villámok és a vihar közvetlen oka Sátán hatalma volt. De itt jól figyeljünk: Isten volt az, aki Sátánnak hatalmat adott, hogy elkövesse ezt a pusztítást, és Isten volt az, aki határt szabott Sátánnak, hisz Ő közölte vele, hogy mit tehet és mit nem. Ezért Jób gyermekeinek halálát jogosan nem az ördögnek tulajdonítja, hanem ezt mondja: »Az Úr adta, az Úr vette el. Áldott legyen az Úr neve!« (Jób 1,21).

Tudományos szempontból nézve a földrengéseket a földkéreg alatti rétegeltolódások okozzák; pontosabban: a Föld felső rétegei az egyik irányban mozognak, míg az alsó rétegek az ellentétes irányban. Egy tornádó vagy széltölcsér közvetlen oka a légkör instabilitása meleg és nedves légtömeg hatására. Forgószél

akkor keletkezik, amikor a tenger hője felmelegít és mozgásba hoz egy nagy légtömeget. Teljesen mindegy, hogy ezt az időjárási jelenséget a konkrét esetben Sátán váltja-e ki, vagy nem. Egy dologban biztosak lehetünk: ezeknek az eseményeknek a végső kiváltója minden esetben Isten. Közvetve vagy közvetlenül Ő irányítja a természetet. Akárhogy is van, a teremtett világ fölött végső soron Isten gyakorolja a hatalmat. Ő minden dolog Teremtője és Fenntartója...

Isten nem ruházta át a katasztrófákban való illetékességét ősi ellenségére, az ördögre, tehát nem igaz, hogy Isten ma már nem ellenőrzi ezt a területet és nem gyakorolja a legfőbb hatalmat a természet fölött. Egyetlen földrengés sem tör ki, egyetlen tornádó sem tombol, egyetlen szökőár sem söpör el falvakat, ha Isten előzőleg nem adta beleegyezését.

Először: sok teológus – olyan teológusok, akik egyébként egyetértenek abban, hogy a természet fölött Isten uralkodik – hangsúlyozza, hogy Isten a természeti csapásokat nem *megparancsolja*, hanem csupán *megengedi*. Ez a szóhasználat hasznos lehet, különösen, ha arra gondolunk, hogy Jób könyvében Isten megengedi, hogy Sátán Jóbot csapások által tegye próbára. De ne felejtjük el, hogy az az Isten, aki megengedi a katasztrófákat, ugyanúgy azt is megteheti, hogy nem engedi megtörténni azokat. Önmagában az a tény, hogy megengedi őket, egyértelművé teszi, hogy előrelátásának és akaratának hatókörébe tartoznak. Luther Mártonnak igaza volt, amikor ezt mondta: »Még az ördög is Isten ördöge.«

Másodszor (és ez nagyon fontos): A Bibliában gyakran azt olvassuk, hogy Isten nem közvetlen okok által, hanem közvetett módon avatkozik be a természetbe. Amikor egyszer Jézus tanítványainak véget ért a tudománya, és azt hitték, hogy meg fognak fulladni a viharos tengerben, Jézus Krisztus felkelt vánko-

sáról, és ezt mondta a tengernek: »Hallgass el, némulj el!« Ennek közvetlen hatása volt: »És elállt a vihar, és nagy csendesség lett.« (Mk 4,39)

Ugyanez a Krisztus hasonló dolgot mondhatott volna a hondurasi árhullámoknak vagy annak az esőnek, amely Venezuelában kiváltotta az iszaplavinákat, és azok engedelmessé váltak a szavának. Az Úr egyetlen szavára véget ért volna a délkelet-ázsiai szökőár, sőt el sem érte volna a partot... Meg vagyunk győződve, hogy Istennek ezekkel a szívszaggató tragédiákkal és szerencsétlenségekkel jó és bölcs szándékai vannak. John Piper ezt gondolja a törökországi földrengéssel kapcsolatban, amely emberéletek ezreit követelte: »...Istennek százezernyi célja van, és a legtöbbjük a végidőkig rejtve marad előttünk. Csak az örökkévalóságban leszünk képesek felfogni ezeket.« Istennek minden egyes emberrel – mind a holtakkal, mind az élőkkel – terve van. Egyes emberek számára Isten terve úgy hangzik, hogy eljött az utolsó ítélet ideje; a túlélők számára egy ilyen katasztrófa után nagyobb a kegyelem, hogy újrendezzék a prioritásokat, és arra koncentráljanak, ami valóban számít. Az az asszony, aki úgy vélte, hogy a Katrina hurrikán által mindent elvesztett – kivéve Istent –, talán százezreknek beszélt, akik végső kétségbeesésükben lehet, hogy a mindenható Istenhez fordultak.¹³

6

Mi volt Jób barátainak a reakciója, miután szembesültek Jób állapotával?

Jób 2,11–13 | Mikor pedig meghallotta Jób három barátja

¹³ Erwin W. Lutzer: ...és hol volt Isten? Válaszok nehéz kérdésekre, Evangéliumi Kiadó, Bp., 2010, 31–38. o.

mindezt a nyomorúságot, amely rajta esett, eljött mindegyik az ő lakóhelyéből: a témáni Elifáz, a sukhi Bildád és a naamai Cófár; és elvégezték, hogy együtt mennek be, hogy bánkódjanak vele és vigasztalják őt. Amint rávetették szemüket távolról, nem ismerték meg őt, és fennhangon zokogtak; azután pedig megszaggatta ki-ki a maga köntösét, és port hintettek fejükre az ég felé. Ültek vele hét nappal és hét éjszaka a földön, és nem szólt egyetlenegy szót egyik sem, mert látták, hogy igen nagy az ő fájdalma.

.....

.....

.....

Minden bizonnyal hosszabb időnek kellett eltelnie, míg Jób barátaihoz eljutott a hír, s ők megszervezték a közös részvétlátogatást, hiszen 7,3-ban Jób már keserves hónapokról beszél.

- Témán Edomban volt, amely Jer 49,7 szerint híres volt bölcsességéről.

- Sukh, héberül *Suah*, vö. 1Móz 25,2.

- Naama bizonytalan, az Ószövetségben sehol másutt nem szerepel.

A barátok azért jöttek, hogy bánkódjanak Jóbbal és vigasztalják őt. Az itt található héber *núd* ige jelentése 'fejet csóválni, élénk, keleti gesztusokkal az együttérzést kifejezni'. Segít fogalmat alkotnunk Jób szenvedéseiről az, hogy a barátai először, távolról nem ismerték meg, mivel Jób arca a fekélyek következtében a felismerhetetlenségig el lehetett torzulva. Amikor mégis felismerték barátjukat, hangosan sírva fakadtak és port szórtak a fejükre a gajász Keleten szokásos kifejezésével (vö. Józ 7,6;

1Sám 4,12; 2Sám 13,19; Siral 2,10 stb.). Különösen becsülendő ez az együttérzésük, ha figyelembe vesszük Jób feleségének a viselkedését, ahogyan magára hagyta férjét, sőt szembefordult vele.

„Egyesek megfigyelték, hogy a zsidók és általában a keleti népek között az volt az illendőség, hogy a szenvedéstől elgyötört emberhez nem szóltak addig, amíg az jelét nem adta annak, hogy vigasztalásra vágyik. Ha ez így volt abban az időben is, akkor Jób barátainak is tartózkodni illett a beszédétől mindaddig, amíg ő csendben maradt.”¹⁴

14 S. D. A. Bible Commentary, III. köt., Review and Herald Publishing Association, Hagerstown, 1976, 504.

•

*Az e heti adomány
az Útjelző Alapítvány által fenntartott
internetes televízió működését támogatja.
– Hozzájárulás a közösség szellemiségében szerkesztett
és működtetett Light Channel Magyarország
(www.vilagossagot.hu) internetes televízió működési költségeihez.*

Függelék

Szabó Lőrinc
Tücsökgzene
299. Jób

Sebeimet vakarom. Cserepek,
ti is úntok már? Megöregedett
bennem és némúl a tiltakozás,
hogy: „Nem igaz! nem”? Be sok kín aláz,
be sok tol a sír felé! ...Micsoda
rémképek ezek? Hess, hess! Hisz ha a
magas Isten maga jó is elém,
Jób jobban tudja, ki volt és szegény
feje mit gondolt, mit hogyan csinált.
Hogy így sujtasz, nem ismerek reád,
Örökkévaló: magad vétkezel
magad ellen! Vagy próbára teszel,
s annál dicsőbb lesz a feltámadás;
vagy legalább is...? Lám, a lázadás
csak kifelé csukta le ajkait,
bent ezer sebe méltatlankodik:
ezer seb és láng és sikoly vagyok,
de csak vakarózom, és hallgatok.

3. tanulmány – október 15.

Egy közbevetés: Sátán „pályafutásának” áttekintése

Ebben a tanulmányban azt vizsgáljuk meg közelebbről, hogy honnan indult Sátán és hogyan vált olyanná, amilyenek Jób könyvében látjuk, valamint az „utóéletét” is nyomon követjük, egészen a végkifejletig. Mivel hét egymástól jól elkülöníthető szakaszt különböztethetünk meg Sátán tevékenységében, ezért kivételesen hét kérdésre bontva tanulmányozzuk ezeket.

1

Honnan indult Sátán, milyen képességeket kapott teremtésekor, s ezzel arányosan milyen szolgálatot töltött be?

Ezék 28,12–5 | Embernek fia! kezdj gyászéneket Tírus királyáról, és mondd néki: így szól az Úr Isten: Te voltál az arányosság pecsétgyűrűje, teljes bölcsességgel, tökéletes szépségben. Édenben, Isten kertjében voltál... Voltál felkent oltalmazó kerub; és úgy állítottalak téged, hogy Isten szent hegyén voltál... Feddhetetlen voltál útjaidban attól a naptól fogva, melyen teremtettél...

.....
.....
.....

„Volt idő, amikor Sátán – aki ma a gonoszság megtestesülése, a nagy hazug és gyilkos – fénylő, alázatos, tiszta angyal volt...

Kétségtelenül van helyi történelmi vonatkozása is ennek a jövődőlésnek¹, de ha az élénk tárt profetikus képet kicsit figyelmesebben vizsgáljuk, mégis hamarosan látni fogjuk, hogy a pogány uralkodó alakja mögött kirajzolódik annak a hatalmasságnak a sötét és fenyegető sziluettje, akit Jézus »*a világ fedelmé*«-nek nevezett.

A Szentírásban gyakori, hogy egy-egy istentelen király Sátán *typosává*,² mintegy a megtestesítőjévé válik.

Sátán teremtett lény. Tévedés tehát valamiféle gonosz istenségnek képzelni, aki mint hatalomban és örökkévalóságban egyenlő ellenfél áll szemben a jó és igazságos Istennel. Isten és Sátán között teljes egészében fennáll az a távolság, amely elválasztja egymástól a Teremtőt és a teremtményeket. Egyedül Isten örökkévaló. ***Sátánnak kezdete volt és vége lesz. Léte a világmindenség szuverén Urának és Bírójának akaratától függ.***

Sátán eredetileg fénylő, tiszta lény volt. A rossz eredete tehát nem vezethető vissza Istenre, a Teremtőre... Lucifer a világmindenség egyik legmagasabb pozícióját töltötte be: »*felkent, oltalmazó kerub*« volt Isten trónjánál. Mindig a dicsőség Urának jelenlétében, a mennyei világozásban élt.»³

„Abban fogant meg a bűn, akit Isten Krisztus után a legjobban kitüntetett, aki a leghatalmasabb és legdicsősé-

1 Ezék 28,12–15 próféciájára utal a szerző.

2 Görög szó, jelentése: *lenyomat, minta, példa*.

3 Alfred-Felix Vaucher: *Az üdvösség története*, Spalding Alapítvány, 2006, 371., 90. o.

gesebb volt a menny lakói között: Lucifer, a »hajnal fia« (Ésa 14,12), első volt az oltalmazó kerubok közt, szent és romlatlan. A nagy Teremtő előtt állt... A mennyei sereg szerette és tisztelte, az angyalok boldogan hajtották végre parancsait, mert mindnyájuknál bölcsebb és dicsőségebb volt.”⁴

A Sátán teremtmény voltát és Istentől való teljes függését hangsúlyozó Vaucher-idézethez még hozzáfűzhetjük Ellen White személetes hasonlatát:

„Isten éppoly könnyedén elbánhatott volna Sátánnal és a vele szimpatizálókkal, amilyen könnyedén felkapunk egy kavicsot és a földre dobjuk.”⁵

„Isten eljárását a bűnnel szemben soha nem értheti meg az, aki nem tudja, hogy a bűn először egy személyben fogant és testesült meg, s mint minden erkölcsi ellenvetésre, amelyet egy személy képvisel, erre is erkölcsi választ kell adni, nem pedig hatalmit. Vitathatatlan, hogy Isten a mennyben és a Földön is régen megsemmisíthette volna Sátánt. Szellemi kihívást azonban nem lehet megoldani erőnek erejével. Ha a mérleg egyik serpenyőjébe a mostani világot tennénk minden bűn okozta nyomorúságával együtt, a másikba pedig olyan világot, amelyből Isten kiküszöbölte volna a rosszat, de az összes ott élő teremtmény tudata meg lenne terhelve az Istentől való félelemmel – nos, könnyen beláthatnánk, hogy ez utóbbi serpenyő

⁴ Ellen G. White: *Pátriárkák és próféták*, Bibliaiskolák Közössége, 2001, 11., 13. o.

⁵ Ellen G. White: *Manuscript Releases*, XVIII. köt., 36. o.

húzná le az előbbi, ez képviselné a nagyobb bajt a mérlegelemben.”⁶

Az a bibliai tanítás, hogy a rossznak és „Sátánnak kezdete volt és vége lesz” a legnagyobb örömhír, és segít nekünk is meglátni a bűn okozta sötétség és pusztítás csapásain túl Isten szertő és áldásos tervei megvalósulását.⁷

Hogyan lett Luciferből – a világosság hordozójából⁸ – Sátán, Isten és ember mindenre elszánt ellensége?

2

Ésa 14,4.12–14 | E gúnydalt mondd Babilon királya felett, és szólj... Miként estél alá az égről fényes csillag, hajnal fia?! Levágattál a földre, aki népeken tapostál! Holott te ezt mondtad szívedben: Az égbe megyek fel, az Isten csillagai fölé helyezem ülőszékemet, és lakom a gyülekezet hegyén messze északon. Felibök hágok a magas felhőknek, és hasonló leszek a Magasságoshoz.

Ezék 28,15–17 | Feddhetetlen voltál útjaidban attól a naptól fogva, melyen teremtettél, míg gonoszság nem találtatott benned... Szíved felfuvalkodott szépséged miatt; megrontottad bölcsességedet fényességben.

Jn 8,44 | Ti az ördög atyától valók vagytok, és a ti atyátok kívánságait akarjátok teljesíteni. Az emberölő volt kezdettől fog-

6 Reisinger János: *A Biblia Sátánról*, Bibliaiskolák Közössége, 3. o.

7 Ellen G. White: *Pátriárkák és próféták*, Bibliaiskolák Közössége, 2001, 19. o.

8 Lucifer = *lux, lucis* (fény) és *fero* (hozni) latin szavakból, jelentése így „fényhozó”, világosság-hordozó.

9 A héber *Sátán* szó jelentése: ellenfél, peres fél, szembenálló, szembeszálló, ellenség.

va, és nem állott meg az igazságban, mert nincsen őbenne igazság. Mikor hazugságot szól, a sajátjából szól; mert hazug és hazugság atyja.

Jel 12,7–8 | Láttam, hogy háborúság támadt a mennyben: Mikáél és az angyalai küzdöttek a sárkánykígyóval, a sárkánykígyó és az angyalai is viaskodtak, de nem tudtak felülkerekedni, helyük sem találtatott többé a mennyben.¹⁰

.....

.....

.....

„Ésaiás – isteni ihletésre – olyan eseményekről beszél Babilon királyával kapcsolatban, amelyek csak Sátán bukásakor lehetnek végbe.” (*Gustave A. Krueger*)

„Izráel elnyomójának alakja mögött – írja *Alex More* – az emberiség nagy tirannusának alakja rejtőzik.”

„Ebben az igeszakaszban többről van szó, mint Babilon királyáról. Sátán megszemélyesítését mutatja be az ige, és megjelöli bukása okát: az önteltséget.” (*Yda Brunel*)

Önteltség, esztelen, örült, határtalan önteltség – ez volt Lucifer bűne. Megszédült, elragadta a féktelen ambíció, és Isten fölét akart emelkedni. Elfeledkezve arról a háláról, amellyel Istennek mint minden jó Alkotójának tartozott, megpróbálta megkaparintani Isten jogait.

Bekövetkezett a pillanat, amikor igazságtalanság, gonoszság találtatott a hatalmas angyal szívében – ennyit tudunk mondani, mert lehetetlen ezt a pszichikai tényt megmagyarázni.

¹⁰ Pontosított fordítás szerint.

A bűn sajátossága, hogy irracionális, hihetetlen, valószínűtlen és abszurd. Ha meg tudnánk magyarázni a bűnt, akkor ezzel már igazolni is sikerült volna.

A bűnt megmagyarázni annyi lenne, mint megmutatni, hogy milyen szükségszerűség hozza létre, és milyen alapon tekinthető jogosnak. A magyarázat itt végeredményben apológiát jelentene, a bűn jóvá és ésszerűvé tételét. Akkor lenne mentség a bűnre, és a rossz nem volna többé rossz... *A Biblia ezért nem is törekszik a bűn, a rossz eredetének megmagyarázására. A ki nyilatkoztatás csupán a bukás leírására és tudomásulvételére korlátozódik.*” (Gaston Deluz)¹¹

Isten különleges módon megáldotta Sátánt, mindezek az áldások azonban átokká változtak az ő „kezében”, életében, mert helytelenül használta fel azokat. S azóta is, nap mint nap láthatjuk, hogy Isten áldásai – a kimagasló szellemi képességek, az előnyös megjelenés, az anyagi javak –, hogyan válnak félelmetes átokká emberek életében, annak a ténykedése nyomán, aki először volt hűtlen kezelője Istenről kapott javainak.

Hogyan jellemezhető az az időszak, amely a mennyei lázadást követően, Sátán és követői mennyből való levettetésétől az ember bűnbeeséséig tartott?

Jel 12,7–8 | Láttam, hogy háborúság támadt a mennyben: Mikáél és az angyalai küzdöttek a sárkánykígyóval, a sárkánykígyó és az angyalai is viaskodtak, de nem tudtak felülkerekedni, helyük sem találtatott többé a mennyben.¹²

¹¹ Vaucher, i. m., 90–91. o.

¹² Pontosított fordítás szerint.

Júd 6/a | Az angyalokat is, akik nem tartották meg fejedelemségüket, hanem elhagyták az ő lakóhelyüket...

1Móz 2,15 | Vette az Úr Isten az embert, és helyezte őt az Éden kertjébe, hogy művelje és őrizze azt.

.....

.....

.....

„Az a megállapítás, hogy Sátán és angyalai *»nem tudtak felülkerekedni, helyük sem találatott többé a mennyben«*, úgy tűnik, még nem a mennyből való végső kizáratásukra utal... A helynek fordított görög szó, a *toposz* ugyanis tiszttségben betöltött helyet, állást, hivatalt is jelent. Valószínűleg arról van itt is szó, amiről Júdás 6-ban is, hogy Sátán és a hozzá csatlakozott angyalok először önként hagyták el mennyei lakóhelyüket és szolgálatukat, miután látták, hogy nem tudnak *»felülkerekedni«*.”¹³

Kétségtelenül ez volt az az időszak Sátán és követői életében, amelyről a legkevesebbet tudunk, amelyről a legkevesebb kijelentést olvashatjuk a Bibliában. Ugyanakkor biztosan volt egy ilyen időszak, hiszen az első emberpárnak őriznie kellett az Édenkertet, vagyis a rossz, s ennek atyja, megtestesítője az ember teremtésekor már létezett. A mennyben ekkor Sátánnak és a hozzá csatlakozott, elbukott, démonokká vált angyaloknak már nem volt „helyük”, azaz tiszttségük, megbízásuk, viszont – éppen Jób könyve tanúsága szerint – még bejárhattak oda. A „hontalanságnak” ez az időszaka bizonyos értelemben pár-

¹³ Vankó Zsuzsa: *Jézus Krisztus apokalipszise*, IV. köt. Spalding Alapítvány, Bp., 2011, 29–30. o.

huzamot mutat az ezeresztendős „megkötözöttség” időszakával (Jel 20,1–3). Az Isten uralma ellen fellázadt angyaloknak, Sátánnal az élen, ekkor még nem volt, kik felett gyakorolniuk a hatalmukat, mivel még egyetlen világba sem nyertek bebocsátást; a millennium során, az elpusztult Földön pedig már nem lesz, kit zaklatniuk.

Érdekes belegondolni, hogyan alakult volna Sátán és a hozzá csatlakozott angyalok sorsa, ha Ádám és Éva komolyabban veszi az isteni figyelmeztetést, ha nem engednek a kísértőnek, s ezáltal nem adnak teret Sátánnak, áldatlan tevékenysége kifejtéséhez, és ő követőivel együtt tartósan „hontalan” maradt volna...

Mi jellemzi Sátán pályafutásában a negyedik szakaszt, amelybe Jób könyvével „megérkeztünk”?

4

Rm 5,12 | Azért miképpen egy ember által jött be a világra a bűn...

Jób 1,6–7 | Történt pedig egy napon, hogy eljöttek Isten fiai, hogy megjelenjenek az Úr előtt; és eljött Sátán is közöttük. Mondta az Úr a Sátánnak: Honnét jössz? Felelt a Sátán az Úr-nak és mondta: Körülkerültem és át- meg átjártam a földet.”

1Pt 5,8 | Józanok legyetek, vigyázzatok; mert a ti ellenségetek, az ördög, mint ordító oroszlán szerte jár, keresvén, kit elnyeljen.

Jn 14,30 | Nem sokat beszélek már veletek, mert jön a világ fejlődése, de énbennem nincsen semmije.

.....

.....

.....

„Sátánnak még azután is bejárása volt a mennyei udvarokba, miután száműzték Isten közvetlen jelenlétéből, azokkal az angyalokkal együtt, akik csatlakoztak hozzá Isten elleni lázadásában, amint ezt Jób könyvének prólogusából látjuk...

Hogy Sátán éppen ide száműzetett, ennek az az oka, hogy sikerült elcsábítania az emberiséget és megkaparintania a Föld feletti királyságot, amit a Teremtő az emberre bízott. Ezért lett az egész világ Sátán munkaterületévé, »kísérletezése« terévé, ezért merült el a bűnben, és lett kiszolgáltatott a gonoszoknak, azokat kivéve, akik Krisztus által megszabadulnak (1Jn 5,18–19).

»Mit árthatnak Sátán cselszövései, sőt győzelmei Isten bölcs terveivel szemben? Még az emberiség elpártolása, az ördögi ügyesség főműve is csak oda vezet, hogy az isteni megváltási terv szépsége még nagyszerűbb, még ragyogóbb módon lesz nyilvánvaló égiek és földiek előtt.

Kétségtelen, hogy Sátán a Föld ura lett az ember bűne révén, és a hozzá csatlakozott angyalok után még több ügynököt nyert meg a maga számára. Szövetségesévé, sőt rabszolgájává tette az embert, akitől a hatalmat elragadta, és vajon mi az a gonoszság, amit el ne követne vele szemben? Nem süt-e bélyeget szerencsétlen áldozatára, nem veri-e súlyos láncra? A bálványimádás véres borzalmaival, a halál kimondhatatlan gyötrelmével, a bűn aljasságai, és a bűnnel járó lelkiismereti gyötrellem – ezek az eredményei, mintegy az »emlékművei« Sátán emberiség fölötti hatalmának, ezek jelentik Földünkön aratott győzelmének trófeáit.

És mit tesz Isten? Összezúzza haragjában ellenségét, aki egyben a mi ellenségünk is? Ezzel nem szerezne meg a győzelmet. Olyan küzdelemben, mint ez, csak úgy lehet győzni, ha zavarba ejti, elhallgattatja ellenségét, ezt pedig úgy tudja elérni,

ha nem erősebbnek, hanem jobbnak mutatkozik...» (Frédéric Godet)¹⁴

Mikor, milyen eseményt követően záratott ki Sátán végleg a mennyből, s vettetett a Földre? Hogyan jellemzi Jelenések könyve ezt az időszakot, amelyben mi is élünk?

5

Lk 10,18 | Ő pedig mondta nékik: Láttam a Sátánt, mint a vilámlást lehullani az égből.

Jn 12,31–33 | Most van e világ kárhoztatása, most vettetik ki e világ fejedelme. Én, ha felemeltetem e földről, mindeneket magamhoz vonzok. Ezt pedig azért mondta, hogy megjelentse, milyen halállal kell meghalnia.

Jel 12,9–10.12 | Levettetett a nagy sárkánykígyó, ama régi kígyó, akit Vádolónak és Sátánnak hívnak, aki az egész világot elhiteti, levettetett a földre angyalaival együtt. Nagy szózatot hallottam a mennyben: „Most valósult meg az üdvhozó szabadítás, a mi Istenünk hatalma és uralma, most [szerzett] jogot az ő Krisztusa! Mert levettetett testvéreink vádolója, aki éjjel-nappal vádolta őket Istenünk előtt... Azért ujjongjatok egek, menny lakói! De jaj a földnek és a tengernek, mert leszállt hozzátok a Vádoló, nagy haraggal, mint aki tudja, hogy kevés ideje van!”¹⁵

.....

¹⁴ Vaucher, i. m., 91–92. o.

¹⁵ Pontosított fordítás szerint.

„[Sátán] Bukásában a megváltás drámája jelentett újabb álmomást (Lk 10,18). Ekkor lett világunkba zárva mint lelepleződött ellenség, s ettől kezdve kizárólagos működési területévé lett a Föld. Itt kell bevárnia teljes összeomlását, a gonosz angyalokkal együtt.”¹⁶

Ismét tág teret nyit a gondolatoknak a tény, hogy a földi történelemmel párhuzamosan Sátán mintegy 4000 éven át megjelenhetett Isten előtt a mennyben, beszélgethetett vele. Mennyi minden történt ebben az időszakban a Földön, mennyi borzalom „a világ fejedelmének” befolyása, uralma nyomán! Milyen hosszútűrő is az Isten! A Gonosszal való egész bánásmódjában, a bűn problémájának kezelésében az ő jelleme dicsőül meg, s még jobban megmutatkozik, hogy „Isten világosság, s nincs őbenne semmi sötétség” (1Jn 1,5).

„A *levettetés* (12,9 skk.) kifejezés azonban mást, újabb eseményt jelöl. Sátánnak bejárása volt a mennybe (Jób 1–2. fej.) egészen Jézus Krisztus golgotái haláláig (vö. Lk 10,18; Jn 12,31). Amikor Krisztus áldozatát meghozta, Sátánnak egyszer s mindenkorra távoznia kellett Isten színe elől. Tevékenysége a Földre korlátozódik. Itt akarja *»mind az egész föld kerekességét elhítenni«* (12,9/b), itteni romboló művére nézve hangzik el, különösen a történelem legvégső időszakára nézve: *»Jaj a föld és a tenger lakosainak, mert leszállott az ördög tihozzátok, nagy haraggal teljes, úgymint aki tudja, hogy kevés ideje van.«* (12,12)

A legyőzött erők a végső vereségük előtti utolsó időszakaszban a legkegyetlenebbek. Látható volt ez a második világháború utolsó negyedében-ötödében, mikor is kétszer több pusztulás söpört végig a világon, mint a háború kitörésétől összevéve. Ilyen a mi történelmi végidőnk is. Sátán kegyetlen, nem

¹⁶ Vaucher, i. m. 91. o.

adja fel a vesztes játszmát. Ameddig teheti, kísért, vádol, hazudik, tagad, letagadtatja önmagát is, csakhogy még többet ártson és irtson. Nem lehetnek illúzióink korunk csatározásai felel. A XX. században mintegy 200 millió ember szállt a sírba erőszakos halállal, több mint 40 évszázad alatt. Már a Jel 9–11. fejezetekben 3 utolsó »jaj«-ról hallhattunk. E közbeékelt látomás végén a legborzasztóbb jaj következik: *»Jaj a föld és a tenger lakosainak, mert leszállott az ördög tihozzátok, nagy haraggal teljes, úgymint aki tudja, hogy kevés ideje van.«* (12,12) Az erőszak és ámtítás, az »ordító oroszán« és a »világosság angyala« (1Pt 5,8; 2Kor 11,4) erőit és eszközeit egy kézbe fogva indul Sátán legvégső csatájára, földi emberek és intézmények befolyásolásával.¹⁷

Mit jelent Sátán ezerosztendős megkötözöttsége, és mi lesz ebben a legnagyobb büntetés az ő számára?

6

Jel 20,1–3 | Ezután angyalt láttam leszállni a mennyből, akinél a mélység kulcsa volt, és egy nagy lánc a kezében. Megfogta a sárkánykígyót, ama régi kígyót, aki a Vádoló, a Sátán, és megkötözte őt ezer esztendőre. A mélységbe vetette, és bezárta, bepecsételte azt felette, hogy el ne hitesse többé a népeket, míg betelik az ezer esztendő. Azután szabadon kell engedni őt egy kevés időre.

(vö.) **Jób 1,7** | Mondta az Úr a Sátánnak: Honnét jössz? Felelt a Sátán az Úrnak és mondta: Körülkerültem és át-meg átjártam a földet.”

17 Reisinger János: *Miről szól a Jelenések könyve?*, Bibliaiskolák Közössége, Bp., 2005, 141–142. o.

Éppen az e negyedévben tanulmányozott Jób könyvében látjuk igazán Sátán félelmetes aktivitását, sajnos „jobb ügyszó méltó buzgalmát”, amellyel pusztító munkáját végzi. A tevékeny, aktív embereknek is szenvedést jelent, amikor betegség vagy más ok miatt nem végezhetik a munkájukat, s ez nyilván Sátán esetében sem lesz másként. Ugyanakkor ez a tétlenség, tehetetlenség a pusztává lett Földön már büntetésének a részét képezi. Megfigyelhetjük az eddigiek alapján, hogy Isten fokozatosan korlátozza Sátán tevékenységét. Először mennyei tisztsgét veszítette el, bár még bejárhatott a mennybe, de már csak a hozzá csatlakozott démonokat irányíthatta, Isten angyalainak többé nem parancsolhatott. Mintegy 4000 évvel később, Jézus halálakor kizáratott a mennyből. Ettől fogva kénytelen volt teljes mértékben a Földre korlátozni, koncentrálni ártalmas befolyását, s ő ezt meg is tette és teszi, amint azt naponta láthatjuk, tapasztalhatjuk. Mintegy újabb 2000 év után – nem földi léptékek ezek – Jézus második eljövetelekor „a tehetetlenség láncával” fog megkötöztetni – ekkor már senkinek sem árthat.

„Sátán a körülmények láncával kötöztetik meg az ezer év folyamán. A szentek a mennybe ragadtatnak, az istentelenek elpusztulnak a királyok Királya megjelenésének dicsőségétől, a Föld egy hatalmas pusztaság. Ez a körülmény Sátán tevékenységének kényszerű megszakítását, megbénulását jelenti. A mindig tevékeny Ellenség tehetetlenné válik, mert nem tud ártani senkinek semmivel.”¹⁸

18 Vaucher, i. m., 370. o.

„Sátán ezer évig mérhetetlen szenvedések között fog ide-oda kóborolni a kihalt földön, és nézi Isten törvénye elleni lázadásának következményeit. Bukása óta a szüntelen tevékenység száműzte életéből az elmélkedést. De amikor hatalmától meg lesz fosztva, gondolkozhat azon, mit csinált a mennyei kormányzat elleni lázadása óta. Félhet és retteghet az ijesztő jövőtől, amikor minden gonoszságáért szenvednie, és az általa okozott bűnökért bűnhődni kell.”¹⁹

Hogyan ér véget a bűn történelme, a „hazugság atyjának” (Jn 8,44) pályafutása?

Jel 20,7–10 | Mikor betelik az ezer esztendő, szabadon bocsáttatik Sátán a fogságából. Kimegy, hogy elhitesse a népeket, amelyek a föld négy szegletén [vannak], a Gógot és a Magógot, hogy egybegyűjtse őket háborúra. Számuk, mint a tenger főenyé. Ellepték a föld színét, és körülvették a szentek táborát, a szeretett várost, de tűz szállt alá a mennyből, s megemésztette őket. Az ördög, aki elhitette őket, a kénköves tűztengerbe vetette, ahová a fenevad és a hamis próféta is, és kínoztatnak éjjel-nappal, örökkön-örökké.^{20, 21}

19 Ellen G. White: *A nagy küzdelem*, Advent Kiadó, Bp., 2000, 585–586. o.
20 Pontosított fordítás szerint.

21 Egy fontos megjegyzés az „örökkön-örökké” helyes értelmezéséhez: „Az örök, az örökön-örökké és a mindörökké fogalma csak akkor jelent vég nélküli időt a Szentírásban, ha az „egyedül halhatatlan” (1Tim 6,15–16) teremtő Istenre vonatkozik. A megfelelő héber és görög kifejezések (*lōólám, eisz tón aiónion*) a legtöbb esetben egyáltalán nem vég nélküli időt jelentenek. Ha halandó emberre [vagy Isten más teremtményére] vonatkoznak, akkor *végérvényes* a jelentésük: addig tart valami, ameddig csak az adott személy élete

Ezék 28,19 | Mindnyájan, akik ismertek a népek közt, elborzadnak miattad; rémségessé lettél, s többé örökké nem leszel!

.....

.....

.....

„Az ezer esztendő vége, amely magával hozza a hitetlenek feltámadását, visszaadja Sátánnak az életteret. Ekkor – egy utolsó, hatalmas erőfeszítéssel – még egyszer megkísérli Isten uralma, trónja megdöntését. Ez az utolsó lázadás betetőzi ítéletét, és büntársai sorsát is végleg megpecsételi.”²²

„Ekkor Sátán felkészül az utolsó nagy összecsapásra. A tét a főhatalom. Amíg a gonoszság fejedelme nem gyakorolhatta hatalmát, és nem volt akit becsapjon, addig tehetetlen és komor volt. De amikor a gonoszok feltámadnak, és Sátán maga mellett látja a nagy sokaságot, reménye újraéled, és eltökéli, hogy nem adja fel a nagy küzdelmet...

[Sátánnak] eszébe jut régi hazája, amelynek ő is ártatlan és feddhetetlen lakója volt; a béke és a boldogság, amelyet ő is élvezett addig, amíg nem kezdett Isten ellen zúgolódni, és Krisztusra irigykedni. Vádaskodott, lázadozott, hazudozott, hogy megnyerje az angyalok rokonszenvét és támogatását. És amikor Isten bocsánatot kínált neki, ő semmit

tart. A magyar nyelvben is használjuk ilyen értelemben az *örök*, *örökre* szavakat, például: „hát ez már *örökre* így lesz”, „*örökre* neked adom”. (Vankó, i. m. 120. o.)

²² Vaucher, uo.

nem tett saját gyógyulása érdekében. Ezek az emlékképek mind felidéződnek benne. Elgondolkozik azon a munkán is, amit az emberek között végzett, és e munka következményein – egymás közti ellenségeskedésükön, a rettentéses mézárásokon, birodalmak emelkedésén és bukásán, királyságok megdöntésén, a kavargások, harcok és forradalmak hosszú során. Eszébe jut, milyen szívósan támadta Krisztus munkáját, és miként próbálta az embert mindjobban lezülleszteni. Látja, hogy ördögi ármánykodásával nem tudta megrontani azokat, akik Jézusba vetették bizalmukat. Birodalmára, fáradságos munkájának gyümölcsére tekintve csak kudarcot és pusztulást lát. Most elhitette a tömeggel, hogy Isten városa könnyű zsákmány lesz. De ő tudja, hogy ez nem igaz. A nagy küzdelemben újra és újra vereséget szenvedett, és meghódolásra kényszerült. Nagyon jól ismeri az Örökkévaló hatalmát és méltóságát...

Istentől az égből tűz száll alá. A föld feltöredezik. Előkerülnek a föld mélyébe rejtett fegyverek. Emésztő lángokat lövell minden tátongó szakadék. Még a sziklák is tüzet fognak. Eljött a nap, amely lángol, mint a kemence. A roppant nagy forróságtól az elemek megolvadnak. A föld is megolvad, és ami rajta van megég (Mal 4,1; 2Pt 3,10)...

A gonoszok a földön kapják meg büntetésüket (Péld 11,31). »Pozdorjá«-vá lesznek, »és megégeti őket az eljövendő nap, azt mondja a Seregeknek Ura« (Mal 4,1). Egyesek egy pillanat alatt pusztulnak el, mások hosszú napokig szenvednek. »Cselekedeteik szerint« kapják büntetésüket. Sátánnak – mivel Isten az igazak bűneiért is őt terheli meg – nemcsak saját lázadásáért kell szenvednie, hanem azokért a bűnökért is, amelyekre Isten népét rávette. Büntetése sokkal súlyosabb, mint azoké, akiket elámított.

Amikor már elpusztul mindenki, akit csalásaival elbuktatott, ő még él és szenved. A tisztító lángokban a gonoszok – a gyökér és az ágak – végül megsemmisülnek. Sátán a gyökér – hívei az ágak. Maradéktalanul lesújt rájuk a törvény szabta büntetés, ahogy azt az igazság megköveteli. A menny és a föld, ezt látva, Jahve igazságosságát hirdeti.

Sátán romboló munkájának mindörökre vége. Hatezer évig megvalósíthatta szándékát: megtöltötte a földet bajjal, és fájdalmat okozott az egész világegyetemnek. Az egész teremtettség nyögött és vajúdott. Most Isten teremtményei örökre megszabadulnak Sátántól és kísértéseitől. »Nyugszik, csöndes az egész föld. [Az igazak] ujjongva énekelnek.« (Ésa 14,7)²³

23 Ellen G. White, i. m. 589–598. o.

•

*Az e heti adomány az irodalmi alapot támogatja.
– Hozzájárulás a Bibliaiskolák Közössége Könyvkiadónál
megjelentetett kiadványok és a kiadó
működési költségeihez.*

Függelék

John Milton

Az elveszett Paradicsom

Pokol kígyója! Ó, ki álnokul
és sanda bosszúból az ember anyját
elcsábította, miután az Égből
gőgje lelökte őt s egész hadát:
az angyal-pártütőket, kiknek útján
kívánt kerülni dicsben társai
fölé, hogy az Úrral egyenlő legyen,
dacolva, törtetéssel fölszított
Isten egyeduralma, trónja ellen
álnok tusát az égben, büszke harcot.

(Fánosy István fordítása)

A párbeszédben az első kör kezdete, Jób megátkozza születése napját,

Elifáz feddő szavai

(Jób 3–5. fej.)

1

Hibázott, vétkezett-e Jób, amikor csüggedésének a legkeserűbb szavakkal adott hangot?

Jób 3,1–22 | Ezután megnyitotta Jób az ő száját, és megátkozta az ő napját. Szólt Jób és mondta: Vesszen el az a nap, amelyen születtem, és az az éjszaka, amelyen azt mondták: fiú fogantatott... Miért is nem haltam meg fogantatásomkor; miért is nem múltam ki, mihelyt megszülettem? Miért vettek fel engem térdre, és miért az emlékre, hogy szopjam?! (...) Vagy miért nem lettem olyan, mint az elásott, idétlen gyermek, mint a viláosságot sem látott kisdede? (...) Miért is ad Isten a nyomorultnak viláosságot, és életet a keseredett szívűeknek? Akik a halált várják, de nem jön az, és szorgalmasabban keresik, mint az elrejtett kincset. Akik nagy örömmel örvendeznek, vigadnak, mikor megtalálják a koporsót.

.....

.....

.....

Milyen váltás következik be Jób könyvében a 3. fejezettől a könyv prológosához (1–2. fejezet) képest?

Jób elkeseredett, lázadó hangneme korábbi mély hitből fakadó megnyilatkozásai, „aranymondásai” (1,21 és 2,10) után meglepő kontrasztot mutatnak. Azonban pontosan látnunk kell, hogy Jób mindezek ellenére sem tette meg azt, amit Sátán annyira el akart érni. Megátkozta ugyan a születése napját és a fogantatása éjszakáját – de Istent nem!

„Jób tragédiájának és a csapásokkal szemben tanúsított viselkedésének prózai elbeszéléséből fenséges nyugalom áradt. A 3. résztől a prózát shakespeare-i gazdagságú költői nyelven írt vers váltja fel, de az egész atmoszféra is megváltozik. Hatalmas szenvedélyek vihara kezd tombolni. Jób és barátai közt megindul a vita, melynek folyamán mindegyik fél drámai feszültségekben gazdag beszédekben ad kifejezést érzelmeinek és gondolatainak. Jób, aki hosszú hónapokat tölthetett szörnyű kínok közt a mazbalán¹, egyre jobban érzi, hogy mindent elveszített: családot, vagyont, egészséget, feleségének szeretetét, sőt azt a problémamentes közösséget is, amelyet eddig Istenével élvezett. Fájdalmi, fájdalmas gondolatai felőrlik lelki erejét, és többé nem tud uralkodni magán. A hosszú hallgatást látszólag átmenet nélkül, de valójában hosszú belső forrongás és vergődés után kétségbeesett felülvöltés töri meg. Jób a hívő megadás magasságából egyszerre alázuhan a szakadékba. A régi boldog idők emléke, melyet barátainak jelenléte csak még gyötrelmesebbé tesz számára, az elviselhetetlenségig fokozzák keserű indulatait, melyek szinte lávaként kezdenek ömleni belőle. Ez a kitörés még nem Isten ellen irányul, hanem a saját létevel

1 A *mazbalával* kapcsolatban lásd az 2. tanulmány 3. kérdését.

fordul szembe. Első beszédében három panaszos kívánságának ad hangot: bár sose született volna; vagy ha már megszületett, halt volna meg azonnal; bár most halna meg!”²

„Nem juthatunk azonban arra a következtetésre, hogy Jób-nak a 3. fejezetben található kijelentései helyénvalók vagy dicséretesek lennének. A körülmények hátterén érthetők és megbocsáthatók, de nem lehet jóváhagyni őket. Az a tény, hogy Jób a sorsára panaszkodott, sokkal emberközelibbé és hitelesebbé teszi a történetet, mint ha csak higgadtan tudomásul vette volna az őt ért szerencsétlenségeket. Jób nem azért volt nagy ember lelki értelemben, mert sohasem csüggedt el, hanem azért, mert végül megtalálta a csüggedésből kivezető utat. *Ha a szenvedések közepette tanúsított állhatatosság tökéletes példáját akarjuk látni, akkor Jézusra kell nézniünk, és nem Jóbra.* Jób megpróbáltatása közben megátkozta születésének a napját; Jézus viszont azt mondta: »Ezért az óráért jöttem a világra.« (Jn 12,27/b – pontosított fordítás szerint). A bűnnek ebben a világában csak szenvedések által lehet eljutni a tökéletességre (lásd Zsid 2,10; 1Pt 4,1).”³

2

Hogyan vonható párhuzamba Jób, Jeremiás és Illés tapasztalata az Isten művéért tenni akarók, azért felelőséget érzők gyakori tapasztalatával?

Jób 3,1–22 | Ezután megnyitotta Jób az ő száját, és megátkozta az ő napját. Szólt Jób és mondta: Vessen el az a nap, ame-

2 Döbrössy Lajos, i. m., 502. o.

3 S. D. A. Bible Commentary, III. köt., Review and Herald Publishing Association, Hagerstown, 1976, 508.

lyen születtem, és az az éjszaka, amelyen azt mondták: fú fogantatott.

Jer 20,14–18 | Átkozott az a nap, amelyen születtem; az a nap, amelyen anyám szült engem, ne legyen áldott! Átkozott ember az, aki örömhírt vitt az én atyámnak, mondván: Fiúmagzatod született neked, igen megörvendeztetvén őt. Legyen az az ember olyan, mint azok a városok, amelyeket elvesztett az Úr és meg nem bánta; és halljon reggel kiáltozást, és harci riadót délben. Hogy nem ölt meg engem az én anyám méhében, hogy az én anyám nekem koporsóm lett volna, és méhe soha sem szült volna! Miért is jöttem ki az én anyámnak méhéből, hogy nyomorúságot lássak és bánatot, és hogy napjaim gyalázatban végződjenek?

1Kir 19,4 | Ő pedig elment a pusztába egynapi járóföldre, és elmenvén leült egy fenyőfa alá, és könyörgött, hogy [hadd] haljon meg, és mondta: Elég! Most, óh Uram, vedd el az én lelkemet, mert nem vagyok jobb az én atyáimnál!

Ésa 40,30 | Elfáradnak az ifjak, és meglankadnak, megtántorodnak a legkülönbek is, de akik az Úrban bíznak, erejük megújul, szárnyra kelnek, mint a saskeselyűk, futnak és nem lankadnak meg, járnak, és nem fáradnak el!

.....
.....
.....

Sokak számára meglepő lehet, hogy Ellen White az adventmű kezdeti szakaszában a férjével közösen átélt küzdelmeiket, sokszor rendkívül megpróbáló, csüggesztő tapasztalataikat Illés és Jób tapasztalatával vonja párhuzamba. Azonban Isten

művének az állapota – amennyiben azt igazán a szívünkön viseljük – sajnos sokszor adhat ma is okot a legmélyebb csüggedésre, „nincs ebben semmi szokatlan, semmi új”. Ez mindig így volt, és minden bizonnyal így is lesz ebben a világban.

„Ha férjemet mérhetetlenül szorongatták, ha elcsüggedt és elkeseredett, ha időnként semmi szépet sem találtunk az életben, amiért az életet választanánk, ebben nincs semmi szokatlan, semmi új. Amikor Illés, Isten fontos szerepet betöltő látnoka életét mentve menekült Jézabel dühe elől, menekülés közben fáradtan, elcsigázottan meg szeretett volna halni. Az Izráel hűtlensége feletti keserű csalódás összeroppantotta lelkét. Úgy érezte, nem tud többé megbízni emberben. Jób ejtette ki elesettsége s keserősége napján e szavakat: *»Vesszen el a nap, mikor a világra jöttem.«*

Akik nem szoktak a legmélyebb gondolkodáshoz, akik nem állnak leterhelten, mint a szekér a kékék alatt, s akik sosem azonosították annyira érdekeiket Isten ügyének javával, hogy teljesen lényük részének tűnjön előttük, becsesebbnek, mint az életük, meg sem értik férjem érzéseit, mint ahogy Izráel sem érthette meg Illés gondolatait. Nagyon sajnáljuk, hogy csüggedtek voltunk, bármilyenek voltak is a körülmények.”⁴

„Elengedhetetlenül szükségünk van reménységre és bátorságra, hogy tökéletesen tudjunk szolgálni Istennek. Ezek a hit gyümölcsei. A csüggedés bűn és ésszerűtlenség. Isten képes és kész megadni szolgálóinak azt az erőt, amelyre szükségük van a megpróbáltatás idején...

⁴ Ellen G. White: *Bizonyágtételek a gyülekezetek számára*, III. köt., ford. Egervári Dezső, 2010, 181–182. o.

Van biztos orvosság a csüggedtek számára: a hit, az ima és a munka. A hit és tevékenység napról napra növekvő biztonságérzetet és megleledést ad. Kísért az a gondolat, hogy átengedd magad a nyugtalanító balsejtelmeknek és a teljes csüggedésnek? A legsötétebb napokban se félj! Akkor sem, ha a látszat nagyon ijesztő. Higgy Istenben! Ő tudja, mire van szükséged. Nála van minden hatalom. Szeretete és könyörülete végtelen, kimeríthetetlen. Ne félj attól, hogy ígérését nem váltja be! Ő az örök igazság. Soha nem változtatja meg szövetségét, amelyet az őt szeretőkkel kötött. Szükségletük mértéke szerinti teljesítőképességgel ruházza fel szolgáit.”⁵

Hogyan képviselte Elifáz a hagyományos tanítást, amely szerint a szenvedés minden esetben a bűn következménye?

3

Jób 4,1–9 | Felelt a témáni Elifáz, és mondta: Ha szólni próbálunk hozzád, zokon veszed? De hát ki bírná türtőztetni magát a beszédben? Íme, sokakat oktattál, és a megfáradt kezeket megerősítetted. A tántorgót a te beszédeid fentartották, és a reszkető térdeket megerősítetted. Most, hogy rád jött a sor, zokon veszed; hogy téged ért a baj, elrettensz! Nem bizodalmad a te istenfélelmed, s nem reménységed útjaid becsületessége? Emlékezzél, kérlek, ki az, aki elveszett ártatlanul, és hol töröltettek el az igazak? Amint én láttam, akik hamisságot szántanak és gonoszságot vetnek, ugyanazt aratnak. Isten leheletétől elvesznek, az ő haragjának szelétől elpusztulnak.

5 Ellen G. White: *Próféták és királyok*, Advent Kiadó, Bp., 1995, 104–105. o.

.....
.....
.....

Az első „vigasztalást” Jób a témáni Elifáztól kapja. Ő szóval meg elsőként, ő töri meg a hosszú csendet a barátok közül, így valószínűleg ő volt köztük a legidősebb és a legtekintélyesebb, és bizonyos értelemben szószólója mindhármuknak. Ezt erősítheti az is, hogy Isten őt szólítja majd meg a záró jelenetben (42,7). Elifáz a régi, szép időkre emlékezteti Jóbot, amikor másokat tanított, támogatót és vigasztalt a nehézségekben, de amikor most ezek őt érik, nem képes szilárdan megállni, megretten ezektől.

Úgy tűnik, hogy Elifáz és társai kész gondolatokkal, igazságokkal, „panelekkel” érkeztek Úz földjére, s ezektől nem tudtak elszakadni. Ezeket a jól bevált, nyilván már számtalanszor elmondott igazságokat ismételtetik, tekintet nélkül az adott helyzetre, a rendkívüli szenvedéseket ártatlanul átélő barátjukra. A beszélgetés előrehaladtával úgy tűnik, szinte teljesen szem elől tévesztik jövetelük célját – azt a tulajdonképpeni szándékukat, hogy őszinte részvétellel megvigasztalják Jóbot. Nem is tart sokáig, míg Elifáz a Jób bűnére utaló óvatos célzással el nem árulja alapvető gondolatát, amely őt és a két másik barátot betölti. Védi Isten igazságosságát, aki sohasem hagyja el az ártatlant, de éppoly kevéssé kímélheti meg a vétkezőt az ítéletben.

„Természetes gondolat sokak számára, hogy a nagy szerencsétlenségek a nagy bűnök és kirívó gonoszságok biztos jelei. De az emberek gyakran tévednek, amikor így mérik a jellemet. Nem a büntető ítéletosztás idején élünk. A jó és a rossz keve-

redik, és szerencsétlenségek sújtanak mindenkit. Az emberek néha átlépik az isteni kegyelem határát, és azután Sátán gyakorol hatalmat fölöttük, és Isten mégsem lép közbe. Jób súlyos gyötrelmet szenvedett el, és barátai be akarták ismertetni vele, hogy szenvedése valamilyen bűn következménye volt. Azt akarták, hogy érezze magát kárhoztatás alatt. Esetét úgy állították be, mint egy nagy bűnösét. Gonoszság uralkodik a világunkban, de nem minden szenvedés a megromlott életvitel következménye.”⁶

Elifáz is azt gondolta, hogy bűn és büntetés közt ok-okozati összefüggés van már a földi életben is. Azzal vádolta Jóbot, hogy „gonoszsgot vetett”, és most annak gyümölcsét aratja. Bármennyire is általános volt ez a gondolkodás, nem tűnik létszerűnek. Hol, milyen világban éltek ezek a barátok, Elifáz és társai? Az ő földjükön, környezetükben „senki sem vezett el ártatlanul”, „nem töröltettek el az igazak”?

Milyen érvet hozott fel Elifáz az általa megfogalmazott „igazság” alátámasztására?

4

Jób 4,12–18 | Szó lopódzott hozzám, s valami nesz ütötte meg abból fületem. Éjjeli látásokon való töprengések között, mikor mély álom fogja el az embereket, félelem szállt rám, és rettegés, s megreszkettette minden csontomat. Valami szellem suhant el előttem, s testem szőre felborzolódott. Megállt, de ábrázatát fel nem ismertem, egy alak volt szemeim előtt, mély csend, és ilyen szót hallottam: Vajon a halandó igaz-e Istennél: az ő teremője

6 S. D. A. Bible Commentary, II. köt., Review and Herald Publishing Association, Hagerstown, 1976, 1140.

előtt tiszta-e az ember? Íme, az ő szolgáljaiban sem bízhat és az ő angyalaiban is talál hibát.

.....

.....

.....

Elifáz a saját kutatásainak az eredményei – „amint én láttam” (4,8); „ezt kutattuk ki, így van ez” (5,27) – mellett egy különleges tapasztalatára, „magánkinyilatkoztatására” is hivatkozik. Ezt olvasva eszünkbe juthat Ellen White egyik híres tanácsa: *„Minden, amit a keresztyény tesz, legyen olyan tiszta, mint a napsugár.”* Ez nyilván vonatkozik arra is, amit tapasztal, átél. Elifáz tapasztalatáról azonban jóindulattal sem mondható el, hogy tiszta volt mint a napsugár, s ha a forrás megkérdőjelezhető, akkor az abból származó tanítást is fenntartással kell fogadnunk. S valóban a „kinyilatkoztatás” tartalma túlzó, elferdített módon mutatja be Isten lényét és igazságosságát. Istent a mindenben hibát kereső és találó tökéletesség és igazság fényében tünteti fel. Mintha Isten tökéletességét kisebbitené, ha teremtményei igazak. Jób 2,8-ban maga Isten nyilvánítja Jóbot igaznak. A hibakereső, vádoló magatartás éppen egy másik természetfeletti lény „védjegye” (vö. Zak 3,1).

„Elifáz különös tekintélyét bizonyítja az, hogy ő nemcsak a szokott módon, az atyáktól örökölt és továbbvitt tanítás útján jutott ismeretekre, hanem látomása is volt. Kissé a prófétaéhoz hasonlóan ígét kapott (vö. Jer 2,1 stb.), de ez az ige vagy »szó«, ahogyan az eredeti szöveg mondja, úgy »lopódzott« hozzá éjszakai látomásban (12. vers). Lehetséges, hogy a könyv írója szándékosan, esetleg ironikusan használja itt azt a kife-

jezést, amelyet Jeremiás a hamis prófétákkal kapcsolatban alkalmaz (Jer 23,30). Elifáz mindenesetre a neki jutott külön kinyilatkoztatásra hivatkozik.”⁷

„Nincs biztosítékunk arra, hogy ez egy valódi kinyilatkoztatás. Elifáz láthatóan hitt az érvényességében. A Biblia azonban sehol sem állítja azt, hogy ő rendelkezett volna a próféta-ság ajándékával.”⁸

Milyen különleges leírást ad Elifáz az emberi élet törékenységéről és mulandóságáról? Milyen összhangot és pontosságot fedezhetünk fel Elifáz és Jób antropológiai ismereteiben?

5

Jób 4,19–21 | Mennyivel inkább a sárházak lakosaiban, akiknek fundamentumuk a porban van, és könnyebben szétnyomhatóak a molynál?! Reggeltől estig gyötrődnek, s anélkül, hogy észrevennék, elvesznek örökre. Ha kiszakíttatik belőlök sátoruk kötele, nem halnak-e meg, éspedig bölcsesség nélkül?

Jób 3,11.13.17–18 | Miért is nem haltam meg fogantatásomkor; miért is nem múltam ki, mihelyt megszülettem? (...) Mert most feküdnék és nyugodnék, aludnék és akkor nyugton pihenhetnék... Ott a gonoszok megszűnnek a fenyegetéstől, és ott megnyugszanak, akiknek erejük ellankadt. A foglyok ott mind megnyugszanak, nem hallják a szorongató szavát.

.....

.....

⁷ Muntag Andor, i. m., 62. o.

⁸ S. D. A. Bible Commentary, III. köt., Review and Herald Publishing Association, Hagerstown, 1976, 510.

Nem tudunk mindenben egyetérteni Elifázzal, de azt mindenképpen el kell ismernünk, hogy ez a szakasz az egész Biblián belül az egyik legmegrendítőbb és költőileg leginkább kifejező erejű leírása az emberi élet törekénységének és múlandóságának, és az ember halállal szembeni kiszolgáltatottságának. A „sárház” kifejezés nyilván a „föld porából alkotott” emberi testre utal (vö. 1Móz 3,19/b). A „kizakíttatik sátoruk kötele” képies kifejezés pedig bizonyára „az élet leheletével” azonosítható (vö. 1Móz 2,7).

Ez a nagyon kifejező és igaz hasonlat tanúskodik arról, hogy Elifáz és Jób is úgy tudta, hogy a halál állapota „bölcesség nélküli”, öntudatlan nyugvás, ahol „a gonoszok megszűnnek a fenyegetéstől”, s „a foglyok nem hallják a szorongató szavát”. Világos volt tehát számukra, hogy nincs semmilyen tevékenység a halálban; a lélek természeténél fogva nem halhatatlan.

„*Ha kizakíttatik belőlök sátoruk kötele, nem halnak-e meg?*” – Pál apostol ezzel összhangban a sátor összeomlásáról beszél a halállal kapcsolatban 2Kor 5,1-ben.

6

Melyek voltak Elifáz legfigyelemreméltóbb, legszebb tanácsai, amelyeket ma is érdemes megszívlelni?

Jób 5,8–11 | Azért én a Mindenhatóhoz folyamodnék, az Istenre bíznom ügyemet. Aki nagy, végéremehetetlen dolgokat művel, és csodákat, amiknek száma nincsen. Aki esőt ad a földnek színére, és a mezőkre vizet bocsát, hogy az alázatosokat felmagasztalja, és a gyászolókat szabadulással vidámitsa.

Jób 5,17–19 | Íme, boldog ember az, akit Isten megdorgál; azért a Mindenható büntetését meg ne utáld! Mert ő megsebez, de be is kötöz, összezúz, de kezei meg is gyógyítanak. Hat

bajodból megszabadít, és a hetedikben sem illet a veszedelem téged.

.....

.....

.....

Elifáz szavai önmagukban szépek, igazak, bátorító gondolatok mindnyájunk számára. Jób helyzetére azonban nem illetek, hiszen az ő esetében nem valamely konkrét bűn fenyítékéként hárultak rá a szenvedések, s így nem is volt szüksége arra, hogy önmagát megalázza, „felvegye a fenyítéket” (Sof 3,7), Isten büntetését. Ezért Elifáz szavai önmagukban való igazságuk ellenére nem voltak „helyén mondott igék” (Péld 25,11).

„Isten szokásos módszere az, hogy először megaláz, és aztán felmagasztal. Azonban sohasem okoz túl nagy, túl mély sebet ahhoz, hogy aztán ne tudná meggyógyítani.” (John Wesley)⁹

„Elifáz Isten igazságát mondja itt. Lehet, hogy annyi a bajunk, hogy a hét minden napjára jut belőle, de Isten, aki »hat napon át« munkálkodott, ma is munkálkodik értünk, amíg meg nem szabadít mind a hatszor a nyomorúságból... Ha a próbatételek gyorsan követik egymást, hitünk különösen nagy próbának van kitéve. Még fel sem ocsúdtunk az egyikből, már következik a másik, majd ismét egy újabb, és szinte megtántorodunk alattuk. De ilyenkor gyors egymásutánban jön a szabadítás is, amely megerősít és megvidámít minket. Abban pedig biztosak lehetünk, hogy ha az Úr akár hat próbatételt is

⁹ Wesley's Explanatory Notes on Job <http://www.studylight.org/commentaries/wen/job.html>.

mér ki ránk, az eggyel sem több, mint amennyi akaratával meg-
egyezne.

Előfordulhat viszont, hogy nincs pihenésünk, mert egymás
után hét baj következik ránk. És akkor? »A hetedikben sem
ér veszedelem.« Tombolhat a gonosz mellettünk, de legfeljebb
csak kartávolságig jöhet felénk, és nem is érinthet minket. For-
ró lehelete megijeszthet, de a kisujját sem teheti ránk.

Ezért felövezett derékkal szálljunk szembe a hat vagy hét nap
bajával, és hagyjuk a félelmet azoknak, akiknek nincs Atyjuk,
sem Megváltójuk, sem Megszentelőjük.”¹⁰

10 Charles H. Spurgeon: *Isten ígéreteinek tárháza*, Evangéliumi Kiadó, Bp.,
1994, 243. o.

•

*Az e heti adomány
a Sola Scriptura Teológiai Főiskolát támogatja.
– Hozzájárulás a közösség által fenntartott főiskola
működési költségeihez.*

Függelék

Pusztai Sándor

Ülök itt, Jóbbal

Ülök itt, Jóbbal,
A szeméten...
Tiport hazámmal,
Lent a mélyben.

Fölöttünk Ő, ki
Összetörte...
Ki szállhat, Uram,
Veled pörbe?
Ki úgy tartsz össze,
Hogy szétzúzol –
És szétzúzol,
Hogy úgy tartsz össze!

Jób másodszor szól súlyos szenvedéseiről, Bildád első megszólalása (Jób 6–8. fej.)

1

Hogyan jelenik meg Jób következő megnyilatkozásában a panaszok mellett a mély emberismeret és egyúttal önkritika, valamint az Istenhez való ragaszkodás is?

Jób 6,1–4.8–10.25–26 | Jób pedig felelt és mondta: Ó, ha az én bosszankodásomat mérlegre vetnék, és az én nyomorúságomat vele együtt tennék a fontba! Bizony súlyosabb ez a tenger fővenyénél; azért balgatagok az én szavaim. Mert a Mindenható nyilai vannak bennem, amelyeknek mérge emészti az én lelkemet, és Isten retentései ostromolnak engem... Ó, ha az én kérésem teljesülne, és Isten megadná, amit remélek, és tetszenék Istennek, hogy összetörjön engem; megoldaná kezét, hogy szétvagdadjon engem! Még akkor lenne valami vigasztalásom; ujjonganék a fájdalomban, amely nem kímél, mert nem tagadtam meg a Szent beszédét... Ó, mily hathatóságok az igaz beszédek! De mit ostoroz a ti ostorozásotok? Szavak ostorozására készültök-é? Hiszen a szélnek valók a kétségbeesett szavai!

.....

.....

.....

„...azért *balgatagok az én szavaim*”; „*a szélnek valók a kétségbeesett szavai.*” Csak a szavakat hallani, de nem érzékelni a mögöttes lényezet, az ember- és életismeret hiányára vall. A nagy bajban, nyomorúságban lévő emberek szavait nem tehetjük patikamérlegre. Sokszor eszünkbe juthat Jób önkritikus megfogalmazása, amikor kétségbesett emberekkel találkozunk, s már-már komolyan vennénk a szavaikat, s megdöbbenénk azokon. Jób tanácsát a kétségbevonhatatlan érintettség, hitelesség okán igazán célszerű megőrizni, s alkalmazni is azt, mert sajnos erre nap mint nap szükségünk lehet.

Annak érdekében, hogy jobban értsük, miről is beszél Jób, érdemes felidéznünk azt, hogy milyen állapotban volt, amikor a barátai számon kérték tőle a lelkületét és egyes szavait:

„*Úgy részesültem én keserves hónapokban, és a nyomorúság éjszakái jutottak számomra. Ha lefekszem, azt mondom: mikor kelek fel? de hosszú az estve, és betelek a hánykolódással reggeli szürkületig. Testem férgekkel van fedve és a por pizsokjával; bőröm összehúzódik és meggennyed. Napjaim gyorsabbak voltak a vetélőnél, és most reménység nélkül tűnnek el.*” (Jób 7,3–6)

Jób ilyen körülmények közt sem „*tagadta meg a Szent beszédét*”, noha úgy érezte, gondolta – a számára rejtett háttér ismerete híján –, hogy „*a Mindenható nyilai vannak benne*”, és „*Isten rettentései ostromolják*” őt. Sátán vágyával és jóslatával ellentétben Isten iránti szeretete és tisztelete továbbra sem rendült meg. Számára Isten továbbra is „*a Szent*” maradt, gyötrelmes és értetetlen szenvedései ellenére is.

Miért érintette Jóbot különösen fájdalmasan az, hogy rokonai, ismerősei elhagyták, s az őt meglátogató barátai sem érintették meg? Valójában mitől féltek Jób barátai?

Jób 6,14–24 | A szerencsétlent barátjától részvét illeti meg, még ha elhagyja is a Mindenható félelmét. Atyámfiái hűtlenül elhagytak, mint a patak, amint túláradnak medrükön a patakok, amelyek szennyesek a jégtől, amelyekben olvadt hó hömpölyög. Mikor átmelegülnek, elapadnak, a hőség miatt fenéig kiszáradnak. Letérnek útjukról a vándorok; felmennek a sivatagba utánuk és elvesznek. Nézegetnek utánuk Téma vándorai; Séba utasai bennük reménykednek. Szégyenlik, hogy bíztak, közel mennek és elpirulnak. Így lettetek ti most semmivé; látjátok a nyomort és féltek. Hát mondtam-e: adjatok nekem valamit, és a ti jószágotokból ajándékozhatok meg engem? Szabadítsatok ki engem az ellenség kezéből, és a hatalmasok kezéből vegyetek ki engem? Tanítsatok meg és én elnémulok, s ami-ben tévedek, értessétek meg velem.

.....

.....

.....

A 14. vers ismét általános érvényű igazságot fogalmaz meg. Nem engedhetjük meg magunknak, hogy mások iránt részvétlenek legyünk, vagy vádoló lelkülettel lépünk fel, még a legkivívóbb bűnök, illetve az azok nyomán rájuk háruló következmények esetében sem. A vádolás Sátán tulajdonsága, az igazságtételt pedig tartasuk fenn Istennek. A szenvedő embernek együttérzésre van szüksége, függetlenül attól, hogy mennyiben oka az állapotának, *„hogyan valamiképpen a felettébb való bánat meg ne eméssze”* (2Kor 2,7). Jézus sem tett különbséget gyógyításában az „ártatlan” áldozatok és olyanok között, akik maguk is hozzájárultak nyomorúságuk létrejöttéhez (lásd Jn 5,14; 9,3).

Mi se az okokat firtassuk, amikor emberi nyomorúsággal találkozunk, hanem a megoldás és segítségnyújtás módját keressük.

„*ha elhagyta is a Mindenható félelmét*”: Éppen akkor, amikor az istenfélő ember megtörik a kísértésben, akkor van szüksége barátai segítségére és megértésére. Ha türelmetlensége miatt csak szemrehányást tesznek neki, teljesen elcsügged.¹

„Ha a szerencsétlenek, a szűkölködők, a bűn és a hitelenség áldozatai segítséget kérnek, a keresztyén nem azt kérdezi, hogy vajon megérdemlik-e, hanem ezt: hogyan segíthetek rajtuk? A legnyomorultabb és legmegvetettebb emberben is olyan lelket lát, akiért Jézus meghalt, és akinek az érdekében Isten megbízta őt, hogy a békéltetés szolgálatát elvégezze.”²

Jób a részvétet hiányolta és még fájdalmában is megérezte, észrevette a szavak mögött megbújó valódi indítékot: „...*látjátok a nyomort és félték*”. Jób barátai nem mertek szembenézni azzal a ténnyel, hogy Jóbot igaz ember léteire – valamilyen érthetetlen oknál fogva – ilyen nyomorúság sújtja. Hiszen ugyanilyen alapon bármikor érhetné őket is hasonló megpróbáltatás. Ezért választották – talán öntudatlanul is – a legegyszerűbb megoldást: azzal nyugtatták meg magukat, hogy Jóbna**k** biztosan volt valamilyen titkos bűne és ezt büntette Isten a csapásokkal. Ez az önös indítékból, félelemből fakadó eszme azonban nemcsak téves volt, hanem kegyetlen is, mert Jób szenvedéseit még csak tetézték az igazságtalan vádak és a kárhoztatás

¹ Peters, i. m., 14. o.

² Ellen G. White: *Gondolatok a Hegyi beszédről*, Bibliaiskolák Közössége, 2001, 34. o.

szelleme, ami a barátok szavain mintegy átsütött, noha úgy beszéltek velem, mint akik vigasztalni kívánják őt.

A félelem másik, nyilvánvalóbb oka az anyagiakban keresendő: „*Hát mondtam-e: adjatok nekem valamit, és a ti jószágotokból ajándékozhatok meg engem?*”

3

Egy közbevetett kérdés: Miért nem akarnak az emberek örökké élni, és hogyan oszlathatjuk el az ezzel kapcsolatos téves elgondolásaikat, előítéleteiket?

Jób 7,16 | Utálok! Nem akarok örökké élni! Távozzál el tőlem, mert nyomorúság az életem.

.....

.....

.....

Ez a vers egy újabb fordítási problémával szembesít bennünket, nem az elsővel, s minden bizonnyal nem is az utolsóval Jób könyve tanulmányozása során. Néhány fordítási megoldás:

- „Úgyannyira, hogy az én lelkem inkább kívánja magának a keserű halált, hogysem mint az én csontjaimat, melyeket utálok, hogy hosszú ideig ne élhessek. Távozzál el Uram éntőlem, mert az én életemnek napjai csak nyomorúságosak.”³

- „Megvetettem: nem örökké élek; hagyj föl velem, mert lehet a napjaim!”⁴

³ *Vizsolyi Biblia*, Jób 7,15–16.

⁴ *IMIT-Biblia*, II. köt., Makkabi Kiadói Kft., Bp., 1997, 928. o.

▪ „Utálok életemet, nem akarok örökké élni. Hagyj magamra, úgylis csak egy lehelet az életem!”⁵

▪ „Megvetem az életemet, nem kell tovább! Hagyj békén, mert időm csak egy lehelet!”⁶

Láthatjuk, hogy megoszlik a fordítók véleménye, de akár melyik megoldást is részesítjük előnyben, a kérdés joggal merülhet fel: Miért nem állnak az emberek szóba az örök élet ígéretével? Miért nem akarnak örökké élni?

„Fontos eloszlatni azokat az örök életre vonatkozó téveszméket, amelyek talán a legfőbb okai annak, hogy sokan még azok közül sem vágyakoznak az örök életre, akik pedig hisznek valamiféle üdvösségben.

– A földi élet tapasztalataiból indulnak ki, amikor az örök életről hallanak, ezért így tiltakoznak: »Nem, köszönöm. Én nem akarok örökké élni.« Van, aki hozzáteszi: »Annak örülnék, ha már vége lenne ennek is, nemhogy még örökké akarnék élni.« A jelen keserű élményei alapján érthetők ezek a pesszimita megnyilatkozások. De a Szentírásból kitűnik, hogy az örök élet nem a jelenlegi élet folytatása vagy meghosszabbítása lesz, hanem egy egészen másfajta, új élet – újjáteremtett földön, újjáteremtett emberekkel. És azért lesz örök ez az élet, mert tökéletes lesz, mert nem lesz, ami megrontsa, aláássa.

5 Újonnan revideált Károlyi-fordítás, A fordítást az eredeti szöveggel egybevetette és átdolgozta a Protestáns Média Alapítvány által létrehozott szakbizottság, Veritas Kiadó, 2012, 425. o.

6 Muntag Andor, i. m., 68–69. o. Megjegyzés a fordításhoz: „*má’aszti lö’ölám ’ehjeh* (utálok, ne örökké éljek, vagy: nem fogok örökké élni). A *lö’ölám*-nak van ilyen jelentése is: tovább.” Muntag Andor fordításával megegyezik a Magyar Bibliatanács Ószövetségi és Újszövetségi bibliafordító szakbizottságának a fordítása.

Jel 21,1–4; 2Pt 3,13

– Egyeseket az riaszt el, hogy unalmasnak, tétlennek képzelik el az életet Isten országában, úgy vélik, hogy ott csak örökös, monoton zsoltáréneklés lesz. Úgy gondolják, hogy hiányozni fognak a földi életből ismert kellemes dolgok, valamilyen emberidegen, furcsa világ lesz ott, ahová nincs miért vágyakozni. A Bibliából azonban világosan kitűnik, hogy az új földön éppúgy lesz munka, tevékenység és közösségi élet, mint ahogy eredetileg is volt a teremtés után a bűneset előtti világban, és amiképpen Isten is *szüntelen munkálkodik* (Jn 5,17). Lesznek megbízatások, új célok, feladatok, és ezzel együtt lelki-szellemi fejlődés.”⁷

„Mt 25,21; 1Kor 13,12–13

»Gyerekes dolog azt hinni, hogy a világmindenség annyira hatalmas és bonyolult mechanizmusának a mozgása hirtelen megáll, hogy az isteni tervezés az üdvösség célba érkezésének pillanatában kimerül, és ezért minden tevékenység azonnal megszűnik, az értelemmel felruházott teremtményeknek pedig nem maradna más az egész örökkévalóságra, mint földi munkájuk emléke, és az a dicshimnusz, amivel időnként megtörik a teljes nyugalom mozdulatlanságát... Az örök nyugalom nem apatikus közönyösség, az imádó hódolat nem tétlen tunyaság... Vegyétek el a munkától a fáradtságot, és hagyjátok meg a hasznosságát, vegyétek el a tanulástól a nehézségeit, és hagyjátok meg gyümölcseit, vegyétek el az erénytől a velejáró szenvedést, és hagyjátok meg felbecsülhetetlen értékét, vegyétek el a szerezettől a földön győzelmesen kiállt megpróbáltatásait – amelyek a mennyben éppannyira szükségtelenek lesznek, amennyire le-

⁷ Vankó Zsuzsa: *A bibliai tanítások rendszere*, Sola Scriptura Teológiai Főiskola, Bp., 2010, 221–222. o.

hetetlenek –, és vegyének el főképpen és mindenekelőtt a bűnt, a belső rosszat, meg hogy kívül se létezzék többé semmi rossz. Ha ezt mind megtesszük gondolatban, akkor fogalmat alkothatunk róla, hogy milyen változások következnek majd be az emberi természet változásra szoruló részénél, míg egyéb sajátosságok megmaradnak. Megerősödve és megszentelve velünk jönnek abba a létbe, amely kétségtelenül nagyon különbözik attól az élettől, amelyet itt lenn megismertünk, de mégsem annyira, hogy ne tudnánk valamiképpen elképzelni. Olyan lét lesz ez, ahol a szeretet (a mindennemű tisztátalanságtól és küzdelemtől mentes szeretet), a tudomány (a nehézségektől és tévedésektől mentes tudomány) és a munka (a veríték és csömör nélküli munka) képezik majd életünk [tartalmát].« (Philippe Boucher)⁸

Találón és józanul írja Nemes Nagy Ágnes alábbi kis epigrammájában:

Hogy a csak-jó se hal, se hús?
Én nem vagyok manicheus.⁹
Az örök üdvösséget én
nem únnám.

– Nem lesz földi mintájú házasság az új földön, de *örököstársaknak* nevezi az Ige a házastársakat, és határozottan kijelenti, hogy *a szeretet soha el nem fogy* (1Pt 3,7; 1Kor 13,8). Ez azt jelenti, hogy a szeretetkapcsolatok megmaradnak és tovább élnek Isten országában is.

⁸ Vaucher, i. m., 380–381. o.

⁹ A késő Római Birodalomban széles körben terjedő, perzsa vallási gyökerű irányzat, mely szerint a jó és a rossz alapelve, istensége örök párhuzamosságban létezik.

– Vannak, akik a *jutalom* gondolatától félnek. Úgy érzik, *önzés* az örök életre mint jutalomra gondolni a földi életben. Ez azonban téves gondolkodás és fölösleges aggodalom, mert ez a jutalom nem valami tárgyi dolog vagy érdemrend lesz. A Biblia erkölcsi, lelki természetű jutalomról beszél (Lk 14,14; Jel 22,12).¹⁰

„Istenért végzett munkánk ebben az életben gyakran csaknem gyümölcstelennek látszik... Az Üdvözítő azonban biztosít, hogy a mennyben figyelnek tetteinkre, s a jutalom nem marad el. Isten napján mindenki, aki eszközül adta át magát a Szentlélek munkálkodásának, meglátja majd életének gyümölcseit.”¹¹

4

Milyen ellentmondást fedezhetünk fel Jób vallomása és Isten róla alkotott véleménye között? Mi lehet ennek a feloldása?

Jób 7,20–21 | Vétkeztem! Mit cselekedjem én néked, ó emberek őrzője? Miért tettél ki céltáblául magadnak? Miért legyek magamnak is terhére? Miért nem bocsátod meg vétkeimet, és nem töröld el az én bűnömet? Hiszen immár a porban fekszem, és ha keresel engem, nem leszek.

(vö.) **Jób 1,8** | Mondta az Úr Sátánnak: Észrevetted-e az én szolgámat, Jób? Bizony nincs hozzá hasonló a földön: feddhetetlen, igaz, istenfélő és büngyűlölő.

10 Vankó Zsuzsa: *A bibliai tanítások rendszere*, i. m., 221–224. o.

11 Ellen G. White: *Bizonyágtételek a gyülekezetek számára*, VI. köt., ford. Egervári Dezső, 2010, 221–226. o.

.....
.....
.....

Jób a töprengései, vívódásai során egészen közel jut a rendkívüli, természetfeletti összefüggés megsejtéséhez, amikor arról szól, hogy „céltábla” lett.

„Vétkeztem” – mondja, ezt azonban helyesen kell értenünk az eddigiek ismeretében. Ezzel világossá tette, hogy nem tartja magát büntelennek. Elismerte, hogy ő is esendő ember. Barátainak azt az állítását azonban, hogy valami olyan titkos bűne lett volna, ami indokolná az őt ért csapásokat, nem fogadta el.

„Emberök, akik Isten közvetlen közelében éltek, akik inkább feláldozták volna az életüket, semmint tudatos bűnt kövessenek el, emberek, akiket Isten mennyei világossággal és erővel tüntetett ki, valamennyien beismerték természetük bűnös voltát. Nem bíztak a testben, nem állították, hogy igazak, szentek, hanem egyedül Krisztus érdemeire, igazságosságára támaszkodtak. Így tesz mindenki, aki Krisztust szemléli.

Minél közelebb kerülünk Jézushoz, minél jobban felismerjük jellemének tisztaságát, annál világosabban látjuk, hogy milyen undorító a bűn, és annál kevésbé hajlunk önmagunk magasztalására. Lelkünk állandóan Isten után vágódik. Komolyan és őszintén beismerjük bűneinket és szívből megalázkodunk előtte. Keresztény tapasztalatunk minden további lépésénél mélyül a bűnbánatunk. Tudni fogjuk, hogy alkalmasságunk egyedül Krisztusban rejlik,

és valljuk az apostollal együtt: »Mert tudom, hogy nem lakik énbennem, azaz a testemben jó«. »Nekem pedig ne legyen másban dicsekedésem, hanem csak a mi Urunk Jézus Krisztus keresztjében...« (Rm 7,18; Gal 6,14)¹²

5

Hogyan erősíti Bildád első megszólalásában a már korábban, Elifáz által hangoztatott elméletet a bűn és a büntetés közötti összefüggéssel kapcsolatban? Ő mire alapozza ezt a tanítást?

Jób 8,3–4.11–13.20–22 | Elforgatja-e Isten az ítéletet, avagy a Mindenható elforgatja-e az igazságot? Ha a te fiaid vétkeztek ellene, úgy az ő gonoszságuk miatt vetette el őket... Felnövekedik-e a káka mocsár nélkül, felnyúlik-e a sás víz nélkül? Még gyenge korában, ha fel nem szakasztják is, minden fűnél elébb elszárad. Ilyenek az ösvényeik mindazoknak, akik Istenről elfeledkeznek, és a képmutatónak reménysége is elvesz... Ímé az Isten nem veti meg az ártatlant, de a gonoszoknak sem ad előmenetelt. Még betölti szádat nevetéssel, és ajkaidat vigassággal. Gyűlölőid szégyenbe öltöznek, és a gonoszok sátora megsemmisül.

Jób 8,8–10 | Kérdezd meg csak az azelőtti nemzedéket, és készülj csak fel az ő atyáikról való tudakozódásra! Mert mi csak tegnapiak vagyunk és semmit nem tudunk, mert a mi napjaink csak árnyék e földön. Nem tanítanak-e meg azok téged? Nem mondják-e meg néked, és nem beszélnek-e meg szívük szerint néked?!

12 Ellen G. White: *Az apostolok története*, Advent Kiadó, Bp., 2001, 369–370. o.

.....

.....

.....

A barátok közül másodikként megszólaló Bildád szintén okozati összefüggést lát a szenvedés és a személyes bűn között, bár a megítélés mértékeként nem az egyéni tapasztalatot, hanem – látszatra éppen ellenkezőleg – a közösségi hagyományt tünteti fel, mint amely ugyanerre a bölcsességre tanít, vagyis arra, hogy ártatlanul senki sem szenved.

„Így jut most szóhoz a suhi Bildád. Az ő ítélete felületesebb, ugyanakkor élesebb, mint Elifázé. Nem riadt vissza attól, hogy egykettőre kimondjon egy félelmetes feltételezést. Ami Jób gyermekeivel történt – mondja –, az nem egyéb, mint cselekedeteiknek igazságos büntetése. Továbbá arra is céloz, hogy maga Jób sem az, akinek látszik. Az alapgondolat tehát nála is ugyanaz, mint Elifáznál, csak keményebben és szeretetlenebbül kimondva.

Amíg Elifáz egy álomlátásra, a tapasztalatra hivatkozik, addig Bildád teljesen a hagyományra, az ősökre támaszkodik. És amint Elifáz mindenben a tapasztalatot vette figyelembe, úgy Bildádnál *az atyák hagyománya* volt minden ellenvetésnek a vége. Sok kereszténynél ma is találunk valami ehhez hasonlót. Vajon nem arra tanít-e a történelem is, hogy az »atyák« gondolatainak és tanításainak egyoldalú és túlzott csodálata állandóan útjában állt Isten munkájának? Bármennyi áldás rejlik is szellemi örökségünkben, egyedül Isten Igéjéből és az Istennel való igazi közösség megvalósulásából tanuljuk meg megérteni az igazságot... Így beszél és elmélkedik Bildád kizárólag csak az igazságosságról. »Elforgatja-e Isten az ítéletet, avagy a Minden-

ható elforgatja-e az igazságot?» (8,3) Sürgeti Jóbot, alázza meg magát, és előadja, hogy kétség nélkül nagy áldás fog ebből következni (20–22. vers).¹³

Az atyák „szívük szerint” elbeszéltekhez egy megjegyzés:

„Messe a legtöbb előfordulásában a szív [léb(áb)] az intellektuális és racionális tevékenységekért felelős, tehát pontosan azokért, amelyeket mi az agynak tulajdonítunk... Jób 8,10-ben Bildád az atyák bölcsességét a következő szavakkal vezeti be: »Majd ők megtanítanak, és megmondják neked, *léb(áb)*jukból hozzák elő szavaikat!« Ezen az értendő, hogy értelmükből és tudástárukból, nem pedig hangulatukat vagy érzelmi rezdüléseiket követve.”¹⁴

6

Mi jelentheti a megoldást a legtöbb emberi bajra, nyomorúságra Bildád szerint?

Jób 8,5–8 | De ha te az Istent buzgón keresed, és a Mindenhathóhoz bocsánatért könyörögsz; ha tiszta és becsületes vagy, akkor legott felszerken éretted, és békességessé teszi a te igazságodnak hajlékát. És ha előbbi állapotod szegényes volt, ezutáni állapotod boldog lesz nagyon.

.....

.....

.....

13 W. Kelly: *Isten keze a szenvedésben. Elmélkedések Jób könyvéről*, Gute Botschaft Verlag, 1994, 99–100. o.

14 Wolff, i. m., 70. o.

Kétségtelen tény, hogy ha eltekintünk a barátok Jób megítélésével kapcsolatos alapvető tévedésétől, akkor sokat tanulhatunk tőlük. A legfőbb megoldást az élet problémáira mintegy 4000 évvel ezelőtt is a teljes szívű megtérés jelentette, s ma sincs ez másként.

„Ha az Urat keresed, és minden újabb napon újból megtérsz; ha saját választásod alapján szabadon és örömmel kívánsz Istenben maradni: ha kegyelmi hívását örvendő szívvel követed, s ha Krisztus igáját – az engedelmesség és szolgálat igáját – hordod, akkor összes panaszod elcsitul, minden viszontagságod megszűnik, és a rád meredő legbönyolultabb talányok is megoldódnak.”¹⁵

„Vajon te, Kedves Olvasó, a magad választotta úton jársz-e? Nem távolodtál-e Istentől messzire? A törvényszegés gyümölcsét akarod-e élvezni, amely – amikor belekóstolsz – füstté és hamuvá lesz? És most, hogy már nincs semmid, terveid meghíúsultak, reményeid elsovadtak, magadba roskadtan és vigasztalanul ülsz? Az a hang, amely már régóta szól szívedhez, de amelyre eddig nem figyeltél, most tisztán és világosan mondja: »Keljetek fel és menjetek ki, mert ez nem a nyugalomnak helye; a tisztátalanság miatt, amely elveszít, és pedig borzasztó veszedelemmel.« (Mik 2,10) Térj vissza Atyád házába! Atyád hív: »Térj énhozzám, mert megváltottalak.« (Ésa 44,22)

Ne hallgass az ellenség szavára, aki azt sugallja, hogy maradj távol Krisztustól, amíg nem javulsz meg, amíg nem vagy elég jó ahhoz, hogy hozzá mehess! Ha addig

15 Ellen G. White: *Gondolatok a Hegyi beszédről*, Bibliaiskolák Közössége, 2001, 96. o.

vársz, akkor soha nem indulsz el. Amikor Sátán szennyes ruhádra mutat, ismételd el a Megváltó ígését: »Aki hozzám jön, semmiképpen ki nem vetem.« (Jn 6,37) Mondd az ellenségnek, hogy Jézus Krisztus vére megtisztít minden bűntől! Dáviddal együtt te is imádkozd: »Tisztíts meg engem izsóppal, és tiszta leszek; moss meg engemet, és fehérebb leszek a hónál.« (Zsolt 51,9)

Kelj fel, és menj el Atyádhoz! Mikor még messze vagy, eléd megy. Ha bűneidet bánva csak egy lépést is teszel felé, sietve zár karjába, mert végtelenül szeret. Meghallja a töredelmes lélek kiáltását. Azt is észreveszi, amikor felébred a vágy szívedben Isten iránt.

Nincs egyetlen ima – ha dadogva hangzik is –, nincs egyetlen könnycsepp – ha titkon hull is –, nincs egyetlen őszinte vágy Isten után – ha gyenge is –, amellyel Isten Lelke ne azonosulna. Sőt még mielőtt az ima felhangzik, vagy a szív sóvárgása kifejezésre jut, Krisztus lelkierőt küld annak az embernek, akinek szívét kegyelme érintette.¹⁶

16 Ellen G. White: *Krisztus példázatai*, Advent Kiadó, Bp., 1990, 137. o.

•

*Az e heti adomány a nyári Biblia-táborokat támogatja.
– Hozzájárulás a táborok bérleti díjaihoz és költségeihez.*

Függelék

Palágyi Lajos

Jób

Míg ő ezer kínnal
Küszködött, vívódott,
A jóllakott bölcsek
Vigasztalni jöttek
Sorsüldözött Jóbót.

Tanították hosszan,
Javuljon meg, kérték,
Pirongatták feddően,
Majd vitázva meddően
Az Istent dicsérték.

Vérező sebeket
Szókkal gyógyítgattak,
Majd fennen gyalázták
Csüggedését, gyászát,
Mely Istent tagadhat.

Jób lesújtva, túrve,
Csak hallgatta őket,
A boldogan élő,
Könyvekből beszélő
Hitetlen hívőket.

Majd szólt: „Ó, hogy ezt is
Túrni kell a jónak!
Annyi sorscsapásra
Balgák oktatása
Sújt le utolsónak.

Elvesztettem kincsem,
Mindent, amit bírtam,
Akiket szerettem,
Sorra eltemettem,
Porladnak a sírban.

Száz betegség vert le,
Fekély lepte testem,
Ah, fáj mardosása!
De mind e csapásra
Kétségbe nem estem.

Még megmaradt hitem
A Mindenhatóba',
De lázadni késztet
A ti bölcsességtek,
E legkínosb próba!

Szívtelen, részvétlen,
Amit szóltok, minden,
Vigasztok is átok,
Csak megforgatjátok
A tört sebeimben.

Üres meddő bölcsék
Lelketlen szó-írja
Az emberiségnek,
Kit ezer kín éget,
Ah, legnagyobb kínja.”

(1901)

6. tanulmány – november 5.

Jób panasza Isten bánásmódja miatt, Cófár felszólítja a megtérésre

(Jób 9–11. fej.)

Hogyan értékelhetjük Jób első hosszabb kifakadását, figyelembe véve azt is, ahogyan ő maga minősíti ekkor a lelkiállapotát?

1

Jób 6,1–4.21–29.34–35 | Felelt pedig Jób, és mondta: Igaz, jól tudom, hogy így van; hogyan is lehetne igaz a halandó ember Istennél? Ha perelni akarna velem, ezer közül egy sem felelhetne meg néki. Bölcs szívű és hatalmas erejű: ki szegülhetne ellene, hogy épségben maradjon? (...) Ártatlan vagyok, nem törődöm lelkemmel, utálok az életemet. Mindegy ez! Azért azt mondom: elveszít ő ártatlant és gonoszt! Ha ostorával hirtelen megöl, neveti a büntelenek megpróbáltatását. Napjaim gyorsabbak voltak a kengyelfutónál: elfutottnak, nem láttak semmi jót. Ellebbentek, mint a gyorsan járó hajók, miként zsákmányára csap a keselyű. Ha azt mondom: Nosza elfelejtem panaszomat, felhagyok haragoskodásommal és vidám leszek: Megborzadok az én mindenféle fájdalomtól; tudom, hogy nem találsz büntelennek engem. Rossz ember vagyok én! Minek fárasszam hát magamat hiába? Venné csak el rólam az ő vessejét, és az ő rettentésével ne rettegtetne engem: Akkor szólanék, és nem félnék tőle: mert nem így vagyok én magammal!

„Igaz, jól tudom, hogy így van...” Jób megerősítette, hogy Isten igazságossága az ő számára nem kérdéses. A 2. vers második része helyes fordítás szerint: „Hogyan is lehetne igaza halandó embernek Istennel szemben?” Tehát nem az ember Isten előtti igaz állapotáról beszél itt Jób, hanem arról, hogy Istennel nem lehet perbeszállni azt remélve, hogy végül az ember kerül ki győztesen. Nem azért mintha Isten kényúr lenne, akinek mindig igaza kell hogy legyen, hanem mert Ő „bölc s szívű és hatalmas erejű”. Isten képességei annyira felülmúlják minden tekintetben az emberét, hogy minden ellene folytatott vita értelmetlen és hiábavaló.

Jób lelke láthatóan az ártatlanság és a méltatlanság tudata között vergődött. „Ártatlan vagyok” (9,21) – „Rossz ember vagyok én” (9,29). Kételyek gyötörték Isten lényével kapcsolatban is: „Elveszít ő ártatlant és gonoszt. Ha ostorával hirtelen megöl, neveti a büntelenek megpróbáltatását... Nem így van?” Egészen elbizonytalanodott végül, és felvetette a kérdést: „Kicsoda hát Ő?” Mostani tapasztalata ellene mondott élete korábbi gyakorlatának. Kicsoda hát az Isten valóságosan? – vívódott a kínzó kérdéssel. Ha egy hívő ember idáig jut, hogy elbizonytalanodik Isten örökkévalóan igaz és tökéletes jelleme felőli meggyőződésében, akkor ez valóban a nyomorúság vermenének a legmélye, mert ekkor kicsúszott alóla az a szilárd talaj, amely mindenkor a bizakodása és helytállása alapja volt.

Bármennyire döbbenetesen hangzanak is egy hívő ember szájából a fenti szavak, mégse kárhoztassuk Jóbót ezért, ne bot-

ránkozzunk meg rajta. Egyikünk sem élt át ekkora megpróbáltatást, és minden bizonnyal ezek az itt elhangzott szavai azok közé tartoznak, amelyeket Jób később „porban és hamuban” bánt meg (vö. 42,6).

Állításai, miszerint „napjaim... nem láttak semmi jót”, nyilvánvalóan nem igazak (vö. 1,2–3). Azzal a jelenséggel találkozunk itt, ami szinte minden súlyos nehézségek közé jutó emberrel előfordul. A jelen nyomasztó problémája, lelki terhe annyira ki tudja tölteni az ember látóterét, és lekötni a gondolatait, hogy amellet minden más eltörl, feledésbe merül. Jób sem emlékezett már a sok jóra, amire pedig éppen ő hivatkozott korábban (vö. 2,10). Mostani helyzetéből visszatekintve távolinak és rövidnek tűnt élete előző időszaka. Ugyanakkor ő maga is tudta, hogy gondolatai és érzései nem megbízhatók ebben az állapotban: „Venné csak le rólam az ő vesszejét, akkor szólanék és nem félnék tőle, mert nem így vagyok én magammal!” Azaz: „Nem vagyok magamnál”, ez nem az én normális állapotom.

Mivel érvelhet a teremtmény a Teremtője előtt? Miben mond újat, többet ez a költői szépségű szakasz más ószövetségi igehelyek antropológiai ismereteihez képest?

Jób 10,8–12 | Kezeid formáltak engem, és készítettek engem egészen köröskörül, és mégis megrontasz engem?! Emlékezzél, kérlek, hogy mint valami agyagedényt, úgy készítettél engem, és ismét porrá tennél engem? Nem úgy öntöttél-e engem, mint a tejet és mint a sajtot, megoltottál engem? Bőrrel és hússal ruháztál fel engem, csontokkal és inakkal befedetél engem. Életet és kegyelmet szerezteél számomra, és a te gondviselésed őrizte az én lelkemet.

.....
.....
.....
.....

Ebben a szakaszban úgy fordult Jób Istenhez, mint Teremtőhöz. Abba kapaszkodott, lehetetlen, hogy az élet Adományozója „megrontaná”, „porrá tenné” a tulajdon keze munkáját.

Ez a szakasz különösen szép példája a héber költészet kifejező erejének. Jób megkapó módon emlékezteti Istent, hogyan formálta őt is, mintegy „agyagból”, és hogy a Teremtő volt az, aki az első pillanattól kezdve felügyelte életét, hordozta őt, gondját viselte (12. vers). Ezen az alapon kéri Őt: „Tekints nyomorúságomra.” Teremtménye nyomorúsága az az érv, amely mindenkor irgalmasságra kellene hogy indítsa az Alkotót.

„Az ember agyagból való megalkotása és porrá válása (Jób 10,8) még emlékeztet az 1Móz 2,7-re és 3,19-re. A bőrbe és húsba öltöztetés képe, s mindenekelőtt a csontokkal és inakkal való átszövés (szkk, Jób 10,11) hasonlít a Zsol 139,13.15 ábrázolásmódjára. De egészen új és egyedi a 10. versben szereplő kiöntött tej képe, amely sajttá érik. Analógiaként segít megérteni, hogyan jut be a sperma folyadék a női testbe, és hogyan alakul ki a megtermékenyítést követően a szilárd embriótest. A férfi hímivarsejtjeinek a női petesejtbe való bejutásáról mint olyan döntő fontosságú folyamatról, amely független az ember akaratlagosságától, ennek az antik fiziológiának még nincs tudomása. Annál fontosabb, hogy a születéshez vezető folyamatot, a maga módján, nem az apa, az anya vagy mindkettőjük szándékára vezeti vissza, hanem azt mondja: »Nem úgy öntöttél-e, mint a tejet...?«

Az író nem pusztán az egész emberiség teremtését, hanem az egyes ember, sőt a saját élete keletkezésének történetét is Jahve kezének mesteri alkotására vezeti vissza. Egyetlen ember sem értheti meg teljesen önmagát, ha nem tudatosul benne, hogy egy olyan folyamat eredménye, amelybe nem volt »beleszólási joga«. Az ilyen felismerés is az Istennel való párbeszédhez vezet az embert, amely az elkeseredett Jób esetében igen éles hangon szólal meg. Akár perlekedik az ember Istennel, mint a Jób 10-ben, akár vádlottként önmagát vizsgálja meg vagy veti vizsgálat alá, mint a Zsolt 139-ben, mindez segíti abban, hogy az általános teremtéshitet (1Móz 1–2. fej.) a saját születésére vonatkoztassa. Az 1Móz 1., az 1Móz 2., a 139. zsoltár és a Jób 10. fej. biológiai vonatkozású elképzeléseinek rendkívüli különbözősége arra ösztönzi a ma emberét, hogy az emberiség és az egyén Isten akaratában gyökerező eredetének bizonyosságát a mindenkori biológiai ismeretszintnek megfelelő formába ültesse át, és soha ne mulassza el az ember Teremtőjével való párbeszédének lehetőségét.”¹

Valóban mindegy, hogy istentelen vagy igaz életet élünk?

Jób 10,15 | Ha istentelen vagyok, jaj nékem; ha igaz vagyok, sem emelem fel fejemet, eltelve gyalázattal, de tekints nyomorúságomra!

(vö.) **Jób 9,22** | Mindegy ez! Azért azt mondom: elveszít ő ártatlant és gonoszt!

1Pt 4,15–16 | Senki se szenvedjen közületek mint gyilkos vagy tolvaj, vagy gonosztevő vagy mint más dolgába avatkozó. Ha

¹ Wolff, i. m., 125–126. o.

pedig mint keresztyén [szened], ne szégyellje, sőt dicsóitse azért az Istent.

.....

.....

.....

„Összegzésül azt mondhatjuk, hogy a bűn világában senki-
nek sem lehet szenvedés nélkül élni, és ugyanúgy kimeneked-
ni sem lehet a bűn fogságából szenvedés nélkül. Nagy különb-
ség van azonban a bűn következményeiből származó kényszerű
szenedések, és a szabadulásért önként vállalt szenedések kö-
zött. Míg az előbbiek reménytelen, testet-lelket sorvasztó szen-
vedések, az utóbbiak növelik az ember belső erejét, csiszolják
jellemét, és ezek közepette, ezek ellenére is boldog tud lenni
(lásd Mt 5,3–12).”²

„Szoros az a kapu és keskeny az az út, amely az élet-
re visz.« (Mt 7,14) ...Ebből nem az következik, hogy a fel-
felé vezető út mindig nehéz, a lefelé vezető út pedig min-
dig könnyű. A halál felé vezető úton mindenütt csalódás,
bűnhődés, bánat sorakozik, mind megannyi figyelmezte-
tés, hogy ne menjünk tovább... Bár a széles út bejáratát vi-
rágos kapu díszíti, az út maga mégis tövises. A bejáratnál
tündöklő reménysugár később a kétségbeesés homályává
válík, és aki ezt az utat járja, az a végtelen éj homályába
süllyed... A felfelé vezető út viszont rögös és meredek...

² Vankó Zsuzsa: *A boldogság törvénye. Bibliai etika és antropológia*, Spalding Alapítvány, Bp., 2003, 83.

útközben számos akadállyal kell megküzdeni. Dolgoznunk kell akkor, amikor fáradtan vágyunk már nyugalom után, harcolnunk, amikor erőnk elfogyott, bízunk, amikor reményünk szertefoszlott... De az életnek ezen a meredek útján mégis mindenütt fellelhetők az öröm forrásai... Minden egyes felfelé vezető lépésnél... újabb sugarakat vetít az előre igyekvők ösvényére a láthatatlan Isten... »Az igazak ösvénye olyan, mint a hajnal világossága, mely minél tovább halad, annál világosabb lesz, a teljes délig.« (Péld 4,18)³

Milyen ellentmondásos módon mutatkozott be Cófár, a harmadik barát?

4

Jób 11,1–12 | Felelt a Naamából való Cófár, és mondta: A sok beszédre ne legyen-e felelet? Avagy a csácsogó embernek legyen-e igaza? Fecsegéseitek elnémítják az embereket, és csúfolódsz is, és ne legyen, aki megszégyenítsen?! Azt mondod: Értelmes az én beszédem, tiszta vagyok a te szemeid előtt. De vajha szólalna meg maga az Isten, és nyitná meg ajkait teellened! Jelentené meg néked a bölcsesség titkait, hogy kétszerte többet ér az az okoskodásnál, és tudnád meg, hogy Isten még el is engedett néked a te bűneidből. Isten mélységét elérheted-e, avagy a Mindenhatónak tökéletességére eljuthatsz-e? Magasabb az égnél: mit teszel tehát? Mélyebb az alvilágnál; hogy ismerheted meg? Hosszabb annak mértéke a földnél, és szélesebb a tengernél. Ha megtapos, elzár és ítéletet tart: ki akadályozhatja

³ Ellen G. White: *Gondolatok a Hegyi beszédéről*, Bibliaiskolák Közössége, 2001, 125–126. o.

meg? Mert ő jól ismeri a család embereket, látja az álnokságot, még ha nem figyelmez is arra! Értelmessé teheti a bolond embert is, és emberré szülheti a vadszamár csikóját is.

.....

.....

Cófár szavainak az alaphangját a 2–3. vers adja meg. Nyomat sem találjuk itt az együttérzésnek, részvétnek, amelynek a kifejezése végett valójában meglátogatta Jóbot. Úgy tűnik, nem az volt a célja, hogy megértse és megvigasztalja barátját, hanem, hogy „megszégyenítse”. Ő sem az embert nézte, hanem a szavakat, és azok ostromozására készült. Cófár szemére hányta Jóbnak, hogy inkább a lelkiismeretére hallgat, mint barátai feddésére (4. vers). Istent hívta bizonyságul ellene (5. vers), azt állítva, hogy Jób még így sem az őt jogosan megillető teljes büntetést szenvedte el (6. vers).

Cófár nem annyira eszmei szempontból közelítve fejt ki véleményét, istenképe sem az előbbi barátokéhoz hasonlítható fennkölt eszmény, hanem szókimondóan azt állítja: tulajdonképpen mindannyian, így tehát Jób is, annyira bűnösök vagyunk, hogy még az ilyen bajoknál is többet érdemelnénk, vagyis a „megtaposó, elzáró és ítéletet tartó” (11,10) Isten enyhe büntetésének tartja Jób esetét. Érvelése durva, már-már kegyetlen.

Ugyanakkor kérdésfelvetése – „Isten mélységét elérheted-e, avagy a Mindenhatónak tökéletességére eljuthatsz-e?” –, illetve az abban rejlő válasz egyéb tévedései és helytelen indítékai ellenére tökéletesen igaz és érvényes ma is.

„Lehetetlen, hogy a véges elmék teljesen megértsék az egyetlen Végtelen jellemét és munkáit. E szent Lény a leg-

élesebb értelem és a legműveltebb elme számára is szükségképpen örökre titokzatosságban marad.”⁴

Cófár rideg, szeretetlen „megtaposó, elzáró és ítéletet tartó” istenképen javít másik kijelentése, miszerint Isten „értelmessé teheti a bolond embert is...” – s teszi is, ha az ember ezt igényli, ha keresi a felülről való bölcsességet.

Ugyanakkor a 12. vers ismét próbára tette a fordítókat, s az értelmezések messze nincsenek összhangban:

„Hogy a bolond legyen értelmes ember, az embert mondom, mely tudatlanságban születetik, mint az vadszamárnak az ő fia?”⁵

„Akkor lesz értelmessé a balga, ha a vadszamár csikója emberré születik.”⁶

„Az üresfejű ember is válhat értelmessé, a vadszamár csikója is születhet emberré.”⁷

„Nincs még minden elveszve – erre utal a 12. vers furcsa mondata, amely valószínűleg ilyen tartalmú közmondás lehetett. Még Jób is eljuthat a bölcsesség ilyen megértésére, megértheti még, hogy a Tan szilárdan áll, és akkor már tudja, mit kell tennie. Cófár szerint nem olyan komplikált ez a tanítás, hogy azt a legműveltelebb ember is meg ne tudná érteni. Van ebben valami nagy igazság. Az ok és következmény összefüggése annyira világos, hogy azt mindenki ösztönösen *megérzi*. Talán

4 Ellen G. White: *Krisztushoz vezető lépések*, Bibliaiskolák Közössége, 2000, 91. o.

5 *Vizsolyi Biblia*.

6 Újonnan revideált Károlyi-fordítás, i. m., 428. o.

7 A Magyar Bibliatanács Ószövetségi és Újszövetségi bibliafordító szakbizottságának a fordítása.

ezért van a párhuzamos mondatban éppen egy állatról szó: a pusztában élő vadszamár is felismeri a természetes élet törvényszerűségeit, és ez határozza meg életét. Így hát Jóbnak is be kell látnia, hogy a Tan biztos alapokon nyugszik.

A sok értelmezési lehetőség közül egy másik is megfelelőnek látszik. Lehet, hogy Cófár idézett közmondása azt jelenti, hogy még minden megváltozhat. Megtörténhet az a csoda, hogy az üresfejű ember megokosodik. Talán az is megtörténik, hogy a most Isten ellen lázadó Jób megváltozik, másképpen gondolkozik.”⁸

5

Elifáz (5,17–27) és Bildád (8,5–7) után hogyan fogalmazta meg Cófár is a maga megtérési felhívását?

Jób 11,13–19 | Ha a te szívedet felkészítenéd, és kezedet felé terjesztenéd, ha a hamisságot, amely a te kezekben van, távol tartanád magadtól, és nem lakoznék a te hajlékodon gonoszság, akkor a te arcodat fölemelhetnéd szégyen nélkül, erős lennél és nem félnél. Sőt a nyomorúságról is elfelejtkeznél, és mint lefutott vizekről, úgy emlékeznél arról. Ragyogóbban kelne időd a déli fénynél, és az éjféle sötétség is olyan lenne, mint a kora reggel. Akkor bízna, mert volna reménységed; és ha széttekintenél, biztonságban aludnál. Ha lefeküdnél, senki föl nem rettentene, sőt sokan hízelegnének néked.

.....

8 Muntag Andor, i. m., 109. o.

Elgondolkodtató, hogy Jób barátai milyen gazdag és kétség-telenül igaz istenismerettel (is) rendelkeztek. S milyen jó lenne, ha a mai baráti összejövetelek, beszélgetések alkalmával is a felszínre jönnének, megfogalmazódnának ezekhez hasonló tiszta, egymást a jóban erősítő, bátorító gondolatok.

Cófár ezen gondolatainak az igazságtartalmához, Istentől való ihletettségéhez sem férhet kétség. Milyen szomorú, hogy ugyanabból a forrásból édes és keserű is csörgedez (Jak 3,11). Milyen kár, hogy Cófárnak ezt a bizonyágtevését lerontja a Jób iránt tanúsított nyers, érdes, ítélkező lelkülete. Milyen jó lett volna, ha ő is ügyelt volna arra, hogy miközben másoknak csodálatosan szép és igaz tanításokat hirdet, ő maga méltatlanná ne váljon (1Kor 9,27).

A barátok felhívásai mellett álljon itt egy „újabb kori” imaheti felhívás 1999-ből, szemléltetve azt, hogy Isten népe számára mindig aktuális üzenet lesz a megtérésre hívás:

„Az Úr felszólít minket, hogy jegyezzük meg jól azt a napot, amikor letettünk a kezünkől minden hamisságot, amikor szívünkben felé fordultunk, és őszinte bűnbánattal tiszta szívet kértünk tőle. Felszólít minket, figyeljük meg, hogy milyen gyökeres változás következik be élettapasztalatainkban ettől a naptól fogva. »E naptól fogva megáldalak!« (Agge 2,9) – ígéri az Úr. Vágyakozunk-e ilyen fordulóra az életünkben? Miért is morzsolnánk a napjainkat, mint egy száraz, víztelen sivatagban, holott az Úr gazdag áldásai áradhatnak az életünkre? Szívünk megtisztulásán, megszentelődésén és egész lényünk odaadásán fordul meg minden. Kérjük Istentől, hogy tegye ezt az imahetet fordulóponttá a mi egyéni életünkben és gyülekezeti életünkben! Adjon bátorságot szembefordulni bűneinkkel, hibáinkkal, és adjon hitet, erősítse meg bennünk a hitet, a reménységet, hogy ettől az időtől fogva

megáldhasson az ő gazdagsága szerint, amire az egész menny vágyakozik.”⁹

6

Elvonatkoztatva a konkrét szövegösszefüggéstől, hogyan alkalmazhatjuk a Cófár által megfogalmazott egyik legszebb ígéretet az előttünk álló nagy nyomorúságra is?

Mt 24,21–22 | Mert akkor nagy nyomorúság lesz, amilyen nem volt a világ kezdete óta mind ez ideig, és nem is lesz soha. És ha azok a napok meg nem rövidíttetnének, egyetlen ember sem menekülhetne meg; de a választottakért megrövidíttetnek majd azok a napok.

Jób 11,16 | Sőt a nyomorúságról is elfelejtkeznél, és mint lefutott vizetről, úgy emlékeznél arról.

.....

.....

.....

„Jézus visszajövele a Szentírás szerint egyértelműen örömhír, a csodálatos végső szabadítás örömhíre. Tény, hogy egy igen súlyos, az emberi történelem minden korábbi nyomorúságát meghaladó válság előzi meg. Ez azonban a bűn végső elhatalmasodásának következménye, nem Jézus visszajöveteléhez tartozik, nem az idézi elő. Ellenkezőleg: Jézus adventje hozza a szabadulást ebből. Milyen visszás dolog lenne, ha a bűn kiteljesedése okozta borzalmak árnyékot vetnének Jézus szaba-

⁹ *Imaheti felolvasások Aggeus könyvéből*, Keresztény Advent Közösség, 1999.

dító közbelépésére, mintegy neki tulajdonítva a nyomorúságokat!

A Messiás dicsőségben való végső jövetele már az ószövetségi próféciaokban is egyértelműen diadalmas, örömteljes eseményként jelenik meg (Ésa 25,9; Ésa 40,9–10).

Jézus eljövetelét tehát nagy »örömmondással« kell hírül adni a világnak. Az őskeresztény egyház számára is egyértelműen »boldog reménység« volt Jézus megjelenése, nem pedig félelem és aggodalom (Tit 2,13; 2Tim 4,8; Kol 3,4).

Jézus Krisztus olyan hasonlatokat használt, amelyek nagy örömmel mutatják be ezt az eseményt, s amelyhez képest a megelőző nagy nyomorúság csak olyan, mint a »lefutó víz« (Jób 11,16).

A) Az egyik hasonlat a gyermek születésének hasonlata. A »szülési fájdalmak« ugyan hevesek és félelmetesek, de ezeket messze meghaladja és feledteti az új élet nagy öröme:

»Az asszony, mikor szül, szomorúságban van, mert eljött az ő órája, de mikor megszüli az ő gyermekét, nem emlékezik többé a kínra az öröm miatt, hogy ember született e világra. Ti is azért most ugyan szomorúságban vagytok, de ismét meglátlak majd titeket, és örülni fog a ti szívetek, és senki el nem veszi tőletek a ti örömeteket.« (Jn 16,21–22)

A szülés hasonlat azért is helyénvaló, mert Jézus adventje a megváltott emberiség és a Föld »újjászületését«, azaz isteni hatalommal való újjáteremtését fogja magával hozni (Mt 19,28).

B) A másik hasonlat a menyegző hasonlata. Jézus úgy szól példázataiban eljöveteléről, mint királyi menyegzőről és menyegzői vacsoráról. Azt fejezte ki ezzel, hogy a boldog, örökreszóló egyesülés ünnepe lesz a megváltottak egész serege és Őközötte, az Atya és az egész büntelen világmindenség között. Ez lesz »a menny és a föld újbóli egybeszerkesztésének« (Eféz 1,10)

szinte felfoghatatlanul boldog és dicsőséges ünnepe. Az utolsó vacsoránál is így búcsúzott Jézus a tanítványaitól:

»Mondom pedig néktek, hogy mostantól fogva nem iszom a szőlőtőkének ebből a terméséből mind ama napig, amikor újan iszom azt veletek az én Atyám országában.« (Mt 26,29)

»Mondta nékem, írd meg: Boldogok azok, akik a Barány megnyegzőjének vacsorájára hivatalosak. Mondta nékem: Ezek Isten igaz beszédei.« (Jel 19,9)¹⁰

10 Vankó Zsuzsa: *Bibliai dogmatika*, II. köt., Sola Scriptura Teológiai és Lelkészképző Főiskola, 1999, 31–32. o.

•

*Az e heti adomány a szociális osztályt támogatja.
– Hozzájárulás a rászorulóknak anyagi vagy természetbeni támogatásához.*

Függelék

Hartmann von Aue (1168 körül–1210 után)

Szegény Henrik

(Részlet)

S hogy Henrik úr ekképen
örömök teljében,
Jó hírben s javakban
Élt mind boldogabban,
Már-már földi üdvben,
S érdemeit lelkesülten
Kiki égig dicsérte,
Ím fordult dicsősége
Bús életre, szörnyű bajra,
Az a végzet telt be rajta,
Mely egykor Absalont ölé meg,
Hogy földi gyönyörűségek
Túlságosan deli koronája
Épp akkor hervad sárba,
Mikor legszebb a lombja.
Az Írás is azt mondja,
S igazat írt, aki írta:
Media vita
In morte sumus.
A jelentése iszonyúan bús:
Hogy már halálban lebegünk,
Mikor legszebbnek látjuk életünk.

Minden nagyság itt e földön
Bármily szilárd s bármint tündököljön
S bármekkora is hatalma,
Csak mondvacsinált, csalfa.
Igaz, hű képe e sorsnak
A gyertya, mit meggyújtottak,
Mint sorvad, hal magába
Fényt szülve a világra.
Jaj, omlatag éltünk!
Nézd, íme nevetésünk
Mint húnny el könnyben...
Mézünk mi könnyen
Keserül meg epével.
Virulásunk mint enyész el,
Mikor épp legüdebbnek véli magát.
Ily sors szállt Henrik úrra hát.
Ím őt, ki e földön úgy élhetett,
Oly drágalátos életet,
Az Isten szörnyen megalázta,

Legfénylőbb ragyogása
Csúcsáról kellett buknia
Csúf, megvetett kór kínjaiba,
Mert bélpoklossá betegedett.
És testén ím a csúf sebeket
Meglátván férfia nője,
Mind elfordultak sorra tőle,
Kit Isten ekkép vert meg.
S amily kedves volt mindeneknek
Mindeddig, most egyszerre
Épp annyira lett megvetettje.

Feléje se néztek már soha,
Úgy élt akár Jób valaha,
A nemes, a gazdag,
Ki épp oly siralmasnak
Szintúgy bukott a szemétre le,
Mikor legszebb volt élete.

S hogy szegény Henrik látta,
Nem is nagyon sokára,
A világ hozzá mily idegen,
Mint már ily sorsúakhoz rendesen,
Keserve még keserűbbre vált,
Nem járta Jób türelme át.
Ó Jób, a jó, mindent úgy bírt el,
Csöndesen tűrő szívvel,
Oly erős volt a lelke,
Hogy nyugodtan viselte
Kórságát s azt az útálatot,
Mit rá egész világ dobott.
Örvendve dicsérte az Istent.
Szegény Henrik, sajnos, nem így tett,
Ez sohasem volt nyugodt,
Csak zúgolódott s búslakodott.
Föllengő lelke a porba terült,
Fuldokló öröme elmerült,
Úgy kellett buknia nagyratörőn,
Mézéből epe lőn.
Szilaj mennykőves förgeteg
Nappalját delén törte meg.
Nagy felhő, sűrű és setét
Elfogta fénylő napja tekintetét...

És lelke egyre szörnyebb poklon égett,
Hogy annyi dicsőséget
Így kell ím odahagynia.
S temette gyűlölet átkaiba
Még azt a percet is, a keserveset,
Melyben megszületett.

(Telekes Béla fordítása)

**A párbeszédben a második kör kezdete,
Jób kitart feddhetetlensége mellett,
Elifáz istentelenséggel vádolja őt
(Jób 12–15. fej.)**

Hogyan reagált Jób barátainak a beszélgetés első körében elhangzott „vigasztalásaira”? Milyen elhatározásra jutott ezt követően?

1

Jób 12,1–6 | Felelt erre Jób, és mondta: Bizonyára ti magatok vagytok a nép, és veletek kihál a bölcseség! Nékem is van annyi eszem, mint néktek, és nem vagyok alábbvaló nálatok, és ki ne tudna ilyenfélétet? Kikacagják a saját barátai azt, mint engem, aki Istenhez kiált és meghallgatja őt. Kikacagják az igazat, az ártatlant! A szerencsétlen megvetni való, gondolja, aki boldog; ez vár azokra, akiknek lábuk roskadoz. A kóborlók sátrai csendesek és bátorságban vannak, akik ingerlik az Istent, és aki kezében hordja Istenét...

Jób 13,2–5.7–8 | Amint ti tudjátok, úgy tudom én is, és nem vagyok alábbvaló nálatok. Azonban én a Mindenhatóval akarok szólni; Isten előtt kívánom védeni ügyemet. Mert ti hazugságnak mesterei vagytok, és mindnyájan haszontalan orvosok. Vajha legalább mélyen hallgatnátok, az még bölcsességekre lenne... Az Isten kedvéért szóltok-e hamisságot, és őérette szóltok-e csalárdságot? Az ő személyére néztek-e, ha Isten mellett tusakodtok?

.....
.....
.....

Mindhárom barát megszólalt, „bemutakozott” már Jób-
nak ebben az új helyzetben. Ha kisebb eltérésekkel is, de sajnos
összhangban szóltak, s amit mondtak, az nem segítséget jelen-
tett Jóbnak, hanem csak fokozta szenvedéseit.

Jób első ízben fakadt ki barátaira. Már az is csoda, hogy ed-
dig türelmesen végig tudta hallgatni a sok kioktatást, vádasko-
dást. Keserű iróniával szembesíti barátait magabiztos viselkedé-
sükkal. Úgy tettek, mintha ők lennének az igazság kizárólagos
letéteményesei. „Bizonyára... veletek kihal a bölcsesség...” „Vaj-
ha legalább mélyen hallgatnátok, az még bölcseségekre len-
ne” – mondta nekik Jób. Keserűen vetette barátai szemére, hogy
a maguk „boldog” állapotában nemcsak részvétlenek a „sze-
rencsétlen” iránt, de még meg is vetik. Az 5. vers igen keserű,
de sajnos egyetemes érvényű igazságot fogalmaz meg. Az igaz
keresztény közösségben azonban nem szabad ennek így lennie.

Jób azt hiányolta, amit oly sokszor más szenvedők is: az
együttérzést, a részvétet, a támogatást. Ugyanakkor arra is rá-
mutatott, hogy mennyire hamis barátainak a „bűn és bűnhő-
dés” elmélete. Ő szenved ártatlanul, ugyanakkor „a kóborlók
sátrai csendesek és bátorságban vannak, akik ingerlik az Istent,
és aki kezében hordja Istenét [azaz bálványimádó]” (6. vers).

A barátok beszédei láthatóan semmivel sem vitték közelebb
Jóbot a megoldáshoz. Az emberi segítségbe vetett reménység
hiábavalónak bizonyult. Úgy tűnik, hogy Jób lelke belefáradt
a feddés hallgatásába, amelyeket az annyira sóvárgott vigasz-
talások helyett kapott. Belefáradt a saját magával folytatott sok

keserű vívódásba is. Ezen a ponton elégelte meg az emberi bölcsességet végérvényesen. Azt a kívánságát fejezte ki ekkor, hogy önmaga marcangolása és a barátaira való támaszkodás helyett ahhoz a valakihez fordul, akitől egyedül várhat igazságos választ és segítséget. Ez az egyetlen lehetséges út mindannyiunk számára, a legnagyobb megpróbáltatások idején.

A 13,7–8. versek kérdésfelvetése is mindig aktuális kérdés a vallásos világban. A Biblia tanítása szerint a cél – Isten igazságának vélt védelmezése –, sohasem szentesítheti az eszközt, a hamisságot és a csalárdságot.

Hogyan bizonyította Jób, hogy ő is ismeri Istent? Ő milyen forrásból szerezte az ismereteit, és hogyan ajánlja ezeket másoknak, nekünk is?

2

Jób 12,7–9 | Egyébiránt kérdezd meg csak a barmokat, majd megtanítanak, és az égnek madarait, azok megmondják néked. Avagy beszélj a földdel és az megtanít téged, a tengernek halai is elbeszélnek néked. Mindezek közül melyik nem tudja, hogy az Úrnak keze cselekszi ezt?

(vö.) **Péld 6,6** | Eredj a hangyához, te rest, nézd meg az ő útjait, és légy bölcs!

Mt 6,26 | Tekintsetek az égi madarakra, hogy nem vetnek, nem aratnak, sem csűrbe nem takarnak, és a ti mennyei Atyátok eltartja azokat. Nem sokkal különbek vagytok-e azoknál?

.....

.....

.....

Megfigyelhetjük, hogy Jób itt, csakúgy, mint a 9. fejezetben (9,5–10), a természet bizonyágtételére hivatkozik. Elifáz a saját „látomására”, Bildád pedig az idősebbek bölcsességére hivatkozott, Jób a keze munkája alapján igyekezett képet alkotni a Teremtőről. „Beszél” a föld, a tenger halai és az egész természet a puszta létével is. Jób hangsúlyozza, hogy Bildáddal szemben ő nem a véneknél, hanem Istennél keresi a választ kérdéseire, mert „Őnála van a bölcsesség és hatalom, övé a tanács és az értelem” (12–13 vers).

„A hangyákat figyelve megtanulhatják a szorgalmas munkát, azt is, milyen kitartóan kell megküzdeni az akadályokkal és előre gondoskodni a jövőnkéről. A madarak a bizalom drága leckéjét tanítják meg velünk. Mennyei Atyánk gondot visel róluk, de maguknak kell összegyűjteni az eleséget, felépíteni a fészket és felnevelni utódaikat. Minden pillanatban ki vannak téve a ragadozók támadásainak, akik el akarják pusztítani őket. Mégis milyen vidáman végzik a dolgukat! Milyen örömteli az énekük! (...)

Sokat tanulhatunk ezekből a példákból. Önállóságot attól a fától, amely egyedül áll a pusztában vagy a hegyoldalon, gyökereit mélyen ereszti a talajba, s így keményen dacol a viharokkal. A korai befolyás fontosságát a göcsörtös, alakatlan törzsű fától, ami valami miatt még csemete korában elhajlott, és már semmilyen földi erő nem tudja visszaadni neki elvesztett szimmetriáját. A szent élet titkát a vízililiomtól, amely egy iszapos tóban, vízínövényekkel és szeméttel körülvéve engedi le szárát a meder tiszta homokjába, és onnan nyerve életet makulátlan tisztaságban emeli fel illatos szirmait a fény felé...

Csak az tanulja meg a természetből a legmélyebb leckéket, és kapja meg legmagasztosabb szolgálatát, aki felismeri benne Atyánk keze munkáját, és a föld gazdagságában és szépségében az Ő kézírását tudja olvasni. Egyedül az tudja szíve teljességével értékelni a hegyek és a völgyek, a folyók és a tengerek jelentőségét, aki úgy néz azokra, mint Isten gondolatainak, a Teremtő kinyilatkoztatásának a kifejezőire.”¹

*Hogyan szól arról Jób, hogy lelki szenvedései a tetőpontra hág-
tak barátai kíméletlen beszédei miatt? Hol éri el Jób könyve
az eszmei csúcspontját?*

3

Jób 13,13–19 | Hallgassatok, ne bántsatok: hadd szóljak én, akármi essék is rajtam. Miért szaggatnám fogaimmal testemet, és miért szorítanám markomba lelkemet? Ímé, megöl engem! Nem reménylem; hiszen csak útjaimat akarom védeni előtte! Sőt az lesz nékem segítségül, hogy képmutató nem juthat elébe. Hallgassátok meg figyelmetesen az én beszédemet, vegyétek fületekbe az én mondásomat. Ímé, előterjesztem ügyemet, tudom, hogy nekem lesz igazam. Ki az, aki perelhetne velem? Ha most hallgatnom kellene, úgy kimúlnék.

.....

¹ Ellen G. White: *Nevelés/Előtted az élet!*, Advent Kiadó, Bp., 2015, 104–106. o.

Jób a beszélgetésnek ebben a szakaszában már úgy érezte, hogy ha nem szólalhatna meg barátai vádjaival szemben, az olyan lenne számára, mintha „fogaival szaggatná a testét”, és „markába szorítaná a lelkét” – ha ebben a helyzetben hallgatnia kellene, s nem védhetné magát, abba belehalna.

A 15. verset kétféleképpen is fordítják. Egyesek így: „ímé megöl engem, nincs reménységem”. A másik fordítási lehetőség: „Ha megöl is engem, mégis benne bízom.” Ez utóbbit támogatja számos ókori fordítás (a Septuaginta, a Vulgata, a szír fordítás) és főként a szövegösszefüggés.

Jób már a 3. versben kimondja, hogy Istenhez fordul most már egyedül, és a 16. versben is Isten igazságossága iránti bizakodásának ad hangot, az ellentmondó látszat ellenére is. Nem a reménytelenségét fejezi ki tehát Jób ebben a szakaszban, hanem éppen a külső reménytelenség ellenére való reménységét. Ezért egyértelműen a második fordítás a helyes. Amint az alábbi idézetben látni fogjuk, Ellen G. White is ezt az értelmezést követte. Így ez a Biblia-vers az Istenben való – minde- nek ellenére megmaradó és soha meg nem szégyenülő – biza- lom legcsodálatosabb megfogalmazása, Jób könyvének a csúcspontja abban az értelemben, hogy Sátán itt teljesen elveszítette a fogadást. Ő azt állította, hogy ha majd a tulajdon életéről lesz szó, akkor Jób szemtől szembe megtagadja Istent. Ehelyett Jób vallomása így hangzott: „Ha megöl is engem, mégis benne bízom.”

„Mindenkit érnek néha keserű csalódások, és mindenkit hatalmába kerít olykor a csüggedés: amikor fájdalom az ember sorsa, és nehéz elhinni, hogy Isten még mindig jó- ságos segítője földi gyermekeinek, hiszen annyira gyötrik a bajok, hogy inkább kívánja a halált, mint az életet. Ilyen-

kor engedik el sokan Isten kezét, és a kétely rabságába, a hitetlenség fogságába esnek. Ha ilyenkor megnyílna lelki szemünk, és felfognánk Isten intézkedéseit, akkor angyalokat látnánk, akik önmagunktól igyekeznek bennünket megmenteni, és lábunkat az örök hegyeknél is erősebb alapra helyezni... Jób belefáradt az életbe, de Isten nem engedte meghalni... Jób a csüggedés és reménytelenség mélységéből az Isten kegyelmébe és megmentő hatalmába vetett feltétlen bizalom magaslatára emelkedett. Dialektikusan vallotta: »íme, megöl engem, de én mégis benne bízom...«²

„Az az elképzelésünk, hogy Isten megjutalmaz minket hitünkért, és lehet, hogy eleinte így is van. De a hit nem nyereszkesedésre való, hanem arra, hogy helyes viszonyba állítson Istennel, és Isten számára új alkalom felénk. Istennek gyakran romba kell döntenie élményeidet, ha szent vagy – azért, hogy magával kapcsolatot teremtsen benned. Isten azt kívánja, hogy megértsd: ez hitből való élet, nem az Ő áldásaiban érzelmesen örvendező élet. Korábbi hitéleted alapos és erős volt ugyan, de megtapasztalásod kicsiny napsütötte pontja körül forgott, több volt benne az érzés, mint a hit, teli volt fénnel és édességgel. Azután Isten visszavonta a tudatos áldásait annak érdekében, hogy megtanítson hitben járni. Most sokkal értékesebb vagy neki, mint akkor a (...) ragyogó bizonyágtétel napjaiban.

A hitet – természeténél fogva – ki kell próbálni, és a hit próbája nem az, hogy nehéznek találjuk Istenben bízni, hanem hogy Isten lénye egyre világosabban álljon gondolkozásunk előtt. A hitnek a maga gyakorlati kimunkálása közben

2 Ellen G. White: *Proféták és királyok*, Advent Kiadó, Bp., 1995, 103–104. o.

a leírhatatlan elhagyatottság időszakain kell átmennie. Soha ne cseréld össze a hitpróbát az élet közönséges fegyelmezésével. Amit mi hitpróbának gondolunk, az sokszor kikerülhetetlen következménye annak, hogy élünk. A bibliai hit: az Istenben való hit mindazzal szemben, ami látszólag ellene mond – hű akar maradni Isten lényéhez, bármit tegyen is Ő! »Bár megöl engem, én mégis bízom benne« (Jób 13,15) – ez a hit legfenségesebb kifejezése az egész Bibliában.”³

4

Hogyan jellemzi Jób beszéde folytatásában az emberi életet, s ezt követően milyen alapvető jelentőségű kérdést fogalmaz és válaszol meg?

Jób 14,1–6 | Az asszonytól született ember rövid életű és háborúságokkal bővelkedő. Mint a virág, kinyílik és elhervad, és eltűnik, mint az árnyék és nem állandó. Még az ilyen ellen is felnyitod-e szemeidet, tennen magaddal törvénybe állítasz-e engem? Ki adhat tisztát a tisztátalanból? Senki. Nincsenek-é meghatározva napjai? Az ő hónapjainak számát te tudod; hártárt vetettél néki, amelyet nem hághat át. Fordulj el azért tőle, hogy nyugodalma legyen, hogy legyen napjában annyi öröme, mint egy béresnek.

(vö.) **Ésa 64,5** | Mindnyájan olyanok voltunk, mint a tisztátalan, és mint megfertőztetett ruha minden mi igazságaink, és elhervadtunk, mint a falomb mindnyájan, és álnokságaink, mint a szél, hordtak el bennünket!

Jer 13,23 | Elváltoztathatja-e bőrét a szerecsen, és a párdúc az

³ Oswald Chambers: *Krisztus mindenk felett*: <http://keresztyendalok.hu/ahitatok/chambers?ho=10&nap=31>.

ő foltosságát? Úgy ti is cselekedhettek jót, akik megszoktátok a gonoszt.

.....

.....

.....

A Biblián végigvonul az emberi élet múlandóságának a „fű” jelképében való ábrázolása, amely ideig-óráig él, de azután megszárad, elfonnyad. Ugyanilyen átmeneti és múlandó az emberi élet, ha mégoly dicsőséges is. Ráadásul nem is a dicsőség a jellemző, hanem „háborúságban való bővelkedés” (vö. Zsolt 90,1.10; 103,15–16; Ésa 40,6; 1Pt 1,24). Nem csupán Jób borúlátó nyilatkozata ez egy nehéz helyzetben, hanem ugyanerre a megállapításra jutott Isten embere, Mózes is, aki sokat tapasztalt életében. Jób az emberi életnek erre a sanyarú és rövid voltára hivatkozva kért irgalmasságot Istentől.

„A törvényszegés következtében annyira meggyengült az ember erkölcsi természete, hogy lehetetlenné vált számára a saját erejéből ellenállni a gonosz hatalmának. Sátán foglyává lett, és az is maradt volna mindörökké, ha Isten különleges módon közbe nem lépett volna...

Lehetetlenség, hogy magunktól kimenekedjünk a bűn szakadékból, amelybe belezuhantunk. Szívünk gonosz, és mi nem tudjuk megváltoztatni. »Kicsoda adhat tisztát a tisztátalanból? Senki.« (Jób 14,4) »Mert a test gondolata ellenségeskedés Isten ellen, mivelhogy nem engedelmeskedik Isten törvényének, mert nem is teheti.« (Rm 8,7) A nevelésnek, a kultúrának, az akarat fegyelmzésének és az emberi

erőfeszítéseknek megvan a maguk szerepe, de az említett változás megvalósításához erőtlenek. Lehetséges bizonyos korrektség a külső magatartást illetően, de nem tud megváltozni a szív, nem tud megtisztulni az élet forrása. Belülről származó új életre van szükség ahhoz, hogy az ember a bűn állapotából a szentség állapotába jusson. Ez a hatalom: Krisztus. Kizárólag csak az ő kegyelme elevenítheti meg a lélek holt erőit, egyedül csak ő tudja Istenhez és a szentséghez vonzani a lelket.”⁴

5

Hogyan szólt Jób a Biblia más szerzőivel teljes összhangban a halál mibenlétéről, a vele kapcsolatos egyetlen reménységről?

Jób 14,7–15 | Mert a fának van reménysége; ha levágják, ismét kihajt, és az ő hajtásai el nem fogynak. Még ha megaggodik is a földben a gyökere, és ha elhal is a porban törzsöke: A víznek illatától kifakad, ágakat hajt, mint a csemete. De ha a férfi meghal és elterül; ha az ember kimúlik, hol van ő? Mint a víz kikapad a tóból, a patak elapad, kiszárad: úgy fekszik le az ember és nem kél fel; az egek elmúlásáig sem ébrednek, nem költetnek föl az ő álmukból. Vajha engem a holtak országában tartanál; rejtegetnél engemet addig, amíg elmúlik a te haragod; határt vetnél nékem, azután megemlékeznél rólam! Ha meghal az ember, vajon feltámad-é? Akkor az én hadakozásom minden idejében reménylenék, míglen elkövetkeznék az én elváltozásom. Szólítanál és én felelnék néked, kíváncsoznál a te kezeden alkotása után.

4 Ellen G. White: *Krisztushoz vezető lépések*, Bibliaiskolák Közössége, Bp., 2000, 16–17. o.

„Amit eddig megismertünk a Biblia halálról szóló tanításából, az nagyon ridegnek, sőt kétségbeejtőnek tűnik. Mert e szerint a halál a kőkemény nincs, a semmi. Mégsem így van. Ugyanis az *alvás* hasonlata mind az Ó-, mind az Újszövetségben végigvonul a halál állapotának meghatározásaként. Jézus szóhasználatában is megtaláljuk. Két dolgot fejez ki ez a hasonlat: egyrészt azt, hogy a halálban öntudatlanság van, mint az alvásban, másrészt pedig azt, hogy lesz belőle ébredés, mint ahogyan az alvásból is felébred az ember.

»Mint a víz, kiapad a tóból, a patak elapad, kiszárad. Úgy fekszik le az ember, és nem kel fel, az egek elmúlásáig sem ébrednek, nem költetnek fel az ő álmukból.« (Jób 14,7–12)

»Megelevenednek halottaid, holttesteid felkelnek, serkenjetelek és énekeljetelek, akik a porban alusztok, mert harmatod az élet harmata, és visszaadja a föld az árnyakat.« (Ésa 26,19)

»Sokan azok közül, akik alusznak a föld porában, felserkennek, némelyek az örök életre, némelyek pedig gyalázatra és örökkévaló utálatosságra.« (Dn 12,2)

Jézus kijelentése egy meghalt kislányra vonatkozóan: »A leányzó nem halt meg, hanem aluszik.« (Mt 9,24)

Ugyancsak Jézus szava: »Lázár, a mi barátunk, elaludt, de elmegegyek, hogy felköltsem őt. Mondták az ő tanítványai: Uram, ha elaludt, meggyógyul. Pedig Jézus annak haláláról beszélt, de ők azt hitték, hogy álom alvásáról szól. Ekkor azért nyilvánvalóan mondta nekik Jézus: Lázár meghalt.« (Jn 11,11–14)

»Nem akarom továbbá, atyámfiái, hogy tudatlanságban legyetek azok felől, akik elaludtak, hogy ne bánkódjatok, mint a többiek, akiknek nincsen reménységük. Mert ha hisszük, hogy Jézus

meghalt és feltámadott, azonképpen Isten is előhozza azokat, akik elaludtak Jézus által övele együtt.» (1Thess 4,13–14)

Luther Márton a következőképpen szólt a halál *alvásáról*:

»Csak jöjjön ide, aki olyan vakmerő, és szeretné tudni, hogyan is áll a dolog a halottakkal. Sokan vannak, akik szívesen megkérdezték volna Lázárt, mit csinált, mit gondolt, érzett és látott, amikor négy napig a sírban volt (Jn 11. feje). Hasonlóan szívesen megkérdeztek volna más halottakat is, akiket Krisztus és a próféták feltámasztottak. Én azonban nem törődöm Lázárral és a többi halottal, én egyedül az íráshoz tartom magamat. Ez pedig azt mondja: alusznak. Úgy vélem, hogy az alvás annyira hatalmában tartja őket, hogy nem éreznek és nem látnak semmit, még sokkal kevésbé, mint amennyit az ember a természetes alvásban érez. Ha pedig feltámadnak, akkor ez úgy megy végbe rajtuk, hogy nem is tudják, hol voltak.«⁵

...De mi marad meg, mi ébred fel, ha az emberi lélek eltűnik, mihelyt az élet lehelete távozik az emberből, a test pedig porrá lesz? Jézus alábbi kijelentése és magyarázata ad választ erre a kérdésre:

»Hogy pedig a halottak feltámadnak, Mózes is megjelentette a csipkebokornál, mikor az Urat Ábrahám Istenének és Izsák Istenének és Jákob Istenének mondja. Isten pedig nem a holtaknak, hanem az élőknek Istene, mert mindenek élnek néki.» (Lk 20,37–38)

Amint láttuk, foghatóan semmi sem marad meg az emberből. Jézus idézett kijelentése azonban rámutatott az alvás hasonlatába foglalt titok nyitjára. A meghaltak semmilyen formában nem élnek ugyan tovább, mindenkor elevenen élnek azonban Isten emlékezetében, szeretetében. Végéremehetetlen

⁵ Luther Márton: *Jónás könyvéhez írt magyarázatok*, 1526. (Összes művek, 41., 373.)

bölcsessége folytán meg tudja őrizni a holtaknak mintegy a személyiségeadatait, vagy – tapogatózó emberi kifejezést használva úgy is mondhatnánk, hogy – a programját. Istennél nincs alapvető különbség élők és holtak között – magyarázza nekünk Jézus. Mindnyájan élnek »őnéki«, illetve őbenne mint szeretett teremtményei. Továbbá tudja, hogy akkor kelti életre őket, amikor akarja. »Mert amint az Atya feltámasztja a halottakat, és megeleveníti, úgy a Fiú is, akiket akar, megelevenít.« (Jn 5,21)⁶

Hogyan kezdte Elifáz Jóbnak adott válaszát, amikor másodszor megszólalt? Milyen jellegzetes emberi tévedésekkel találkozunk a szavaiban?

Jób 15,1–11 | Majd felelt a Témánból való Elifáz és mondta: Vajon a bölcs felelhet-e ilyen szeles tudománnyal, és megtöltheti-e a hasát keleti széllel? Vetekedvén oly beszéddel, amely nem használ, és oly szavakkal, amelyekkel semmit sem segít. Te már semmivé akarod tenni az Isten félelmét is; és megkevesbíted az Isten előtt való buzgólkodást is! Mert gonoszságod oktatja a te szádat, és a csalárdok nyelvét választottad. A te szád kárhozzát téged, nem én, és a te ajakaid bizonyítanak ellened. Te születél-e az első embernek; előbb formáltattál-e, mint a halmok? Az Isten tanácsában hallgatóztál-e, és a bölcseséget magadhoz ragadtad-e? Mit tudsz te, amit mi nem tudunk, és mit értesz olyat, ami nálunk nem volna meg? Ősz is, agg is van közöttünk, jóval idősebb a te atyádnál. Csekélységek-e előtted Istennek vigasztalásai, és a beszéd, amely szelíden bánt veled?

⁶ Vankó Zsuzsa: „Ha meghal az ember, hol van ő?“, Spalding Alapítvány, Bp., 2007, 36–39. o.

.....
.....
.....

Elifáz ezúttal sokkal nyersebb és türelmetlenebb, mint az első alkalommal. Szemmel láthatóan ingerelte, hogy Jób ragaszkodik ártatlanságához, és kétségbevonja barátjának igazát, tekintélyét. Metsző kérdésekkel gúnyolja ki Jóbot (7–8. vers), majd elhangzik a végső érv: „Mit tudsz te, amit mi nem tudunk, és mit értesz olyat, ami nálunk ne volna meg? Ősz is, agg is van közöttünk, jóval idősebb a te atyádnál.” Amikor az érvek elfogynak, akkor szokott előkerülni a tekintély.

Míg a Biblia egyfelől messzemenően támogatja a szülők, illetve a koruknál fogva több élettapasztalattal rendelkezők tekintélyének az elismerését és tiszteletben tartását (lásd pl. az 5. parancsolatot), ugyanakkor helyteleníti a tekintélyelvűséget, vagyis azt, hogy valakinek pusztán az életkoránál, vagy a társadalmi helyzeténél fogva igazat kelljen adni egy vitatott kérdésben.

Az igazság felismerésének, az élet dolgaiban való kiigazodásnak a képessége nem feltétlenül függ az életkortól: „Előrelátóbb vagyok, mint az öreg emberek, mert vigyázok a te határozataidra” – olvashatjuk a 119. zsoltárban (100. vers). Az igazi bölcsességet tehát nem annyira az évek adják, mint inkább az Istennel szerzett ismeretség és az Ő Lelkének tanácsa. Emlékezhetünk arra, hogy a „gyülekezeti vén” fogalma is hitben tapasztalt embert jelöl, nem pedig életkorára nézve idős embert (1Tim 4,12; 5,1).

Elifáz azzal vádolja itt Jóbot, hogy „semmivé teszi Isten féltelmét”. Ha úgy lenne, amint Jób állítja, hogy a hívő emberek

életében is előfordulhatnak csapások, akkor mi készítetne Isten félelmére? Hiszen Isten áldásainak elnyerése ösztönzi az embereket az istenfélelemre. Pontosan úgy gondolkodott Elifáz, ahogy azt Sátán Jóbról és általában a hívő emberekről állította, és szerette volna ezt bebizonyítani. Elifáz azzal vádolta Jób, hogy saját gonoszságát akarja leplezni, ezért mondja, hogy az igazak is szenvednek. „Gonoszságod oktatja a te szádat...” – mondta Elifáz Jóbnak.

Hogy Elifáz magabiztossága mekkora elvakultsággal párosult, azt a 11. vers mutatja. Nyilvánvalóan a saját maga és barátai korábbi megnyilatkozásait ítéli itt Elifáz „Isten vigasztalásának” és olyan beszédeknek, amelyek „szelíden bántak” Jóbbal. Amint láttuk, a legjobb indulattal sem illik egyik megjelölés sem megnyilvánulásaikra, de „az embernek minden útja igaz a maga szemei előtt” (Péld 21,2).

*Az e heti adomány
az eleki vendégház munkáját támogatja.
– Hozzájárulás a vendégházban folyó
egészségügyi-lelki missziómunka költségeihez.*

Függelék

Vas István

Jób

Az ember, aki nőtől született,
Kevés napot ér meg és ezer kín vadássza.
Hervad, mint a virág, a leszedett,
Tűnik, mint az árnyék, nincs maradása.
És egy ilyenre nyitod fel szemedet,
Egy ilyenrel nem átallsz pörbe lenni?
Tisztátalant tisztává ki tehet?
Te is tudod, hogy nem tehet senki.

Elvégeztettek a napjai nálad,
Tudod, hogy kiszabott hónapja mennyi,
Határt szabtal, melyet át sose hághat –
Hát fordulj el tőle és hagyd őt pihenni,
Hogy napját, mint szomorú béres, letöltse.
Mert van még reménye a fának is, ha kivágják,
Hogy nem szűnt meg, zsenge ága kihajt,
Bár kiszárad már a talajon a törzse,
S megvénül a földben a gyökere majd.
A víz illata újra kicsalja virágát
S mint ifjú palánta, nevel rügyeket.
De az ember megáll, elenyészik örökre
S ha kilehelte páráját, hova lett?
Hova párolog a napban a tónak a tükre?
Kiszáradt patakágy hova veszti vizét?

Ha egyszer lefekszik, fel soha nem kel,
Naptalan álmaiból nem ébred az ember,
Míg fölötte el nem kopik az ég.

Ó, ha a Séolban elrejténél
S titokban tartanál, míg elmúlik haragod,
S emlékeznél rám, ha eltelik időm, a kiszabott!
Lehet-e, hogy az ember, ha meghal, újra él?
Háborúságom napjait kivárnám,
Míg elváltóságom bekövetkezne végre.
Te szólítanál s felelnék: Szükséged van-e már rám?
Vágyol-e mégis kezéd művére?

De most csak számlálod léptemet –
Hát nem te vagy-e bűnömnek az őre?
Vétkeimet zsákba pecsétéled
S gázságomat hozzá kötözöd előre.
Leomlik a hegy, betölti a völgyet,
Helyéről elmozdul a szikla,
Rohan a folyó, nagy köveket görget,
A víz a földet lassan leszakítja –
Te meg az ember reményét lerontod,
Gyöngévé titted, hogy örökre legyőzd,
Változásnak vetted alá a bolondot,
Megszűnni küldöd őt.
És nem tud róla, hogy fiai mire mennek,
Nemesek-e vagy szomorú rabok –
De rajta a hús és kínokat szenved,
De benne a lélek és gyászolva zokog.

8. tanulmány – november 19.

**Jób elmarasztaló szavai
a barátok kegyetlensége miatt
– Bildád azt erősíti,
hogy csak a gonoszokat érik csapások
(Jób 16–18. fej.)**

1

Hogyan adott hangot Jób ismét a csalódottságának barátai szívtelensége miatt?

Jób 16,1–6 | Felelt pedig Jób és mondta: Efféle dolgokat sokat hallottam. Nyomorult vigasztalók vagytok ti mindnyájan! Vége lesz-e már a szeles beszédeknek, avagy mi ingerel téged, hogy így felelsz? Én is szólhatnék úgy mint ti, csak volna a ti lelketek az én lelkem helyén! Szavakat fonhatnék össze ellenetek; csóválhatnám miattatok a fejemet. Erősíthetnélek titeket csak a számmal, és ajkaim mozgása kevesbíténé fájdalmatokat. Ha szólnék is, nem kevesbednék a keserűségem; ha veszteglek is: micsoda távozik el tőlem?

.....

.....

Jób láthatóan megelégette barátai okoskodását, akiknek sokkal könnyebb volt a maguk elméletét fejtegetni, mint őt vigasztalni.

Feltűnő, hogy míg Elifáz úgy érezte, hogy „Isten vigasztalásait” közvetíti (15,11), Jób szerint „nyomorult vigasztaló volt”. „Én is szólhatnék úgy mint ti, csak volna a ti lelketek az én lelkem helyén!” – mondta nekik Jób. Azaz fordított helyzetben nekem is az lenne a legkönnyebb, hogy korholjalak titeket. (A fej rázása, csóválása a megvetés, kárhoztatás kifejezése volt a bibliai időkben, vö. Zsolt 22,8; Mt 27,39.)

A 6. versben Jób visszatér a sivár, keserű valósághoz. Bár fordított helyzetben ő inkább vigasztalna, a saját bajában sem hallgatása, sem beszéde nem szolgál enyhülésére.

„Nemcsak a barátok hangja élesedik, hanem Jóbé is. Elifáz szavai nem mondanak újat neki. Sőt nemcsak önmagát ismétli az első barát, hanem tartalmában a másik kettőt is. De talán nemcsak erre utal Jóbnak az a kijelentése, hogy ilyesfélét már sokat hallott, hanem arra is, hogy ez általános »recept« volt a bölcsességteológiában, mindig ilyesmiket szoktak mondani »vigasztalásul«... Így a barátok szerepe is kétségessé válik. »Nyomorult vigasztalók« ők, azaz ha az itt szereplő, jelzőnek fordított szót (ámál) a maga gazdagabb tartalmában vesszük: csak kínlódnak, próbálkoznak, sorra előveszik a Tan jól ismert tételeit, idézgetik a régi igéket, megpróbálják alkalmazni az általuk ismert »etika« szabályait, de hiába fáradoznak, sőt Jób számára is egyre fárasztóbb, terhesebb lesz mindaz, amit azok mondanak neki, akik eredetileg vigasztalni jöttek (2,11).

Jób most már az okát is látja ennek a hiábavaló fáradozásnak: »kívülről« nem lehet segíteni. Ha fordított lenne a helyzet, ha barátai szenvednének, akkor ő tudna így beszélni, mondani a jól ismert tanítást, elemezni a szenvedés feltehető okait. Itt azonban mindenekelőtt észre kell vennünk, hogy az ilyen »csere« lehetőségének elképzelése mögött nem a »könnyű nektek« gondolata rejtőzik. Jób nem azért mondja ezeket a szavakat,

mert szerinte könnyen beszél az, aki nem szenved. Arra utal inkább, hogy barátai nem tudják beleképzelni magukat az ő helyébe, mert nem is lehet beleképzelni magunkat a szenvedő helyébe. Jób kijelentésében az a felismerés kap hangot, hogy a szenvedőt csak a szenvedő tudja megérteni. Aki nem ismeri a gyötrelmeket és a kísértésnek azokat a mélységeit, amelyeket ő megismert, az nem tud neki segíteni, nem tudja őt vigasztalni.”¹

2

Hogyan panaszozza Jób ismét nyomorult állapotát? Milyen egyértelmű váltás következik be itt a beszédében?

Jób 16,7–17 | Most pedig már fáraszt engem. Elpusztítottad egész házam népét. Hogy összenyomtál engem, ez bizonyosság lett; felkelt ellenem az én ösztövérségem is, szemtől szembe bizonyít ellenem. Haragja széttépett és üldöz engem. Fogait csikorgatta rám, ellenségemként villogtatja felém tekintetét. Feltáptották ellenem szájukat, gyalázatosan arcul csapdostak engem, összecsdültek ellenem. Adott engem az Isten az álnoknak, és a gonoszok kezébe ejtett engemet. Csendességben voltam, de szétszaggatott engem; nyakszirten ragadott és szétzúzott engem, céltáblává tűzött ki magának. Körülvettek az ő íjászai; veséimet meghasítja és nem kímél; epémet a földre kiontja. Rést rés után tör rajtam, és rám rohan, mint valami hős. Zsákruhát varrtam az én fekélyes bőrömrre, és a porba fúrtam be az én szarvamat. Arcom a sírástól kivörösödött, szempilláimra a halál árnyéka szállt; noha erőszakosság nem tapad kezemhez, és az én imádságom tiszta.

¹ Muntag Andor, i. m., 145–146. o.

.....
.....
.....

„Bár a 6. versben mondtak szerint sem a beszéd, sem a hallgatás nem könnyít állapotán, Jób mégsem tudja magában tartani fájdmát. A 7–8. versben azt panaszoja Istennek, nem elég, hogy elvesztette egész házanépét, vagyonát, testi szenvedése és gyötrelme ráadásul még a bűnösség gyanújába is keveri.

A 11. verstől arról szól, hogy mennyire kiszolgáltattott a szenvedéseknek: »...Céltáblává tűzött ki magának, körülvettek az ő íjásai, veséimet meghasítja és nem kímél...« – állapítja meg keserűen, mert a tényszerű valóságot ilyennek érezte. A megtörtséget, megaláztatottságot emeli ki a 15. vers. (»A zsákruhába öltözés« és a »porba fúrtam be az én szarvamat«, kifejezések utalnak erre. A szarv a hatalom és dicsőség jelképe volt.) Ugyanakkor Jób reménytelen helyzete ellenére sem adta fel ártatlansága tudatát és az igazsághoz való ragazkodását. »Erőszakosság nem tapad kezemhez, és az én imádságom tiszta.« (17. vers)

Itt hirtelen megváltozik a beszéd »iránya«. Jób beszédének előbbi, rövid, éles hangú része Elifáznak és barátainak, róluk és az általuk képviselt Tanról szól. Most azonban hirtelen Istenről, majd Istenhez kezd beszélni. A beszéd két része közt már csak mennyiség tekintetében is feltűnő különbség van: négy mondat szól a barátoknak, a további harminchárom meg Istennek. Azt is megfigyelhetjük, hogy bármilyen súlyos kijelentéseket tesz is Jób Elifáznak adott feleletében, a most következő szakaszban összehasonlíthatatlanul súlyosabb kijelentések hangoznak el...

Ismételten visszatér ugyanarra az alapvető gondolatra: Isten tette őt tönkre. Nem nevezi nevén Istent, de hozzá szól, és róla

beszél. Szavaiból, az előzőekből, majd a későbbiekből is világos, hogy a *te* és az *ő* egyedül Isten lehet. És nem szabad elfelejtenünk, hogy mindenki, aki ezt a könyvet olvassa, tudja, hogy Jóbnak igaza van, valóban Isten pusztította el családját. Isten tette tönkre őt, Isten juttatta ide őt (2,3). Azt is mindenki át tudja érezni, milyen megdöbbenő a Tan igazsága mellett kitartó barátok számára Jóbnak ez az állítása. Csak azt sem szabad elfelejtenünk, hogy Jób számára is megdöbbenő ez! Az az Isten, aki azelőtt minden jóval megáldotta őt (1,1–4), váratlanul ellene fordult, és mint valami gonosztevőt, bilincsbbe verte őt (kb. ezt jelenti az eredeti *qmt* ige). A hagyományos Tan értelmében most bűnösnek kellene éreznie magát, mert erről *tanúskodik* a jelen nyomorúsága.

Félelmetes mélységek tárulnak így fel előtte: Isten sátáni módon bánik vele, ellenségként támad rá. Az itt használt kifejezések részben a vadállatok, részben a kegyetlen, bosszúálló, ellenséges katonák jellemzői. Ugyanakkor minden bizonnyal Jób szenvedését érzékeltetik. Mivel pedig nem tud másra gondolni, mivel komolyan veszi Istent, képtelen egy titokzatos *harmadik* valakit odaképzelní önmaga és Isten közé: bizonyos abban, hogy most is közvetlenül Istennel van dolga. Ez azonban olyan megdöbbenő »felfedezés«, amely sehogyan sem illik a bölcsek által kialakított »istenkép«-be. Erre nincs orvossága, nincs tétele a Tannak. A betegség, a testi-lelki gyötrelem ezzel a felismeréssel elviselhetetlenné válik. Ha valahol, akkor itt nyerünk bepillantást a kísértés mélységeibe, sőt itt látjuk meg, mi is igazában a kísértés: az, amikor ilyen félelmetessé válik számunkra az Isten. Jób könyvének írója arról tanúskodik, hogy az élet igazán nagy megpróbáltatási hozhatják ilyen helyzetbe a hívő embert. Az igazán kegyes ember nagy kérdése ilyenkor az, hogy hol van az Isten. Nem az Isten léte válik kérdésessé számára,

hanem az, hogy vele van-e még, vagy ellene. És abból, amit önmagán tapasztal, Jób csak arra a következtetésre tud jutni, hogy Isten ellene fordult.”²

Hogyan hatott Jóbra, hogy barátai kiközösítették? Korábbi vívódásai ellenére mibe kapaszkodott mégis, miután teljesen magára maradt?

3

Jób 16,19–17,1 | Még most is íme az égben van az én bizonyosságom, és az én tanúim a magasságban! Csúfolóim a saját barátaim, azért az Istenhez sír fel az én szemem, hogy ítélje meg az embernek Istennel, és az ember fiának az ő felebarátjával való dolgát. Mert a kiszabott esztendőök letelnek, s én útra kelek és nem térek vissza. Lelkem meghanyatlott, napjaim elfogynak, vár rám a sír. Még mindig csúfot üznek belőlem! Szemem az ő patvarkodásuk között virraszt.

.....

.....

.....

„Még most is ímé az égben van az én bizonyosságom...” A 17. és a 19. versben láttuk, hogy Jób lelkiismerete tiszta, és magát Istent hívja tanújául. De most már nemcsak a maga ügyében kér igazságtételt, hanem „felebarátjával való dolgában” is. Barátai csúfolása nem törte meg, hanem csak fokozta Istenbe kapaszkodását. Méginkább hozzá fordult, és tőle kért igazság-

² Uo., 147–148. o.

szolgáltatást, valódi „küzdő imádsággal”, egyúttal önmagát, a saját tapasztalatát is felülbírálván, hiszen jelenleg úgy érezte, hogy Isten az ellenségévé lett.

„Ha barátai nem tudnak segíteni, nem marad más Jób számára, mint mégis Istennél keresni valami segítséget. Különös helyzet ez, mégis, mintha valami belső törvényszerűség rejlene benne, amely Jóbot arra kényszeríti, hogy ahhoz az Istenhez forduljon, akiről épp az imént fedezte fel, hogy ellenségként bánik vele. Istenhez valami olyan kapocs, kötelék fűzi, amelyet nem lehet elszakítani, vagy még inkább: amelyet Jób nem is akar elszakítani, amelyhez erejének megfeszítésével, a végletekig ragaszkodik. Van valami megrázó Jób küzdelmének ebben az újra meg újra felfedezhető vonásában. Mikor minden jel arra mutat, hogy Isten kegyetlen vele, ellene fordult, ő vakmerően mégis ragaszkodik Istenhez, sőt reménykedik abban, hogy nála talál segítséget. Így csak az az ember beszélhet, aki meg van győződve a maga igazáról, és ezért nem tud egy szikrányit sem engedni... Minden látszat ellenére, annak ellenére, hogy jelen nyomorúsága a bölcsesség tanítása értelmében ellene tanúskodik (16,8), annak a merész meggyőződésének ad kifejezést, hogy Isten végül is mellette fog tanúskodni.”³

„Jób a könyörgés és a reménység karjaival kapaszkodik Istenbe, aki tanúja és védelmezője ártatlanságának. A tőle elfordult emberek gúnyolódásával szemben kezd Istenhez fordulni, aki-ben egyre inkább ismét felismeri barátját. A beszéd gomolygó ellentmondásoktól feszül, de ez a belső feszültség jól kifejezi Jób tusakodását, amellyel ártatlanságának örök félreismerése ellen küzd... Igaz ugyan, hogy az emberek számára gúny és megvetés tárgya lett, a kegyesek szörnyülködnek rajta, de őt ez nem tán-

3 Uo., 150–151. o.

torítja meg. Az igazán kegyes ember az ilyen tapasztalatok alatt csak még jobban ragaszkodik Istenéhez és a maga útjához.”⁴

Milyen különleges kéréssel fordult Jób ezek után Istenhez? Pontosan mit kell ez alatt értenünk?

4

Jób 17,2–8 | Kezest magadnál rendelj, kérelek, nékem; különben ki csap velem kezet? Minthogy az ő szívüket elzártad az értelem elől, azért nem is magasztalhatod fel őket. Aki prédává juttatja barátait, annak fiainak szemei elfogyatkoznak. Példabeszéddé tett engem a népek előtt, és ijesztővé lettem előttük. A bosszúság miatt szemem elhomályosodik, és minden tagom olyan, mint az árnyék. Elálmléknak ezen a becületesekek, és az ártatlan a képmutató ellen támad. Ám az igaz kitart az ő útján, és a tiszta kezű ember még erősebbé lesz.

.....

.....

„Tedd meg, vállalj értem kezességet! Ki más kezeskednék értem?” – hangzik a 2. vers, pontosított fordítás szerint.

„Ha azonban csak a nyomorúság tudta megtanítani Jóbot arra, hogy szüksége van egy kezesre, és ha csak a tehetetlen segítők és nyomorúságos vigasztalók tudták megmutatni neki, hogy egy jobb közbenjáróra van szüksége, mint aki csak ember, akkor minden nyomorúság jó volt. Vagy nem vet-e sokszorosan többet a latba ez a felismerés, mint minden fájdalom?”⁵

⁴ Döbrössy Lajos, i. m., 512. o.

⁵ Peters, i. m., 146. o.

„Imádsága ugyanolyan merész, mint előbbi kijelentései voltak. Azt kéri Istentől, vállaljon kezességet érte. A kezesség azt jelentette, hogy valaki életét és mindenét leteszi zálogul egy emberért. Ősi rend volt ez az Ószövetség világában is (vö. 1Móz 43,9; 44,32). De mert bizonyára sok szomorú tapasztalatot szereztek ezen a téren, a bölcsek inkább óva intettek mindenkiket a kezesség vállalásától (Péld 6,1; 11,15; 17,18; 20,16; 22,26; 27,13). Ezekből az intésekből kitűnik, hogy a bölcsek szerint legfeljebb rokonokért kockáztathat meg az ember kezességvállalást... Jób kéréseként ez azt jelenti, hogy minden tapasztalata ellenére bízik abban, hogy ő Istenhez tartozik, Isten vele van és nem azokkal, akik őt támadják, vádolják. Érdekes Jób reményességének indoklása is: barátai nem értik őt, bizonyosan Isten zárta be szívüket, hogy ne értsenek. Ilyenre már volt példa (vö. pl. 2Móz 7,3–4; Ésa 6,9–10), és ez mindig azt jelentette, hogy Isten maga akart cselekedni, nem engedte, hogy az emberek keressenek megoldást nehéz helyzetben. Talán most is így van. Talán azért nem tudnak a barátok Jóbön segíteni, mert Isten maga akar megoldást adni. Mindez persze csak halvány utalás, de jól kifejezi azt a belső küzdelmet, amelyet a szenvedő hívő vív, és amelyet feltár őszinte imádságában.”⁶

Isten kezességvállalása a bűnös emberért még egy alkalommal szerepel a Bibliában, amikor arról olvashatunk, hogy „jobb szövetségnek lett kezességé Jézus” (Zsid 7,22).

„Jézus felelősséget vállal azért, hogy kegyelemből megigazított megváltottai életében a megszentelés munkáját is elvégzi. A maga részéről mindent megtesz azért, hogy az érdemtelenül nekik tulajdonított igazságnak a részesévé is legyenek végül, és így ne legyen hiábavaló Isten irántuk tanúsított kegyelme.

⁶ Muntag Andor, i. m., 152. o.

Micsoda felelősségvállalás ez bűnös, állhatatlan emberekért! Micsoda munkát, feladatot vállal magára Jézus kezességével! Ez felel meg azonban szeretetének és hűségének: akikért olyan hallatlan árat fizetett, azokat a teljes győzelemig akarja segíteni, alkalmassá akarja tenni őket az örök életre, Isten országára.”⁷

Jób úgy érezte, barátai, akiktől támogatást várt, elárulták, „prédává tették”. A 3. vers szerint világos volt számára, hogy barátai egyáltalán nem Isten üzenetét közvetítik. Nehéz helyzete azonban csak annál értékesebbé teszi azt a gondolatot, amit a 8. versben fogalmaz meg: „Ám az igaz kitart az ő útján, és a tiszta kezű ember még erősebbé lesz.” Az igaz és „tiszta kezű embert” még az sem rendíti meg, ha mindenki félreérti is a helyzetét és ellene fordul. Csak „még erősebbé lesz” ezáltal is. Ami nem pusztít el, az megerősít.

Hogyan vett erőt Jóban újra a kilátástalanság és reménytelenség? Hogyan fejezte ki azt, hogy már leszámolt minden illúzióval?

5

Jób 17,9–15 | Nosza hát, térjetek ide mindnyájan; jöjjetek, kérlek, úgy sem találok bölcset köztetek. Napjaim elmúltak, szívemnek kincsei: terveim meghíúsultak. Az éjszakát nappallá változtatják, és a világosság csakhamar sötétséggé lesz. Ha reménykedem is, a sír már az én házam, a sötétségben vetettem az én ágyamat. A sírnak mondom: Te vagy az én atyám; a férgeknek pedig: Ti vagytok az én anyám és néném. Hol van tehát az én reménységem, ki törődik az én reménységemmel? Leszáll az majd a sír üregébe, velem együtt nyugszik a porban.

⁷ Vankó Zsuzsa: *A bibliai tanítások rendszere*, i. m., 174. o.

.....
.....
.....

Ezúttal is újabb hullámvölgyet látunk Jób életében, pontosabban újra a mélyére került a hullámnak. Mennyire emberi ez a tapasztalata is! Jób valóban ember volt, „hozzánk hasonló természetű” (Jak 5,17), s a hullámvölgyeivel együtt teszi a Biblia példává számunkra az ő kitartását. „Íme, boldogoknak mondjuk a tűrni tudókat. Jób tűrését hallottátok, és az Úrtól való végét láttátok, hogy igen irgalmas az Úr és könyörületes.” (Jak 5,11) Isten egy másik emberének az életében szintén láthatjuk ezt a hitbeli hullámozást, s szinte törvényszerűnek is tekinthetjük:

„Attól az ellenhatástól, ami gyakran jár a nagy hit és fényes eredmények nyomában, Illés sem volt mentes. Attól félt, hogy nem lesz tartós a Kármelen elkezdődött reformáció, és erőt vett rajta a csüggedés. Korábban a Pisga csúcsáig emelkedett, most pedig lent volt a völgyben. Amíg a Mindenható ihlette, kiállta a hit legkeményebb próbáját. Most pedig, amikor elcsüggedt, elengedte Isten kezét. Jézabel fenyegetése csengett fülében, és úgy látszott, Sátán még mindig diadalmaskodik a gonosz asszony ármánykodása által. Illés végtelen magasra emelkedett, és a visszahatás rettenetes volt.”⁸

„Jób abban a tudatban, hogy bölcsen, az istenfélelemmel összhangban válaszolt, azt a kihívó megjegyzést veti oda bará-

8 Ellen G. White: *Próféták és királyok*, Advent Kiadó, Bp., 1995, 102. o.

tainak, hogy nincs köztük bölcs, és hogy az övéhez hasonló emberi sors számára nincs semmi mondanivalójuk. Egyben ismét elutasítja eddigi és ezutáni biztatásaikat, mert mindig azzal traktálják, hogy sorsa jobbra fordul, mihelyt bűnvallást tesz. Neki már nincs remélni valója, már a sír gondolatával is megbarátkozott, hiszen szörnyű betegsége miatt abban már félig-meddig benne is van. *Noha ebben a beszédben emelkedett gondolatokig küzdötte fel magát, újra csak a halál szomorú gondolata vesz erőt rajta.*

Kik változtatják az éjszakát nappallá? – A barátokra kell gondolni, akik azzal áltatják, hogy éjszakája hamarosan nappallá fog változni, mintha »a világosság közelebb lenne, mint a sötétség«. De Jób nem táplál illúziókat.”⁹

„Ez valóban megrendítő vallomás. Milyen fájdalmat okoz egy férfinak, ha azt kell látnia, hogy tervei szétfoszlanak. Ezek szíve tulajdonát képezik, egy darabot jelentenek belőle. De nem azért foszlatja-e szét Isten Jób terveit, mert más tervei vannak Jóbbal? És az, amit Isten Jóbnak szánt, nem végtelenül magasabb-e, mint minden, amit Jób kívánhatott magának? Boldog az az ember, akinek terveit Isten szétfoszlatja. Boldog az a nap, amelyen elvétetik tőle szíve tulajdona. Boldog az a férfi, aki eltűri a kísértést, aki Isten nevelését nem veti meg, és fegyelmezését nem veti el! Hiszen az nem akar semmi mást, mint amit Jóbbal tett.”¹⁰

Mondott Bildád valami újat az előző beszédéhez képest? Mit fejeznek ki a szavai?

⁹ Döbrössy Lajos, i. m., 513. o.

¹⁰ Peters, i. m., 147. o.

Jób 18,2–5.11–15.21 | Mikor akartok a beszédnek véget vetni? Értsétek meg a dolgot, azután szóljunk. Miért állítatunk barmoknak, és miért vagyunk tisztátalanok a ti szemeitekben? Teéretted, aki szaggatja lelkét haragjában, vajjon elhagyattatik-e a föld, és felszakasztatik-e a kőszikla helyéről? Sőt inkább a gonoszok világa kialszik, és nem fénylik az ő tűzüknek szikrája... Mindenfelől félelmek rettentik őt, és üldözik őt léptenyomon. Éhség emészti fel az ő erejét, és nyomorúság leselkedik oldala mellett. Megemészti testének izmait, megemészti izmait a halál zsengeje. eltűnik sátrából az ő bátorsága, és a félelmek királyához folyamodik ő. Az lakik sátorában, aki nem az övé, és hajlékára kénkövet szórnak... Ilyenek az álnok ember hajlékai, és ilyen annak lakóhelye, aki nem tiszteli Istent.

.....

.....

.....

Elifázhoz hasonlóan Bildád sem tud lényegesen újat mondani. Úgy tűnik, hogy a barátok a vita előrehaladtával egyre inkább csak önmaguk körül forognak, új gondolattal már egyre kevésbé tudnak előállni, ehelyett inkább személyeskedésbe merülnek, ahogy az már ilyenkor lenni szokott...

Bildád első kérdése türelmetlenségét fejezi ki: „Mikor akartok a beszédnek véget vetni? Értsétek meg a dolgot és azután szóljunk!” (2. vers) Azaz, gondolkodjunk, mielőtt beszélénk! Bár a 2-3. vers megszólításai többes számúak, mégis nyilvánvaló, hogy Jób a címzettjük.

Bildád maga azonban nem követte saját javaslatát. Nem gondolta meg mondandóját, mielőtt megszólalt volna, hanem sér-

tődöttségében válaszolt, mert úgy érezte, hogy ő és barátai „barmoknak” tekintettek. Talán Jób 12,7-ben olvasható szavait magyarázta félre, ahol Jób azt állította, hogy a barátai által elmondottakat az állatok is tudják és tanúsítják. Azt már csak Bildád vonta le következtetésül, hogy „tisztátalanok” lennének Jób szemében, mert Jób ezt egy szóval sem mondta.

A 4. verstől kezdődően újra a bűnösök törvényszerű bűnhődéséről beszél, és szerinte a világnak ezen a folyásán nem változtat, még ha Jób annyira „szaggatja is a lelkét”. Igyekszik minél részletesebben bemutatni a gonoszok pusztulását, hogy annál meggyőzőbb legyen. A gonoszok testére, lelkére, vagyonára kiható pusztulást hangsúlyozza (11–15. vers).

„Tovább élesedik a vita hangja. Bildád az előző alkalommal is így kezdte beszédét: »Meddig (...) még« (8,2). Úgy látszik, ez az ő stílusa. De ez a kezdés már előbb is a türelmetlenség színezetét adta a beszédnek. Itt azután ráadásul a hangja is durvább lesz. Mintha véget akarna vetni az egész vitának. Feleslegesnek tartja az eddigi finomkodást. Mert a barátok eddig óvakodtak a Jób elleni nyílt támadástól, többnyire csak célozgattak általánosan hangzó tételeikkel Jób esetére. Most azonban Bildád minőségbeli változást hoz a vitába. A bevezető kérdés még mintha barátainak is szólna, mintha az eddigi egész vitát szószaporításnak tartaná.

Bildád szerint úgy lehetne véget vetni a szószaporításnak, hogy előbb gondolkoznak Jób esetén, jól megfontolják (az itt található *bjn* ige a bölcsesség egyik jellemző szakkifejezése, azt jelenti: 'a dolgokat, körülményeket figyelembe venni, megérteni, különbséget tenni a lényeges és lényegtelen, a helyes és helytelen között'), és a megfontolás után szólnak hozzá az ügyhöz, mondanak véleményt. Az olvasó tudja, hogy eddig is ezt tették. De most, hogy Bildád ezt nyersen kimondja, különleges

hangsúlyt kap a *gondolkozni, megfontolni* kifejezés. Bildád véleménye most nyilvánvalóvá teszi azt, amit eddig is sejtettünk: a barátok egy „ügy”-gyel, „eset”-tel akarnak foglalkozni, s nem a szenvedő emberrel. A *gondolkozni* azt jelenti: kikeresni a Tanból az ide illő szakaszt, és azt alkalmazni erre az esetre.

Bildád most a sértődöttség hangján szólal meg. Személyeskedik. Úgy értelmezi Jób szavait, hogy Jób már emberszámba sem veszi őket. Ez nyilván nem hangzott el, csak Bildád túlzása. Az, hogy Jób „üres beszédnek mondta, amit eddig hallott (16,3), nem azt jelenti, hogy Jób értelmetlen, ostoba beszédnek tartja bármelyikük beszédét, csupán arról van szó, hogy Jób esetében semmit sem ér, rajta nem segít az, amit eddig barátai mondtak. Bildádnak ez a beszéde azonban éppen durvaságával, túlzásaival, személyeskedésével lesz élethű. Így szokott ez lenni. A vita eljuthat egészen idáig, a sértődöttségig és a személyes támadásig. Persze az is igaz, hogy ha a vita során valaki idáig jut, az esetleg ezzel arról tanúskodik, hogy már nincsenek okos érvei, vagy legalábbis kifogyóban vannak az érvek.”¹¹

11 Muntag Andor, i. m., 157. o.

•

*Az e heti adomány az irodalmi alapot támogatja.
– Hozzájárulás a Bibliaiskolák Közössége Könyvkiadónál
megjelentetett kiadványok és a kiadó
működési költségeihez.*

Függelék

Tompa Mihály
Isten akaratja

Elhervad a virág, kidől a büszke cser,
Mélység lesz a tető a tenger fenekén;
Ama törvényt, mely szűl, változtat, elseper,
Egykor fénylő bolygók mutatják feketén. –
Ember, ki most nevet, zokogni megtanul,
Meghal az átkozott, meghal a siratott;
Nép lesz nagy nép felett s elvész óhatatlanul...
És mindez, óh Uram! a te akaratod!

A te akaratod! s midőn a fájdalom
Törével a szíven nagy, mély sebet vere:
Kemény szó támad a békétlen ajkakon
S ég-földet vád alá fog a kín embere!
Hab s örvénnyel dacol, széllel szemközt evez,
Keble mind zordonabb, mint sorsa mostohább,
Hanem e gondolat: az Úr tetszése ez...
kemény, hideg kőszirt – és nem mehet tovább.

Járván a temetőt tanutlan éjjeken,
Egy kisdud sír felett törnek meg térdeim,
S felháborult elmém ugyan hányom-vetem
Az élet és halál örök kérdésein!
Mért is végződtek oly kevéssel évei?
Míg kérdezem, fanyar-leckén tanít az ész...
Születtünk, meghalunk! ezt könnyű érteni;
Azon megnyugodni nehéz, igen nehéz.

Ha feljajdul a húr, midőn ketté szakad,
S az őszi lomb is ád hulltában gyenge neszt:
Embernek ami fáj, fájlalni nem szabad?
Hisz' egy bús öröme ez a szívnek, ha vesztl!
Az nem bölcselkedik, csak érez és szeret...
S ki nem szól, jobb-e az, különb-e, aki tűr?
Míg a hivatlan könny szeméből megered
S nyílt árulást tesz a kebel küzdelmirűl?!

Ah! én is érzem e rejtett vihar dühét
S kiontom lelkemet nehéz fájdalmival!
Szavam nem sérti az alvó világ fülét,
A sír süket; mégis van engem a ki hall!
Te szám szerint tudod fejünk hajszárait
S hogy boldogok legyünk, a létet úgy adod!...
Ezernyi könny s nyomor mégis honnét van itt...?!
– Uram, nem érthetem a te akaratod!

Mégis, bár útaid titkát fessegetem,
És ajkaim pártos szavaktól zajganak:
Ne gerjedj oh Uram! haragra ellenem;
Mely bennem így zajong, az a por... a salak!
És minden hasztalan! e földet megfutam,
Keresve enyhülést fájdalmam közepett;
S oda jutok vissza sok kerengés után:
Nem gyógyíthat meg más, mint ki megsebbegetett.

S míg minden tél után kizöldül a kopár
Éltünk se veszhet el örök bú s gyász miatt!
Elmúlik tőlem is keserű pohár,
Melyet velem te bölcs tetszésed most itat.

Emelj, emelj, kit a csapás megrengete!
Segíts, hogy elbírjam viselni, ami ért!
S bármit hoz a világ s élet története:
Tudjam, kitől van az s ne kérdezzem, miért?

Virágok és füvek harmatban ferdenek,
Nyugodt, setét az éj; a holdvilág lement, –
Ahonnan áldással száll e lágy permeteg:
Az én lelkemre is szálljon le béke, csend!
Hogy a sír hús gyepén nyugatva homlokom,
Hígyek, reméljek s ezt lehessen mondanom:
Ha elvesztettem itt, majd feltalálom ott...!
Legyen meg hát Uram, te szent akaratod!
(1862)

9. tanulmány – november 26.

Jób feltámadásba vetett hite,
Cófár a gonoszok megbüntetéséről,
a párbeszédben a harmadik kör kezdete,
Jób a gonoszok jólétéről,
Elifáz újabb felhívása a megtérésre
(Jób 19–22. fej.)

1

Hogyan tette Jób ismételten szóvá barátai iránta tanúsított kíméletlenségét, ítélkező lelkületét? Mivel magyarázta a szenvedéseit, és mi volt számára a legfájdalmasabb ezek közül?

Jób 19,1–5 | Felelt pedig Jób, és mondta: Meddig búsítjátok még a lelkemet, és kínoztok engem beszéddel? Tízszer is meggyaláztatok már engem; nem pirultok, hogy így erősködtek ellenem? Még ha csakugyan tévedtem is, tévedésem önmagamra hárul. Avagy csakugyan pöffeszkedni akartok ellenem, és feddődni az én gyalázatom felett?

(A beszéd folytatását lásd a **6–20. versekben.**)

.....

.....

.....

.....

Jób mélyen átérezte, hogy barátai nem vigasztalják, hanem „erősködnek ellene”. Beszédük „búsította, és kínozza lelkét”, továbbfokozva szenvedését. A 4. versben rámutat arra, hogy barátainak viselkedése teljességgel érthetetlen és megmagyarázhatatlan: „Még ha csakugyan tévedtem is, tévedésem önmagmra hárul.” Miért a nagy hév? Miért akarja mindenki annyira rábizonyítani Jóbra, hogy bűnös?

Semmi következménye sincs a dolgoknak rájuk nézve, és még ha igazuk lenne is, ha Jób „eltévelyedett” volna (akaratlanul vétezik – helyesebb fordítás szerint), annak következményei csak órá hárulnának vissza. Nincs semmi ésszerű magyarázata viselkedésüknek, legfeljebb valami titkos belső indíték: „Avagy csakugyan pöffeszkedni akartok ellenem, és feddődni az én gyalázatom felett?” Megrendítően világítanak rá ezek a szavak az egyik legelterjedtebb és legtöbb fájdalmat okozó emberi gyengeségre, az ítélkezés bűnére (a „pöffeszkedés”-nek fordított szó az eredetiben: „bíráskodás”).

„Az önző és szűklátókörű bírálgatás légköre elfojtja a nemes és nagylelkű érzelmeket, s önközpontú bírálóká és kicsinyes kémekké teszi az embereket...

Mi emberek nem tudunk a szívekben olvasni. Magunk is hibázunk, és mint ilyenek, nem vagyunk feljogosítva arra, hogy ítéletet tartsunk mások felett. Halandó emberek csak a látszat alapján ítélnének. Egyedül Istennek – aki ismeri a cselekedetek titkos mozgatórugóit, aki gyöngéden és könyörületesen bánik velünk –, egyedül neki adott meg, hogy döntsön minden lélek ügyében.”¹

1 Ellen G. White: *Gondolatok a Hegyi beszédről*, Bibliaiskolák Közössége, 2001, 113–114. o.

„Isten alázott meg engem” – mondja Jób. Nem ok-okozati összefüggés alapján, nem az életében megbújó gonoszság törvényszerű következményeként zúdultak rá a csapások – ahogy azt barátai állították, hanem rajta kívül álló, tőle független forrásból származik mindez. Jób ezzel ezt mondja: „Nem bűnhődő bűnös vagyok, hanem ártatlan áldozat!”

Ezt követően költői képekkel mondja el megrontatása történetét, hogyan veszítette el mindenét, testi épségét (20. vers), tisztességét, emberi méltóságát (9. vers), Isten meghallgatását (7–8., 11. vers) és magát a reményt is, hogy mindez még egyszer megváltozik (10. vers).

Mégis, a legfájdalmasabban az érintette, amiről aztán a leg-hosszabban beszél: a számkivetettség, a magány. Elmondja, hogyan hagyták el sorra, akiktől joggal várhatott volna támogatást. Rokonai elfordultak tőle, barátai elfelejtették. Felesége idegenként viszonyul hozzá, testvérei közönyösek iránta. A 27. versben helyes fordítás szerint „az én anyám méhének magzatai” olvasható, tehát nem Jób gyermekeiről van szó – hiszen már korábban meghaltak –, hanem testvéreiről, akik vele együtt ugyanabból az anyaméhből származtak. Szolgái sem tisztelik, és nem hallgatnak rá többé, nincs tekintélye sem a cselédek, sem a „kisdedek” előtt. Pedig valaha ő volt a népes háztartás feje.

Még „meghitt”, bizalmas emberei is, akiket szeretett, azok is „ellene fordultak”. Sokszor a vér szerinti rokonok közönyénél is fájóbb hálátlansággal, méltánytalansággal lehet találkozni a „meghitt” barátok részéről.

Az egyedüllét tudata éppen a súlyos feladatok, megpróbáltatások idején a legnyomasztóbb (lásd pl. Rm 11,2–3). Még a legnagyobb nehézségeket is könnyebb elviselni, ha az ember megértésre, együttérzésre talál.

Milyen megindító könyörgéssel fordult végül Jób a barátaihoz, az előbbieken vázolt nyomorult állapotában? Milyen kívánságának ad hangot? Hogyan teljesedett be ez a vágya?

Jób 19,21–24 | KönyörüljeteK rajtam, könyörüljeteK rajtam, oh, ti barátaim, mert az Isten keze érintett engem! Miért üldöztök engem úgy, mint az Isten, és miért nem elégedtek meg a testemmel? Oh, vajha az én beszédeim leirattatnának, oh, vajha könyvbe feljegyeztetnének! Vasvesszővel és ónnal örökre kősziklába metszetnének!

.....

.....

.....

Jób, miután elsorolta az őt ért csapásokat, és megpróbálta megértetni barátaival, hogy milyen gyötrelmet jelent számára az értelmetlen szenvedés és a mindenfelől tapasztalható részvétlenség, irgalmat kért legalább az emberség nevében: „KönyörüljeteK rajtam, könyörüljeteK rajtam, óh ti barátaim... miért üldöztök engem...?” Megindító, ahogy ez a sokat szenvedett, kimerült ember kegyelmet kér azoktól, akik „üldözik” Őt, mindenáron a maguk igazságát bizonygatva. Jób még a bánatalmaik után is „barátaimnak” nevezi őket. Jób itt ismét arra akarta ráirányítani a figyelmüket, hogy az igazság keresése közben szem elől tévesztik az embert. Azt kérte, hogy lássák meg, vegyék észre benne a szenvedő embert, akinek szeretetre van szüksége. Örök érvényű kérés ez!

„Oh, vajha az én beszédeim leirattatnának, oh, vajha könyvbe feljegyeztetnének...” – hangzott Jób fohásza. Valószínűleg

az őt körülvevő általános értetlenség és részvétlenség is hozzájárult e kívánsághoz, hogy ártatlanságának, őszinteségének valamilyen emléke maradjon. Ha már a kortársai közül senki sem hitt neki, talán a későbbi korok emberei megértik, felismerik, mi volt az igazság az ő ügyében.

Figyelemre méltó, hogy Jóbnak ez a vágya beteljesült, és íme mintegy négyezer év távlatából mi is megismerhetjük a közte és barátai között lefolyt beszélgetéseket, a történetek előzményeit, hátterét (1–2. fejezet), sőt végkimenetelét is (42. fejezet), amelyek e kérés elhangzásakor még ismeretlenek voltak Jób előtt. Története és beszédei nem csak fennmaradtak, de az ihletett írások, a Biblia részévé is váltak. Valószínűleg még abból az időből is maradt fenn szóbeli, költői formában való összefoglalás, vagy írásos feljegyzés Jób esetéről, barátai és az ő beszédeiről. Ezeket azután Mózes is felhasználhatta, amikor mintegy 500 évvel később írásba foglalta Jób történetét, a Szentlélek ihletésének irányításával és segítségével. A mai napig tanulsággal, válaszókkal szolgál az emberiséget foglalkoztató sok-sok kérdésre, köztük a legégetőbbre, a szenvedés problémájára is.

A 24. versben olvasható „kösziklába metszés” nem csupán költői megfogalmazás, hanem az ókori Keleten létező szokás volt. Uralkodók állítottak maradandó emléket dicsőségüknek, hadi sikereiknek, magas sziklafalba vésett, gigantikus méretű feliratokkal. Példa erre a múlt században felfedezett, úgynevezett „Behisztuni felirat”, amely nagyban hozzájárult az ékírás megfejtéséhez.

3

Minek a reményében akarta Jób „kösziklába metszteni” a maga történetét? Milyen végső megoldásban, az igazságnak milyen végső diadalában hitt?

Jób 19,25–27 | Mert én tudom, hogy az én Megváltóm él, és utoljára az én porom² felett megáll. És miután ezt a bőrrömet megrágnak is, mégis testemben³ látom meg az Istent. Akit magam látok meg magamnak, az én szemeim látják meg őt, nem más. Az én bensőm emésztődve vágyakozik ez után.⁴

.....

.....

.....

„Jób betegségét, amely betetőzte az őt ért csapások sorozatát, leginkább a leprával azonosíthatjuk a könyvben található leírás alapján (Jób 2,7–8; 7,5). Így érthető, miért beszél bőre, teste pusztulásáról, elgyötört állapotban hangzó hitvallásában. Teste tönkremenését ugyanis ő már életében tapasztalta, megelőzve azt a romlást, ami egyébként a sírban törvényszerű.

2 Az eredeti szövegben nem kapcsolódik egyes szám első személyű suffixum a *por* szóhoz.

3 Pontosított fordítás szerint. A héber szövegben *mibbösári* található, ennek jelentése betű szerint: *testemből*, abban az összefüggésben, hogy ha testét férgek pusztítják is, mégis testi mivoltában fogja Istent meglátni, miután a Megváltó pora felett megáll. A következő vers is arról szól, hogy ő maga, a saját szemével fogja meglátni Istent, azaz testi valóságában. A revidált Károlyi-fordítás „*testem nélkül*”-nek fordítja a fent idézett héber kifejezést, és hasonlóképpen adja vissza az értelmét több más, idegen nyelvű fordítás is. (A héber *min* prepozíció, ami a *bászár/test* szóhoz kapcsolódik ugyanis ’nélkül’ jelentést is hordozhat. Ez esetben azonban a szövegösszefüggés kizárja ezt a jelentést.) Az eredeti Károlyi-fordításban, a Vizsolyi Bibliában is „*testben*” olvasható, az új protestáns fordításban szintén „*testemben*” található.

4 A *vese* szó átvitt értelemben az ember lelkivilágát jelöli az Ószövetség nyelvzetében, csakúgy, mint a *szív* szó.

Jób hitvallása témánkat illetően több szempontból figyelemre méltó. Először is azért, mert a *góél* héber kifejezést használja, ami 'megváltót' jelent. E szó jelentéstartalma az ószövetségi iratokban: Megváltónak nevezték azt, aki visszaszerezte az elszegényedett rokon családi birtokát (pl. 3Móz 25,25–27). Megváltó volt az is, aki a gonoszul megölt, ártatlan rokonért igazságot szolgáltatott (4Móz 35,19; 5Móz 19,6). Megváltónak nevezték Istent, aki Izráel fiait kiszabadította az egyiptomi rabszolgaságból (2Móz 6,6; 15,13; Zsolt 74,2; 77,16; 78,35; 106,10; Ésa 63,9).⁵

Ésaiás próféta is gyakran használja ezt a kifejezést abban az összefüggésben, hogy Isten kiszabadítja népét a babiloni fogságból (Ésa 41,14; 43,14; 54,5 stb.).

Jób kétségtelenül Istenről szól mint Megváltóról, Szabadítóról. Az „én Megváltóm” kifejezést használja, amivel arra utal, hogy kölcsönös ismertség, személyes kapcsolat áll fenn közte és a Megváltó között. „Amit Jób tud, az nem személytelen ismeret, nem tan, dogma arról, hogy Isten megváltó.”⁶ Jelentőségteljes az is, hogy Jób kijelenti: Megváltója *él*, mindenkor él. Jób tehát örökkévaló Istennek tekintette a Megváltót.

Másodszor azért figyelemre méltó Jób vallomása, mert úgy szól a Megváltóról, mint aki a haláltól szabadító Isten. Porrá lett teste felett „*utoljára*” – a vég idején – megáll, és teremtő hatalmával feltámasztja őt. „Mégghozzá nem csupán »szellemi értelemben«, nem úgy, hogy az ő »lelke« fogja látni, teste nélkül... Jób afelől bizonyos, hogy ő maga, mai kifejezéssel: testestől-lelkestől lesz ott, amikor legvégül a Megváltó megáll a por fölött.”⁷

5 Muntag Andor, i. m., 169. o.

6 Uo., 170. o.

7 Uo., 171. o.

Az nem meglepő, hogy a halált porrá válásnak értelmezi Jób, hiszen az ószövetségi kor hívői realitásnak tekintették a bűnetet után elhangzott ítéletet: „*por vagy te, és ismét porrá leszel.*” (1Móz 3,19) Különleges viszont, hogy testi valóságban, a személyiség azonosságával való feltámadásról szól Jób hitvallása.

„Jób szavai tehát azt jelentik, hogy ő a halál ellenére is, a halálon túl is tud megoldást. Ez természetesen ellentmond annak az általános véleménynek, amely az Ószövetség tudósai között kialakult, hogy tudniillik az Ószövetség az egy Dn 12,2 kivételével is csak úgy szól, hogy a sírgödörben, a holtak hazájában már nincs Istent dicsőítő ének (vö. pl. Zsolt 30,10).”⁸

„Csakis isteni ihletés hatása alatt, Isten Lelke belső megvilágosítása nyomán tehetett Jób ennyire tökéletes hitvallást. Az ő Megváltója nem csupán földi bajokból, nyomorúságokból szabadít meg, hanem végül a halál hatalmából is, a teljes embert feltámasztja teremtő hatalmával. Korábban még csak vágyakozva, némileg bizonytalanul gondolt Jób erre a lehetőségre: »Bár csak engem a holtak országában tartanál, rejtegetnél engem addig, míg elmúlik haragod, határt vetnél nékem, azután megemlékeznél rólam! Ha meghal az ember, vajon feltámad-e? Akkor az én hadakozásom minden idejében remélnék, míg elkövetkeznék az én elváltozásom. Szólítanál, és én felelnék néked, kíváncskoznál kezed alkotása után.« (Jób 14,13–15)

Ezek a kijelentések is arról tanúskodnak, hogy Jóbnak személyes hite, hiteles istenképe volt. Értette azt, hogy a kegyelmes teremtő Isten, erkölcsi jelleméből fakadóan, megváltó, szabadító Isten is. Fokozatosan juthatott el arra a bizonyosságra, hogy ha földi életben nem is nyer felmentést, igazolást, betegségéből sem gyógyul meg, akkor is van remény számára: Megváltója

8 Muntag Andor, i. m. 171. o.

»utoljára« feltámasztja őt, és meglátja Őt szemtől szemben. Mennyire érthető, hogy hozzátette: »Az én bensőm emésztődve vágyakozik ez után.«

Az idézett jóbi vallomásra nem hivatkozik vissza konkrétan az Újszövetség, de hasonló tartalmú egy másik ószövetségi messiási jövendölés, Dn 12,1–2. Az Újszövetség pedig Jób vallomásával teljesen megegyezően szól az »igazak feltámadásáról« Jézus visszajövelekor (Lk 14,14; Jn 5,28–29; 6,39; 1Thess 4,14–16).

Jób hitvallása is olyan kijelentés tehát az eljövendő Szabadítóról, amely túlmutat a Megváltó első eljövetelén. A halál fogásából való végső szabadításról⁹ szól, Jézus visszajövelekor.”¹⁰

4

Szóba állt Cófár azzal, amiről Jób olyan szépen tett bizonyosságot? Valójában mi készítette az újabb megszólalásra? Hogyan jövendöli meg Cófár Jób számára az elkerülhetetlen véget?

Jób 20,1–9 | Felelt pedig a Naamából való Cófár, és mondta: Mindamellet az én gondolataim feleletre kényszerítenek engem, és e miatt nagy az izgatottság bennem. Hallom gyalázatos dorgáltatásomat, de az én értelmes lelkem megfelel majd értem. Tudod-e azt, hogy eleitől fogva, mióta az embert e földre helyezte, az istentelenek vígassága rövid ideig tartó, és a képmutatató öröme egy szempillantásig való? Ha szinte az égisz érne is az ő magassága, és a felleget érne is a fejével: Mint az emésztete, úgy vész el örökre, és akik látták, azt mondják: Hol van ő? Mint

⁹ Lásd 1Kor 15,26.

¹⁰ Vankó Zsuzsa: *A Szabadító eljövetele. Messiási ígéretek a Bibliában*, Spalding Alapítvány, Bp., 2015, 89–93. o.

az álom, úgy elrepül és nem találják őt; eltűnik, mint az éjjeli látomás. A szem, amely rá ragyogott, nem látja többé, és az ő helye sem törődik már vele.

(A beszéd folytatását lásd a **10–29. versekben**.)

.....

.....

.....

.....

A 2–3. vers alapján arra következtethetünk, hogy mindaz, amit Jób elmondott, elment Cófár füle mellett. Valószínűleg „feleletre kényszerítő gondolataival” volt elfoglalva, és izgatottságában meg sem hallotta, hogy mire válaszol. Gyakran megfigyelhető vitahelyzetekben, hogy a felek nem egymásra figyelnek, nem egymás gondolatait akarják megérteni, hogy azután közelebb kerüljenek a megoldáshoz, hanem a maguk mondanóját készítik elő, és alig várják, hogy szóhoz jussanak.

Így volt ez Cófárral is, akit ráadásul személyes sértettség is sarkallt, mert úgy érezte, „gyalázatos dorgáltatásban” volt része. Egész hozzáállását jól jellemzi a 3. vers vége: „az én értelmes lelkem megfelel majd értem”. Nyíltan kimondja, hogy nem Jób vigasztalása a célja, hanem saját magáért akar kiállni, megfelelni. Szentül meg van győződve arról, hogy nála van az igazság, ő az értelem letéteményese. Sokszor éppen a legizgatottabb emberek gondolják azt, hogy képesek hűvös megfontoltsággal nyilatkozni.

„Cófár nem tudja elviselni azokat a gondolatokat, amelyeket Jób előbbi beszéde tartalmaz. Szerinte nem Jóbot érte sérelem (19,3), hanem őt és vele együtt a többieket, a bölcseket. Amit

Jób az előbb mondott, az »gyalázkodó kioktatás«, olyan oktató jellegű tanítás, feddés, amely az ő tanításukat és magatartásukat gyalázatosnak tünteti fel. Így van-e ez? Aki Jób beszédét figyelmesen olvasta, a vele kapcsolatban leírtakat végiggondolta, itt döbben rá igazán arra, milyen nagy ellentét, áthidalhatatlan szakadék van Jób és barátai között. Milyen messze vannak Cófárnak ezek a sértődött hangú bevezető szavai annak a belső tusakodásnak a megértésétől, amelyet az előbbieken Jóbnál láttunk!

Szó sincs semmiféle megértésről. Cófár felháborodottan beszél: megszólalását is azzal indokolja, hogy bosszantja őt Jób »gyalázkodó kioktatás«-a. Valójában haragszik Jóbra. Amit most mondani fog, a mögött a sértődött, megbántott ember indulata áll. Már itt észre kell vennünk az írói szándékot: Cófár nem fog megoldást adni. Ő most is az értelem biztosnak ismert talaján áll, Jóbnak az »értelemből való lélek« ad választ. Ez az értelem azonban nagyon távol van attól, amire Jób esetében a legnagyobb szükség volna: a megértéstől. Ezzel már előre sejteti, hogy ismét csak a régi, megszokott sémán belül marad: a Tan tételeit fejtegeti tovább.¹¹

Cófár egész beszéde a barátok kicsinyes, törvényeskedő, ítélkező magatartását példázza, amelyben aligha lehetne Cófár szavainál félelmetesebben és szemléletesebben előadni azt az elméletet, hogy a gonosz gazdagot Isten megbünteti. Cófár szemében Jób istentelen ember, aki saját bűnei következtében szenved. Jogtalanul szerezte vagyonát, ezért Isten elpusztítja javait. Cófár el akarja fojtani Jób megújult, oly erőteljesen kifejezésre jutott hitét, amelyet éppen előtte szólva vallott meg.

11 Muntag Andor, i. m., 175. o.

Mi volt Jób válasza Cófár szavaira? Ugyanazt a valóságot látták?

5

Jób 21,1–7 | Felelt pedig Jób, és mondta: Jól hallgassátok meg az én beszédemet, és legyen ez a ti vigasztalásotok helyett. Szenvedjete el engem, amíg szólok, azután gúnyoljátok ki beszédemet. Avagy én embernek panaszkodom? Miért ne volna hát keserű a lelkem? Tekintsetek reám és álmélkodjatok el, és tegyétek kezeteket szátokra. Ha visszaemlékezem, mindjárt felháborodom, és reszketés fogja el testemet. Mi az oka, hogy a gonoszok élnek, vénséget érnek, sőt még meg is gyarapodnak? (A beszéd folytatását lásd a **8–34. versekben.**)

.....

.....

.....

Jób válaszával kezdetét veszi a beszélgetés harmadik köre. Állításai éles ellentétben állnak a Cófár által elmondottakkal, ugyanakkor teljes összhangban a hétköznapi élet gyakorlatával, és a Biblia más helyeivel (vö. 37. és 73. zsoltár). Bár nem táplál túlzott reményeket mondandójának várható megértése felől (lásd 3. vers), mégis elmondja, hogy mennyire más az élet, mint ahogy azt Cófár lefestette: A gonoszok nagy kort érnek meg, gyarapodnak, nagy családjuk van, termékenyek, szaporodnak, jólétben töltik napjaikat, „és egy pillanat alatt szállnak alá a sírba”, szemben a már régóta szenvedő Jóbbal.

A 14–16. vers szerint a gonoszokra jellemző az a haszonleső szemlélet, amivel Sátán Jóbot megvádolta, de ő ezt visszautasítja.

A 17–19/a versekben Jób kérdések sorát teszi fel barátai állításával kapcsolatban: „Hányszor alszik el a gonoszok szövéténeke... olyanok lesznek, mint a pozdorja...” Jób a Biblia más helyeivel összhangban a bűnökért való személyes felelősséget vallotta (19/b–21; vö. Ezék 18,20). Lehet, hogy egyik ember jómódban, a másik nélkülözések közepette hal meg, de végül a halál állapota mindkettőjük számára egyforma (23–26. vers). Jób tisztában van barátai téves felfogásával, amihez szemmel láthatóan csökönnyösen ragaszkodnak (27–28. vers). Mégis az ő igazát erősítik a hétköznapiak és a sokat utazott, sokat látott emberek tapasztalatai (29. vers). A 30. vers szerint a gonoszok a földi életben „elrejtetnek” a veszedelem elől, elkerülik őket a bajok, de nem így lesz a „haragnak napján”.

Ez utóbbi gondolat összhangban van 2Pt 2,9-cel: „Meg tudja szabadítani az Úr a kegyeseket a kísértésekből, a gonoszokat pedig az ítélet napjára büntetésre fenntartani.” Erre azonban csak a végső igazságszolgáltatásban kerül sor, addig itt e földi életben teljes a gonoszok hatalma, sőt egy bizonyos értelemben még a sírba is elkíséri őket a látszatszerencse (31–33. vers)

„Hiábavalósággal”, hamis elméletekkel vigasztalták őt a barátok. Az élet gyakorlata és az isteni tanítás egyaránt rácáfol elképzelésükre. „Hogyan vigasztalnátok hát engem hiábavalósággal? Feleselések igazságtalanság marad” – zárja Jób a beszédét.

6

Mi volt Elifáz mondanivalójának a lényege, amikor harmadszor és együttal utoljára megszólalt?

Jób 22,1–8 | Felelt pedig a Témánból való Elifáz, és mondta: Az Istennek használ-e az ember? Sőt önmagának használ

az okos! Gyönyörűségére van-e az a Mindenhatónak, ha te igaz vagy; avagy nyereség-e, hogy feddhetetlenül jársz? A te [isteni] félelmedért fedd-e téged, és [azért] perel-e veled? Avagy nem sok-e a te gonoszságod, és nem véghetetlen-e a te hamisságod? Hiszen zálogot vettél a te atyádfiától méltatlanul, és a szegényeket mezítelenné tettél. Az eltikkadtak vizet sem adták inni, és az éhezőtől megtagadtad a kenyeret. Aki hatalmas volt, azé volt az ország, és aki nagytekintélyű volt, az lakott rajta.

(A beszéd folytatását lásd a **9–30. versekben**.)

.....

.....

Milyen múltbeli eseményből merített tanulásra hivatkozik Elifáz a folytatásban? Mit tudunk meg szavaiból az „ösvilágról”? Milyen ihletett tanácsot fogalmaz meg, és milyen jövődőléssel zárja a beszédét?

Elifáz itt a nyílt vádolásig jut el. Barátaival együtt eddig csupán utaltak arra: Jóbnak kell hogy legyen valamilyen rejtegetett bűne, ami indokolja a rázúduló csapásokat. Most azonban határozott hangon ítéletet mond a szenvedő Jób felett. „Avagy nem sok-e a te gonoszságod és nem véghetetlen-e a te hamisságod?” Végtelenül gonosznak és hamisnak nyilvánítja Jóbot, majd néven is nevezi a bűnöket (6–9. vers), amelyekben vétkesnek tartja. A 8. versben valószínűleg azt akarja mondani, hogy Jób törvénytelen, tisztességtelen úton, erőszakkal szerezte az anyagi javait, amelyeket most elveszített. Annál is meglepőbb Elifáz részéről ez a kemény hangvételű, magabiztos fellépés, mert első beszédében éppen ő bátorította Jóbot, istenfélelmére és becsületességére hivatkozva (4,6).

Vajon mi lehet az oka ennek az alapvető véleményváltozásnak? Semmilyen új körülmény vagy bizonyíték sem merült fel Jób bűnösségére vonatkozóan, ezért csak egyetlen dologra gondolhatunk: Elifáz addig bizonygatta a maga elméletét, a saját vélt igazságát, míg végül már maga is elhitte, hogy Jób bűnös, és most már nem általában, hanem konkrét bűnök elkövetésével vádolta barátját. Feltételezte, hogy Jób sem lehet mentes az emberek körében leginkább elterjedt igazságtalanságoktól (vö. 4,3–4). Ebből vezeti le ezután Jób nyomorúságát: „Azért vett körül téged a veszedelem...” (10–11. vers)

Érdekes még megfigyelni a szavai bevezetésében feltett gúnyos színezetű kérdéseket. Csakugyan nem „nyereség” Istennek, ha az ember „feddhetetlenül jár”, mint azt majd a 35,5–8 versek kapcsán látni fogjuk. Arra azonban, hogy „gyönyörűségére van-e az a Mindenhatónak, ha te igaz vagy?”, a Biblia válasza egyértelműen *igen*. „Az öt félkben gyönyörködik az Úr” (Zsolt 147,11, vö. még Mt 3,17; 17,5; Lk 15,7). Erre a legjobb példa éppen Jób esete (lásd Jób 1,8). Elifáz tehát túlzásba esett, amihez a már megint leegyszerűsítő szemlélete társult – biztos nem ok nélkül „fedd az Isten téged” (4. vers).

A 17–18. vers a legfontosabb dologra világít rá az „ősvilág”, az özönvíz előtti világ jellemzésként, és pedig arra, hogy a hátlátlanság volt az akkor élt emberek megromlásának oka, ami végül Isten ítéletéhez vezetett. Isten gazdag áldásait elfogadták, de nem volt bennük vágy az Adományozó megismerése iránt, nem akartak tudni róla.

Elifáz nyilvánvaló tévedései ellenére sem mehetünk el kétségtelenül ihletett tanácsa mellett anélkül, hogy ne ismernénk el a szépségét és igazságtartalmát: „Bízd csak azért magad őréá és légy békességben: ezekből jó származik reád. Végy csak oktatást az ő szájából, és vésd szívedbe az ő beszédeit! Ha megtérsz

a Mindenhatóhoz, megépíttetsz, és az álnokságot távol űzöd a te sátorodtól. Vesd a porba a nemes ércet, és a patakok kavicsába az ofiri aranyat. Akkor a Mindenható lesz a te nemes érced és a te ragyogó ezüstöd.” (22,21–25)

Charles H. Spurgeon is felfigyelt ennek a szakasznak, különösen a 23. versnek az üzenetére: „Ha megtérsz a Mindenhatóhoz, megépíttetsz...”

„Elifáz ebben a versben nagy igazságot mondott ki, sok ihletett Ige összefoglalását. Kedves olvasóm, letaglózott a bűn? Rommá lett az életed? Ellened fordult az Úr, úgyhogy anyagilag csődbe jutottál, szellemileg letörtél? Vajon nem tulajdon ostobaságod juttatott-e romlásra? Ha így van, akkor első dolgod az legyen, hogy visszatérj az Úrhoz. Mélységes bűnbánattal és őszinte hittel térj vissza lázadásodból. Ezt meg kell tenned, hiszen te fordultál el attól, aki szolgáljának vallottad magadat. Ez az egyedüli bölcs dolog, amit csak tehetsz, mert amíg ellene harcolsz, nem virágozhat ki az életed. Ezt a lépést sürgősen szükséges megtenned, mert amivel Isten eddig fenytett, az semmi ahhoz képest, amivel még fegyelmezhet, hiszen Ő a Mindenható.

Nézd, micsoda biztató ígéret ez: »Felépülsz!« Csak a Mindenható tudja felállítani a ledőlt oszlopokat, helyreállítani a dűledező falakat romos életedben. Ő viszont nemcsak képes erre, hanem meg is fogja tenni mindezt, ha megtérsz hozzá. Ne késlekedj! Megnyomorodott lelked teljesen csődbe jut, ha tovább is lázadsz, míg a szívből jövő bűnvallás megkönnyebbít, az alázatos hit pedig megvigasztal. Tedd meg ezt, és meglátod, minden rendbe fog jönni.”¹²

12 Charles H. Spurgeon: *Isten ígéreteinek tárháza*, Evangéliumi Kiadó, Bp., 1994, 48. o.

Érdekes még az is, hogy Elifáz nyilván akarata ellenére, de mégis egy próféciát mond beszédei befejezéseként. A 30. versben feltehetően azt akarta kifejezni, hogy az Istennel megbékélt, vele járó ember igazsága olyan „hatásos”, hogy azzal másokat is megszabadít. Nyilván nem közvetlenül az igazság „átvitelével”, hanem Jak 5,16/b értelmében; tehát az igaz ember másokért mondott imája az, amely „megszabadítja a bűnöst is”. Természetesen ez is csak e földi életre igaz, a végítéletben, amint azt már korábban láttuk, nem lehetséges (lásd Ezék 14,14. 20). A helyzet érdekessége, hogy a történet végén majd éppen az itt kioktatásban részesülő Jób lesz az, akit Isten felszólít, hogy imádkozzon barátaiért (42,8). Valóban teljesülnek tehát Elifáz szavai, de Isten éppen Jób személyére tekintve nem bünteti meg őt és barátait.

*Az e heti adomány
a Sola Scriptura Teológiai Főiskolát támogatja.
– Hozzájárulás a közösség által fenntartott főiskola
működési költségeihez.*

Függelék

Garai Gábor

Jób második könyve

És Czófár szólt, a fő-farizeus:

– De ha álmod valóra mégse válik,
s nem forrnak be gennyes fekélyeid,
s szikár magányban tikkadsz itt halálig;
s ha nem lesznek testté a jóslatok,
hogy házad népének, megszorodván,
támad jószága, ivadéka sok;
s ha nem zeng híred fönt az egek ormán, –
akkor hová léssz?!

S szólt Jób csöndesen:

– Nem dicsőségért szegődtem az Úrnak
szolgálatába;
midőn fölemelt,
akkor is tudtam, másnap tönkre zúzhat.
Nagy igazságáért szeretem őt,
nem kegyelméért,
bárha erejével
lebírhatja a bűnt, és majd a föld
minden rossz zsarnoka elébe térdel...
Hát bármi történjék most már velem,
én hű maradok hozzá,
mert megosztva
rosszat, a jót – ha kétségbe esem –,
teremtő szép hitem elsorvadozna.

Mindegy, mit hoz a sors: való leszen
a jó hír vagy a rossz –
én őt követem,
s érte élek, halok – fekélyesen,
döngútban, vagy megváltó győzelemben.
Csak ez a farizeus tűnjön el
szemem előtt.
Alkut nem ismerek már.
Szavam nem múltó üdvömért perel.
Igazságom létezésem felett száll.

10. tanulmány – december 3.

**Jób szeretne Isten előtt megjelenni,
Bildád szerint az ember
nem igazulhat meg Isten előtt
(Jób 23–25. fej.)**

Milyen hatást váltottak ki Jóból Elifáz szavai?

1

Jób 23,1–7 | Felelt pedig Jób, és mondta: Még most is keserű az én beszédem; súlyosabb rajtam a csapás, ha panaszkodom. Óh ha tudnám, hogy megtalálom őt, elmennék szinte az ő székéig. Elébe terjeszteném ügyemet, számat megtölteném mentő erősségekkel. Hadd tudnám meg, mely szavakkal felelne nekem; hadd érteném meg, mit szólna hozzám. Vajon erejének nagy volta szerint perelne-e velem? Nem; csak figyelmezne reám! Ott egy igaz perelne ővele; azért megszabadulhatnék bírámtól örökre!

.....

.....

.....

Elifáz beszédéből, annak bátorító befejezése ellenére is, áradt a meg nem értés, az ítélkezés szelleme. Ez a közeli barátok részéről tapasztalt részvétlenség és értetlenség, még inkább fokozta

Jób fájdmát (2. vers) és azt az igényét, hogy Istennél keressen megértést, miután emberektől azt hiába várta: „Óh ha tudnám, hogy megtalálom őt, elmennék szinte az ő székéig.”

Jób válasza ezután már mintegy monológ formájában hangzik el. Nem szól közvetlenül a barátaihoz, mert tudja, hogy úgysem értik meg. Jób azonban nemcsak magárahagyatottságában és kétségbeesésében fordul Istenhez, mint „utolsó mentevárhoz, hogy ha van, akkor segítsen” – amint sokszor teszik ezt az emberek. Nem, Jób tudta, kihez fordul, ismerte Istent: „Vajon erejének nagy volta szerint perelne-e velem? – Nem, csak figyelmezne reám! Ott egy igaz perelne ővele, azért megszabadulhatnak bírántól örökre.” Bizonyos volt abban, hogy Isten igazságos, nem egy önkényesen hatalmaskodó valaki, és hű önmagához. Bár barátai csak „perelnek” vele, de Isten meghallgatná, „figyelmezne rá”, és Jób tiszta lelkiismeretére való tekintettel – bizonyos is volt abban, hogy felmentené őt.

„Már volt szó arról, hogy Jób is vissza-visszatér ugyanarra a gondolatra. Van, aki ezt unalmasnak is találja, és azt mondja, ez veszi el a kedvét ennek a könyvnek az olvasásától. De ha a barátok beszédeiben előforduló ismétlések arról tanúskodnak, hogy azok milyen nagyon ragaszkodnak a Tanhoz, akkor Jóbnál arra kell felfigyelnünk, hogy milyen makacsul tér vissza mindig ahhoz, hogy Istennel akar személyesen találkozni. Ha Isten nem jön hozzá, akkor ő keresi meg Istent. Egyre inkább ez lesz a legfontosabb kérdésévé: hogyan és hol találkozhatnék Istennel?! Egyre világosabbá válik előtte és az olvasó előtt is, hogy senki más nem tudná őt »igazolni«, egyedül csak Isten. Sőt nemcsak ilyen feltételeken beszél erről, hanem teljes bizonyossággal: Isten igazolni fogja őt.”¹

1 Muntag Andor, i. m., 196. o.

Miért fogalmazott Jób feltételes módban? Mi volt az akadály a kívánságai teljesülésének?

Jób 23,8–17 | Ámde kelet felé megyek, és nincsen ő, nyugat felé, és nem veszem őt észre. Bal kéz felől cselekszik, de meg nem foghatom; jobb kéz felől rejtőzködik, és nem láthatom. De ő jól tudja az én utamat. Ha megvizsgálna engem, úgy kerülnek ki, mint az arany. Lábam az ő nyomdokát követte; útját megőriztem és nem hajoltam el. Az ő ajkainak parancsolatától sem tértem el; szájának beszédeit többre becsültem, mint életem táplálékát. Ő azonban [megmarad] egy mellett. Kicsoda téríthetné el őt? És amit megkíván lelke, azt meg is teszi. Bizony végbeviszi, ami felőlem elrendeltetett, és ilyen még sok van önála. Azért rettegek az ő színe előtt, és ha csak rá gondolok is, félek tőle. Mert Isten félemlítette meg az én szívemet, a Mindenható rettentett meg engem. Miért is nem pusztultam el e sötétség előtt, vagy miért nem takarta el előlem e homályt?!

.....

.....

Jób nem kételkedett Isten létezésében, de nem tudta mire vélni hallgatását, elzárkózását, azt hogy ártatlansága ellenére olyan régóta hagyja szenvedni. Nem értett mindent, de ez nem rendítette meg hitét. Biztos volt abban, hogy Isten, ha hallgat is, „jól tudja az én utamat”. Mindarról, ami történik, tudomása van, és „ha megvizsgálna engem, úgy kerülnek ki, mint az arany”, mert ő igazságos, én pedig ártatlan vagyok. Jób nem tágított Isten igazságossága és a saját ártatlansága felőli meggyőződésétől.

A 13–17. versek szerint Jób minden fohászzkodása és Istenkeresése ellenére úgy tűnik, Isten végérvényesen eldöntötte Jób

sorsát, akin emiatt most ismét erőt vesz a halál utáni vágyakozása.

„Jóbot azonban zavarja és kétségbe ejti a jelenlegi visszás helyzet. Eddigi ismeretei szerint neki is azt kellene mondania, amit barátaitól hall, mert a régi, kialakult tanítás nekik ad igazat. Most már azt is látja, hogy egyedül Isten tudna valami elfogadhatót vagy legalábbis vigasztalót mondani ebben az ügyben. Abban is bizonyos, hogy Isten szava őt igazolná barátaival szemben. Csakhogy éppen itt ijeszti őt az egyre félelmetesebb felismerés. Nem szabad elfelejtenünk, hogy Jób kezdettől fogva élesebben látja és mondja is ki Isten mindenhatóságát, mint ahogyan a barátok teszik. A vita folyamán pedig ez Jób számára egyre kétségbeejtőbbé lesz.

Isten Isten-voltának ez a felismerése rettegést kelt benne. Ha Isten elhatároz valamit, és ragaszkodik ahhoz, akkor ki változtathatja meg azt? Amit akar, azt tesz, ez az ő lényéhez tartozik (13–14. vers). Így lesz ebben a tusakodásban Jób istenfélelme rettegéssé. Őt most már nem a barátok szerint reá váró sötét jövő rettentí, sőt most már egyre kevésbé az, hogy nem érti a dolgokat, homályban tapogatózik (17. vers), hanem az a félelmetes felismerés, hogy Isten igazi Isten, Mindenható! Ő rettentette meg, ő csüggesztette el Jób szívét, mert ha ezt a gondolat-sort folytatja, rettenetes képet nyer Istenről.”²

3

Felfigyeltünk az előző szakaszban arra, hogy milyen különleges módon viszonyult Jób Isten beszédéhez? Mit fog maga után vonni, ha mi is megtanuljuk és gyakoroljuk ezt a fajta viszonyulást a Bibliához?

² Muntag Andor, i. m., 198. o.

Jób 23,12 | Az ő ajkainak parancsolatától sem tértem el; szájának beszédeit többre becsültem, mint életem táplálékát.

(vö.) **Mt 4,4** | Ő pedig felelvén, mondta: Meg van írva: Nemcsak kenyérrel él az ember, hanem minden igével, amely Isten szájából származik.

Jer 15,16 | Ha szavaidat hallattad, én élveztem azokat; a te szavaid öröömre váltak nekem és szívemnek vigasságára; mert a te nevedről neveztetem, óh Uram, Seregeknek Istene!

„Ha Isten népe értékelné az ő szavát, akkor mennyország lenne a gyülekezetben. A keresztények törekednének és éheznek az ige tanulmányozását. Nyugtalanul várnák az időt, amikor szöveget szöveggel vethetnek egybe és elmélyedhetnek a Szentírásban. Mohóbban várnának az ige világosságára, mint a reggeli újságra, a folyóiratokra vagy regényekre... Ennek eredményeképpen életük az Ige elveihez igazodna. Annak utasításai olyanok lennének számukra, mint az élet fájának levelei. Kútforrás lenne bennük, amely örök életre buzog. A kegyelem üdítő záporai éltetnék, frissítenék lelküket, és feledtetnének velük minden vesződéséget és fáradságot. Az ihletés szavai erősekké és bátrakká tennék őket... Imáik komolyak lennének, telítettek az igazság isteni bizonyosságával...

Azok a semmiségek, amelyek sokak idejét felemésztik, visszasüllyednének a maguk igazi helyére, a gyógyító és megszentelő bibliai kegyesség előtt.

A Biblia, csakis a Biblia válthatja ki ezen áldásos hatást. Isten bölcsessége és hatalma ez, és teljes erejével munkálkodik azok szívében, akik befogadják. Micsoda magasságokat érhetnénk el, ha egybehangolnánk akaratunkat Isten akaratával!”³

Ezek a szavak világossá teszik a bűjtölés helyes, biblikus jelentését, gyakorlatát is. Sok hívő szemében a bűjt valami érdemszerző önsanyargatást jelent, amivel mintegy elkötelezzük Istent, hogy válaszolja meg kéréseinket. A Biblia szerint azonban amikor bűjttel kísérvük az imádságainkat, valójában azt fejezzük ki, hogy „a te kegyelmed jobb az életnél” (Zsolt 63,4), vagyis hogy Isten meghallgatása, a válasz elnyerése, Isten akaratának a megismerése az adott kérdés tekintetében mindennél fontosabb számunkra.

4

Milyen társadalmat mutat be Jób a beszéde folytatásában?

Jób 24,1–17 | Miért is nem titkolja el a Mindenható az ő [büntetésének] idejét, és miért is nem látják meg az őt ismerők az ő [ítéletének] napjait?! A határukat odább tolják, a nyáját elrabolják és legeltetik. Az árvák szamarát elhajtják, [és] az özvegynek ökrét zálogba viszik. Lelökik az útról a szegényeket, [és] a föld nyomorultjai együtt lappanganak. Íme, mint a vadszamarak a sivatagban, úgy mennek ki munkájukra élelmet keresni; a puszta ad nekik kenyeret fiaik számára. A mezőn a más vetését aratják, és a gonosznak szőlőjét szedik. Meztelenül hál-

³ Ellen G. White: *Bizonyságtételek a gyülekezetek számára*, VIII. köt., ford. Egervári Dezső, 2002, 146–147. o.

nak, testi ruha nélkül, még a hidegben sincs takarójuk. A hegyi zápor csurog le róluk, s hajlékuk nem lévén, a sziklát ölelik. Elszakítják az emlőtől az árvát, és a szegényen levőt zálogba viszik. Meztelenül járnak, ruha nélkül, és éhesen vonszolják a kévét. Az ő kerítéseik közt ütik az olajat, és tapossák a kádakat, de szomjúhoznak. A városból haldoklók rimáncodnak, a megsebzettek lelke kiált, de Isten nem törődik e méltatlansággal. Ezek pártot ütöttek a világosság ellen, útjait nem is ismerik, nem ülnek annak ösvényein. Napkeltekor fölkel a gyilkos, megöli a szegényt és szűkölködőt, éjjel pedig olyan, mint a tolvaj. A paráznának szeme pedig az alkonyatot lesi, mondván: Ne nézzen szem reám, és arcára álarcot tesz. Sötétben tör be a házakba; nappal elzárkóznak, nem szeretik a világosságot. Sőt inkább a reggel nekik olyan, mint a halál árnyéka, mert megbátroztak a halál árnyékának félelmeivel.

.....

.....

„A társadalmi nyomorúságnak legélesebb képét rajzolja itt meg, a legsúlyosabb társadalmi problémákat ismerjük meg belőle, azokat, amelyekkel több mint kétezer évvel ezelőtt vívódtak a Közel-Keleten, de egy mai szociológusnak is érdemes és tanulságos volna elgondolkozni azok felett az adatok felett, amelyeket itt találunk. A gazdagok és hatalmasok elfoglalják a szegények földjét, elveszik állataikat, kifosztják a védtelen özvegyeket és árvákat, emberi méltóságukban megalázzák őket. Az elnyomottak pedig kénytelenek vagy bujdosni s titokban szerezni valami ennivalót maguknak és családjuknak, vagy éjjel-nappal dolgozni a gazdagoknak, de még így sem jut nekik elegendő ruhára és hajlékra. És akik nem a szegények kizsákmányolásából

élnék, azok az éjszaka sötétjét használják fel arra, hogy öljenek, raboljanak, betörjenek, vagy testüket bocsássák áruba. Ezekből a mondatokból kiderül, hogy a »gonoszság« nem csupán egyéni probléma, hanem kihat a közösségre is, tönkreteszi a társadalom életét. Mégsem egyszerűen ezért kerül szóba itt ez. Jóbnak az ezeken túlmenő problémája az, hogy az Isten nem törődik ezzel (2. vers). Ez azoknak a problémája, akik őt ismerik, a kegyeseké, hívőké, istenfélőké. Miért nem rendel Isten »egy napot« vagy napokat, amikor hívei szeme láttára megbünteti ezt a sok gonoszságot (1. vers)?

Jób (a könyv írója) világosan látja az összefüggést a maga személyes problémái és az emberiség problémái között. Ugyanakkor az is kiderül, hogy ennek a rettenetes istenképnek következetes keresztülvitele milyen szörnyű sötétnek és reménytelennek rajzolja az emberek helyzetét. Isten akkor avatkozik bele az élet dolgaiba, amikor akar, és alig-alig láthatják az emberek, hogy ő »igazságot szolgáltat«. Jób és vele együtt a hívő ember nem tudja könnyen túltenni magát ezen, nem tud eljutni arra a gondolatra, hogy akkor nincs is Isten. Éppen ezért olyan félelmetes végiggondolni, mit jelent az, hogy Isten Mindenható, azaz igazán Isten.”⁴

5

Hogyan folytatja Jób a beszédét? Miért kerülhetett ez a szakasz a viták keresztüüzébe?

Jób 24,18–25 | Könnyen siklik tova a víz színén, birtoka átkozott a földön, nem tér a szőlőkbe vivő útra. Szárazság és hőség nyeli el a hó vizét, a pokol azokat, akik vétkeznek. Elfelelti őt az

⁴ Muntag Andor, i. m., 199. o.

anyaméh, féregnek lesz édességévé, nem emlékeznek róla többé, és összetörik, mint a reves fa, aki megrontotta a meddőt, aki nem szül, és az özvegyel jót nem tett. De megtámogatja erejével a hatalmasokat; felkel az, pedig nem bízott már az élethez. Biztonságot ad neki, hogy támaszkodjék, de szemei vigyáznak azoknak útjaira. Magasra emelkednek, egy kevés idő és már nincsenek! Alásüllyednek, mint akárki, és elenyésznek; és levágattatnak, mint a búzakarász. Avagy nem így van-e? Ki hazudtolhatja meg engem, és tehetné semmivé beszédemet?

.....

.....

„Kétségtelenül ez a szakasz Jób könyvének legvitatottabb része. Legtöbben főleg tartalmi szempontból nem tartják ide illőnek, minthogy inkább a barátok szájába illik ilyen beszéd. Csakhogy akik Bildád beszéde kiegészítő részének, vagy Cófár harmadik beszédének, vagy akár egy önálló, külön költeménynek tartják, kénytelenek a 22–23. verset kivenni belőle, és a 12. vers után tenni, mert talán oda jobban illik. De éppen ez az »összevisszaság« tanúskodik arról, hogy legjobban mégis Jób beszédéhez tartozik ez a szakasz is. Hiszen láttuk, hogy Jób maga is mond olyasmiket, mint a barátok, mert nem akar »elentételt« állítani (vö. 21,7–15.).

Ebben az összefüggésben ennek a szakasznak az az értelme, hogy Isten büntetése utoléri a gonoszt, az erőszakoskodót is. Elpusztul, elhagyottá lesz gazdag birtokuk, elfelejtik őket, mert nem vétkezhetnek büntetlenül azok ellen, akik tehetetlenek velük szemben. De ha még megláthatjuk is a gonoszok pusztulását, az sem ad feleletet arra a kérdésre, hogy miért támogatja őket Isten, miért ad nekik biztonságot, ha csak egy időre

is?! Ez is csak azt bizonyítja, hogy Isten kikutatathatlan, élő Isten, szabad minden »rend« és rendszer alól, cselekvését semmiféle törvénnyel és tanítással nem lehet korlátok közé szorítani. Az utolsó vers költői kérdése (amelyre csak egy felelet lehetséges: »senki!«), formailag is Jób beszédéhez csatolja ezt a szakaszt. Más, a barátokénál mélyebb, megdöbbentőbb »istenismeret« szólal meg ebben a beszédben.”⁵

6

Mi volt Bildád válasza Jób „bizonyítására”? Meg tudta-e cáfolni Jób állításait? Vajon Cófár miért nem szólalt már meg a harmadik körben?

Jób 25,1–6 | Felelt pedig a Sukhból való Bildád, és mondta: Hatalom és fenség az övé, aki békeséget szerez az ő magasságaiban. Van-e száma az ő seregeinek, és kire nem kel fel az ő világoossága? Hogy lehetne igaz a halandó Isten előtt, hogyan lehetne tiszta, aki asszonytól született? Nézd a holdat, az sem ragyogó, még a csillagok sem tiszták az ő szemei előtt. Mennyivel kevésbé a halandó, aki féreg, és az embernek fia, aki hernyó.

.....

.....

.....

A három barát részéről ez a legutolsó megszólalás. Tulajdonképpen már a válasz rövidsége is elárulja, hogy Bildád nemigen tud vitába szállni a Jób által elmondottakkal. Szavaiból kitű-

⁵ Muntag Andor, i. m., 200. o.

nik, hogy érzi, mondania kellene valamit, de semmit sem tud felhozni az elhangzott érvek ellen. Inkább kitér a kérdés elől, és rövid „kegyes” értekezést tart Isten fenségéről és az ember mély-séges bűnösségéről. Lényegében Elifáz korábbi gondolatait ismétli meg (4,17; 15,14). Érdeemes ismét megfigyelni a túlzást, hogy míg Istent úgy tünteti fel, mint aki mindenben hibát keres és talál, csakhogy a maga igazsága nagyobb legyen, addig az Isten képére teremtett embert féregnek, hernyónak nevezi, csakhogy fokozza a különbséget. Igaz, hogy a Biblia más helyein is találkozunk hasonló megfogalmazással (Zsolt 22,7; Ésa 41,14), de mennyire más hangvétellel. Ezek az igék a nyomorúságot, az erőtelenséget fejezik ki, és nem valami eleve bűnösséget, megvetendőséget, ahogy azt Bildád szavai érzékeltették.

„Jób könyvét „az eszmék szimfóniájának” szokták nevezni, méltán. Nem a cselekmény, a történések sorozata teszi ki a könyv döntő részét, hanem a Jóbot ért csapások kiértékelése, megmagyarázni akarása. Érvek tusakodnak itt érvekkel. Ez természetesen tagolja a szöveget: Jób és négy barátja három ciklusban beszélgetnek-vitáznak egymással...

Felvethető a kérdés, hogy a könyv leghosszabb szerkezeti része, Jób és barátainak háromciklusos vitája miért ilyen terjedelmes? Ennek magyarázata, hogy a barátok *először célozgatnak*, majd *másodízben gyanúsítanak*, végül *harmadjára konkrétan vádolnak*. Ez önmagában is megmutatja, hogyan lovalják bele magukat a saját igazukba, hiszen semmilyen bizonyítékot nem képesek felmutatni érveik alátámasztására. Az indulatok erősödését a megbélyegző, sőt becsmérő megjegyzések (Jób *bolond*, olyan, mint a *vadszamár* stb.) szaporodása jelzi. Pozitívumként említendő, hogy ennek ellenére sem vágnak egymás szavába, továbbá Cófár azért nem szólal meg harmadjára, mert előző két beszédéhez képest nincs újabb mondanivalója...

Fontos megjegyeznünk, hogy mindhárom barát közvetlen ok-okozati összefüggést lát minden baj és betegség, valamint a személyes bűn között, amit Isten Igéje Jézus szavai és áldozata által határozottan tagad (vö. Jn 9,1–3). Jób barátai magabiztosnak látszanak az értelem erejét tekintve, olyannyira, hogy a beszélgetés indulatok feléledésétől egyáltalán nem mentes előrehaladásában »elő is kapják« konkrét feltételezésüket: szerintük a Jóbot ért csapások csak két – valóban súlyos – emberi bűn büntetéseként foghatók fel. *Az egyik:* a lopás, az emberek kiszipolyozása, *a becstelen meggazdagodás.* *A másik:* a házastársához való hűtlenség, *a házasságtörés.* Ezekre a vádakra Jób hatalmas beszédben felel meg (23–24. fejj., 26–31. fejj., a 25,1–6-ban Bildád jelentéktelen közbeékkelt kifakadásával).

Az is általános, és napjainkban is tapasztalható, hogy a vita hevében indulatok korbácsolódnak fel, az érveket gyakran a heveség és a tekintélyekre való hivatkozás helyettesíti. Addig azonban sosem ragadtatják el magukat Jób és barátai/vitatársai, hogy összeszólalkozzanak, egymás szavába vágva próbálják »lehengeregni« a másikat. Mindenki megvárja, hogy a másik befejezze mondandóját, és csak azután szólal meg.”⁶

6 Reisinger János–Prancz Zoltán: *Ószövetségi bölcsességi könyvek*, Sola Scriptura Teológiai Főiskola, Ószövetségi Tanszék, Bp., 2012, 13., 18. o.

*Az e heti adomány
az Útjelző Alapítvány által fenntartott
internetes televízió működését támogatja.
– Hozzájárulás a közösség szellemiségében szerkesztett
és működtetett Light Channel Magyarország
(www.vilagossagot.hu) internetes televízió működési költségeihez.*

Függelék

Mikołaj Sęp Szarzyński

II. szonett

Jób szavára: Homo natus de muliere, brevi vivens tempore etc.
(*Az asszonytól született ember rövid életű stb.*)

Szégyenben fogant, kínban született lény:
Az ember rövid éltű e világon;
És nyomorultul, félve tűnik: arány-nyom,
Ha nincs többé a gyötrő kegy, a napfény.

És Te, nagy Isten, léted végtelenjén,
Magad éltetve szét- s visszasugárzón,
Te szinte forrón áhítod: imádjon,
Dicsérjen, áldjon ily gyarló teremtmény.

Irgalmad csupa ámulás! Csodálja
Kerubin (ó, szent bölcsesség tengere),
Bővölten; ettől lobban igaz lángra
Szerafin boldog, teljes szeretete,

Szentséges Atyánk, add, lenne birtokunk
Mind, amit Néked így, hittel adhatunk!

(Tandori Dezső fordítása)

Jób utoljára, egyben a leghosszabban szól, tapasztalatainak újbóli áttekintését adja, fenntartja ártatlanságát

(Jób 26–31. fej.)

1

Mivel kezdte Jób a válaszát, miután Bildád elhallgatott? A természet mellett miben mutatkozik még meg Isten hatalma Jób szerint?

Jób 26,1–14 | Jób pedig felelt, és mondta: Bezzeg jól segítettél a tehetetlenen, meggyámolítottad az erőtelen kart! Bezzeg jó tanácsot adtál a tudatlannak, és sok értelmet tanúsítottál! Kivel beszélgettél, és kinek a lelke jött ki belőled? A halottak is megremegnek [tőle]; a vizek alatt levők és azok lakói is. Az alvilág mezítelen előtte, és eltakaratlan a holtak országa. Ő terjeszti ki északot az üresség fölé, és függeszti fel a földet a semmiség fölé. Ő köti össze felhőibe a vizeket úgy, hogy a felhő alattuk meg nem hasad. Ő rejt el királyi székének színét, felhőjét fölébe terítvén. Ő szab határt a víz színe fölé – a világosságnak és sötétségnek elvégződéséig. Az egek oszlopai megrendülnek, és dűledeznek fenyegetéseitől. Erejével felriasztja a tengert, és bölcsességével megtöri Ráhábot. Leheletével megékesíti az eget, keze átdöfi a futó kígyót. Íme, ezek az ő útjainak részei, de mily kicsiny rész az, amit meghallunk abból! Ám az ő hatalmának mennydörgését ki érthetné meg?

.....
.....
.....

Jób a fejezet első felében megmutatja Bildádnak, hogy mennyire nem feleltek meg szavai a „segítés” és „gyámolítás” annyira időszerű kívánalmának. Nyilván ironikusan beszél „jó tanácsról” és „sok értelemről” (2–3. vers). A 4. versben fel-tett kérdés részben Elifázra utalhat, akitől – mint idősebbtől – Bildád szó szerint idézett. Másrészt viszont vonatkozhat Sátán-ra is, akinek a végsőig vádoló, kárhoztató lelkülete nyilvánult meg Bildád magatartásában.

Az 5. versről kezdve maga Jób mutatja be Isten nagyságát. Elmondja, mit értett meg a természetből és a megváltás mű-véből, s mi készíteti őt Isten tiszteletére. Az 5–6. vers nyilván költői megszemélyesítéssel beszél a „megremegő halottakról” és a „halottak országáról”.

(Arról, hogy milyen ismerete volt Jóbnak és barátainak a hol-tak állapotáról, lásd az előző tanulmányokat. Az *alvilág* kifeje-zés helyén a *seol* szó olvasható az eredeti szövegben, ami egyszer-űen 'sír'-t jelent.)

A 7–11. versekben természeti képek következnek. A 8. vers a Jób korában használatos, bőrből készült vizes tömlőkhöz ha-sonlítja a csapadékkal teli felhőket, a 10. vers pedig a látóhatárt mutatja be, mint az ég és föld Isten által megállapított hatá-rát. Igen figyelemre méltó a 7. vers második fele: „...felfüggeszti a földet a semmiség fölé”. Még a későbbi korok (görögök, kö-zépkor), világképe szerint is ember vagy állat tartja a hátán a földet. Az ihletett Igében viszont a mai tudomány által is iga-zolt fogalmakat találunk a világegyetemről.

A 12. versben található *Ráháb* név jelentése: 'büszke'. Minden bizonnyal Sátánra, az őslázadóra utal ez a jelképes megjelölés, akinek a büszkeség, felfuvalkodottság okozta a vesztét, ahogyan azt a 3. tanulmányban láthattuk. Ő az, akit Isten „bölcességével megtör”, mire a megváltási terv a végéhez ér. Ezt látszik megerősíteni a „futó kígyó” említése is a következő versben (vö. *Jel 12,7.9*).

Jób gondolatait röviden így összegezhetnénk: Isten hatalma megmutatkozik a természetben is, de még inkább a megváltás tervében, amelynek keretében erkölcsi győzelmet arat az elbukott, „büszke” angyalfejedelem és serege fölött.

Érdemes megjegyezni, hogy a Jelenések könyvében alkalmazott jelkép (*Jel 12,9*) már Jób korában is ismert volt. Érthető ez, hiszen a hasonlat alapját az első ember megkísértésének története adja –, ahol Sátán a kígyó médiuma által vitte bűnre az embert –, és az úgynevezett ősevangélium is (*1Móz 3,15*), amelyben Isten, miközben a kígyó felett ítélkezik, Sátán legyőzetését hirdeti ki.

E gondolati szakasz lezárásaként (*14. vers*) Jób emlékeztet arra, hogy Isten hatalmát, tetteit és gondviselő munkáját csak töredékesen érthetjük meg.

2

Milyen határozott állásfoglalásának adott hangot Jób a folytatásban? Miért volt esküjének jogosultsága? Mi a lényegi különbség az igazak és a gonoszok között?

Jób 27,1–23 | Jób pedig folytatta az ő beszédét, és mondta: Él az Isten, aki az én igazamat elfordította, és a Mindenható, aki keserűséggel illette az én lelkemet, hogy mindaddig, amíg az én lelkem bennem van, és Isten lehelete van az én orromban, az én

ajkam nem szól álnokságot, és az én nyelvem nem mond csalárdságot! Távol legyen tőlem, hogy igazat adjak nektek! Amíg lelkemet ki nem lehelem, ártatlanságomból magamat ki nem tagadom. Igazságomhoz ragaszkodom, róla le nem mondok; napjaim miatt nem korhol az én szívem.

.....

.....

.....

Jób félreérthetetlenül kimondja, ha engedne barátai unszolásának, „kitagadná magát ártatlanságából”. Ezt nem hajlandó megtenni, „amíg lelkét ki nem leheli”. Tehát értelmetlen folytatni vele szemben a győzködést. „Napjaim miatt nem korhol a szívem” – jelenti ki Jób határozottan.

Csak olyan ember nyilatkozhat így – különösen az ismert előzmények után –, akinek egészen tiszta a lelkiismerete, Istennel és az emberekkel való kapcsolata rendezett. A Biblia szerint Isten előtt nem kedves az az elvtelen megalázkodás és alaptalan bűnvallomás, amire Jóbot a barátai akarták kényszeríteni. E földi életben mindenki kerülhet igaztalanul vádak alá. „De az Úr nem hagyja azt (az igazat), annak kezében, sem nem kárhoztatja, amikor megítéltetik.” (Zsolt 37,32–33) Ez adott erőt a hitükért halált is vállaló mártíroknak. Nem az emberek gyálatára, megvetésére tekintettek, hanem a mindent tudó, igazságos Istenre. Jób is ezt tette, és ünnepélyesen Istent hívta tanúnak ártatlansága mellett: „Él az Isten...” (2. vers)

Az esküvés kérdése is felmerül itt. Sokan úgy értelmezik Mt 5,34-et, hogy soha, semmilyen körülmények között nem szabad esküdni. Ez azonban félreértés:

„Jézus... megmagyarázta, hogy az esküdözés Isten törvényének áthágása. Az Üdvözítő azonban nem tiltotta el a törvény előtti ünnepélyes esküt, amikor Istent tanúnak hívjuk azért, hogy az elmondottak a tiszta igazságot tartalmazzák. Jézus maga sem vonakodott a zsidó Főtanács előtt esküvel bizonytságot tenni (Mt 26,63–64) ...Ha valaki egyáltalában esküt tehet, az elsősorban a keresztény ember, hiszen állandóan Isten jelenlétének tudatában él, tudva, hogy minden egyes gondolata nyilvánvaló az Ő szemei előtt. Ha törvény szerint kéri az eskütelét, bátran hívhatja Istent tanúnak.”¹

Ilyen értelemben esküdött Pál apostol is (Rm 1,9), és így hívta Jób is tanúbizonytságot Istent, ártatlansága igazolására.

A fejezet második fele (8–23. *vers*) bemutatja, hogy mennyire más ezzel szemben a gonoszok helyzete: „Micsoda reménysége lehet a képmutatónak..., segítségül hívhatja-e mindenkor az Istent?” Bár – mint azt Jób szavai és az élet is bizonyítja – sokszor jól megy soruk az Istent nem féltőknek, miközben az igazak szenvednek, de amikor eljön a veszedelem napja, nekik nincs miben bízniuk. Az ilyen emberek nem „gyönyörködnek a Mindenhatóban”, nem fogékonyak az Isten előtt kedves értékek iránt, s ezért akkor sem jutnak el lélekben Istenhez, amikor „a nyomorúság eljön reájuk”.

Az istenfélő embert megvethetik, kirekeszthetik, mégis „Istenben gazdag” marad (Lk 12,21). Ez a lényegi különbség a kétféle ember között.

1 Ellen G. White: *Gondolatok a Hegyi beszédről*, Bibliaiskolák Közössége, 2001, 69–70. o.

Hol található és miben rejlik az igazi bölcsesség? Mire jutott el Jób az elmélkedései során?

Jób 28,1–12 | Bizony az ezüstnek bányája van, és helye az aranyak, ahol tisztítják. A vasat a földből hozzák elő, a követ pedig ércé olvasztják. Határt vet [az ember] a sötétségnek, és átkutatja egészen és végig a homálynak és a halál árnyékának követét. Aknát tör távol a lakóktól: mintha lábukról is megfélejtkeznének, alámerülnek és lebegnek emberektől messze. Van föld, amelyből kenyér terem, alant pedig fel van forgatva, mintegy tűz által. Köveiben zafír található, göröngyeiben arany van. Van ösvény, amelyet nem ismer a sas, sem a sólyom szeme nem látja azt. Nem tudják azt büszke vadak, az oroszlán sem lépked azon. Ráveti kezét [az ember] a kovakőre, a hegyeket tövükből kiforgatja. A sziklákban tárnákat hasít, és minden drága dolgot meglát a szeme. Elköti a folyók szivárgását, az elrejtett dolgot pedig világosságra hozza. De a bölcsesség hol található, és az értelemnek hol van a helye?

(A beszéd folytatását lásd a **13–28. versekben**.)

Jób elmélkedése középpontjában az igazi bölcsesség áll. Miután barátai érvelése és találgatása sem tudott magyarázatot adni körülményeire, elemi erővel tör fel belőle a kérdés: Hol van hát az igazi bölcsesség?

Költészeti szempontból is igen értékes ez a fejezet! Jób csak legvégül adja meg a választ a kérdésre (28. vers). Hosszú elő-

készítés előzi meg ezt. Az *1–11. versek* a korabeli bányászat és kohászat leírása segítségével mutatják be, hogy mindennek megvan a maga lelőhelye (*1. vers*), és az ember mindent felkutat, ami értékes, még a föld alatt is: „A sziklákban tárnákat hasít, és minden drága dolgot meglát a szeme.” (*10. vers*)

„De a bölcsesség hol található, és az értelemnek hol van a helye?” – teszi fel ezután Jób a kérdést (*12. vers*).

Az igazi bölcsesség nem szellemi képesség, nem valaminek a megmagyarázni tudása, ahogyan például Jób barátai is próbálták „megérteni” és megmagyarázni Jób szenvedéseinek az okát. Az igazi bölcsesség helyes viszonyulás Istenhez, és ezáltal az emberekhez is. Bízni Istenben minden körülmények között, valamint hűnek maradni hozzá akkor is, ha nem értjük meg, hogy mi történik velünk, körülöttünk – ez az igazi bölcsesség.

Isten félelméhez viszont mindig elválaszthatatlanul hozzátartozik a „gonosz gyűlölése”, az attól való „eltávozás” (Péld 8,13; Jób 28,28; Zsolt 45,8). Így volt ez Jób életében is (lásd *1,1*).

„A bölcsességet Isten ismeri, aki áttekinti az eget és a földet, s mindennek megszabja a mértékét és a törvényét. Ő már a teremtésben megszabta azt az utat, amelyen az ember a bölcsességet megtalálhatja. Ez az út az istenfélelem és a gonosz kerülése. De nem arról van itt szó, hogy az ember minden megismerésről lemondjon, vagy ne igyekezzen az emberi életben levő talányokat (mint pl. a Jób életének talánya) megoldani. Sőt! A megismerés az ember számára az Isten részéről nemcsak lehetővé van téve, hanem egyenesen kötelező. Gondolkozva mindig mélyebbre kell hatolnia a dolgoknak és a történéseknek összefüggéseibe, az életboldogságot cselekvőleg meg kell alapoznia, de mindez csak akkor válik áldására, ha az istenfélelemhez ragaszkodik.

Így tapasztalta ezt Jób is és ezt a tapasztalatát mondja el ebben a részben. Ő minden ellentmondás és viszontagság közepe is megőrizte, illetőleg visszaszerezte az Istenbe vetett hitet és reménységet. A szenvedés új, ha nem is tökéletes felismerések forrása lett számára. Ennek a belső meggazdagodásnak birtokában nem lehet olyan vége, mint amilyent a barátok szántak neki.

Jób a 28,28-ban a vita eredményét barátai számára is tömören összefoglalta.”²

Hogyan jellemzi Jób korábbi, boldog állapotát? Mi volt számára már ekkor is a legfontosabb?

4

Jób 29,1–11 | Jób pedig folytatta az ő beszédét, és mondta: Óh, vajha olyan volnék, mint a hajdani hónapokban, amikor Isten őrzött engem! Mikor az ő szövetneke fénylett fejem fölött, [s] világánál jártam a sötétet, amint java-korom napjaiban voltam, amikor Isten gondossága borult sátoromra! Mikor még a Mindenható velem volt, [és] körülöttem voltak gyermekeim. Mikor lábaimat [édes] tejben mostam, és mellettem a szikla olajpatakokat ontott; mikor a kapuhoz mentem, fel a városon; a köztéren székeket fölállítottam. Ha megláttak az ifjak, félrevonultak, az öregek is fölkeltek [és] álltak. A fejedelmek abba hagyták a beszédet, és tenyerüket szájukra tették. A főemberek szava elnémult, és nyelvük az ínyükhöz ragadt. Mert amely fül hallott, boldognak mondott engem, és amely szem látott, bizonyágot tett énfelőlem.

(A beszéd folytatását lásd a **12–25. versekben**.)

² Döbrössy Lajos, i. m., 522. o.

Jóbban korábbi boldog állapotának emlékképei idéződtek fel. Miközben sorra veszi mindazt, ami széppé, örömtelivé tette az életét, az első helyen Istennel való közösségét emeli ki. „Mikor még a Mindenható velem volt...” (2–5. vers) Ez is bizonyítja, mennyire hamis volt Sátán vádja. Bár Jób vágyakozva gondol vissza „Isten gondosságára..., őrzésére” – ami szorongatott helyzetében teljesen érthető –, mégis inkább Isten személyét, jelenlétét hiányolja: „...az Ő szövétneke fénylett fejem fölött, s világánál jártam a setétet” (3. vers). Jób tehát csakugyan Istenben gyönyörködött, és nemcsak az ő adományaiiban.

A következő szakaszban (6–11. vers) arra emlékezik Jób, hogy milyen tiszteletnek örvendett korábban az emberek között. Még az előkelők és a vének is elhallgattak, amikor megjelent a városkapunál, illetve a köztéren (ezek a helyek voltak akkoriban a társadalmi élet szokásos központjai).

Érdeemes megfigyelni, hogy maga Jób minek tulajdonította ezt a nagy tisztességet (12–17. vers). A *mert* szócska a szakasz elején világossá teszi, hogy Jób összefüggést látott gyakorlati istenfélelme és az emberek részéről megnyilvánuló tisztelet között. „Akik engem tisztelnek, azoknak tisztességet szerzek...!” (1Sám 2,30) Nem valami csodára kell gondolnunk, hanem arra az egyszerű összefüggésre, hogy a mindennapi életben megnyilvánuló istenfélelem még az istentelenekből is elismerést és tiszteletet vált ki (lásd pl. 1Móz 21,22; 23,6).

Fontos látnunk azonban, hogy nem a hit pusztá megvallásáról, hanem annak a hétköznapi életben történő megvalósításáról

van szó. Maga Jób ezt olyan szépen fogalmazza meg: „A vaknak én szeme voltam, és a sántának lába...” (15. vers) A legteljesebb mértékben igyekezett kárpótolni a nyomorultak hiányosságait, s még az ismeretlenek ügyének is alaposan utánajárt. Lelkiismeretesen a tökéletességre törekedett mindenben, amit tett.

Milyen jó lenne, ha mi is elmondhatnánk ezeket magunkról! Ha a mi hitünk is ilyen kézzelfoghatóan nyilvánulna meg! Jób elmondhatta: „Az igazságot magamra öltöttem, és az is magára öltött engem, palást és süveg gyanánt volt az én ítéletem.” (14. vers) Itt ismét egy – az egész Biblián végigvonuló – jelképpel találkozunk. A Szentírás öltözethez hasonlítja a jellemünket: „a fehér gyolcs a szentek igazságos cselekedetei” (Jel 19,8). Ez az, amit az ember magára ölt megigazulása és megszentelődése során, hogy természetes mezítelenségét, önző emberi természetét befedezze. Lásd ezzel kapcsolatban Jel 3,18-at és Zak 3,3–5-öt, ahol a „palást” és a „süveg” szimbólumai szintén felbukkanak, mint amelyek az egész emberre kiterjedő megigazulást, az igazsággal való teljes azonosulást jelképezik. Ennek hiányában nem beszélhetünk hitről a szó teljes bibliai értelme szerint. Jób egyúttal tételesen cáfolja Elifáz korábbi vádjait is (22,6–9).

A fejezet utolsó szakasza már a következő fejezetet készíti elő. Jób itt arról beszél, hogy az előbbieken alapján milyen reményteljes várakozással tekintett a jövő elé, hiszen tiszta lelkiismerete és körülményei feljogosították erre.

Hogyan hasonlítja össze Jób az előbbieken vázolt állapotát a jelenlegivel?

Jób 30,1–10 | Most pedig nevetnek rajtam, akik fiatalabbak nálam, akiknek atyjukat az én juhaimnak komondorai közé

sem számláltam volna. Mire való lett volna nekem még kezük ereje is? Rájuk nézve a vénség elveszett! Szükség és éhség miatt összeaszottak, akik a kopár földet futják, a sötét, sivatag pusztaságot. Akik keserű füvet tépnek a bokor mellett, és rekettyegyökér a kenyerük. Az emberek közül kiűzik őket, úgy hurítják őket, mint a tolvajt. Félelmetes völgyekben kell lakniuk, a földnek és szikláknak hasadékaiban. A bokrok között ordítanak, a csalánok alatt gyülekeznek. Esztelen legények, sőt becstelen fiak, akiket kivertek az országból. És most ezeknek lettem gúnydalává, nekik lettem beszéd tárgyuk! Utálnak engem, messze távoznak tőlem, és nem átallanak köpdödni előttem.
(A beszéd folytatását lásd a **11–31. versekben**.)

.....

.....

.....

„Most pedig...” Jób jelen nyomorúságát állítja élesen szembe korábbi boldogságával és várakozásával: „Rettegések fordultak ellenem, mint vihar űzik el tisztességemet, boldogságom eltűnt, mint a felhő.” (15. vers)

Három fő dologban jelöli meg az életében beállt változást:

- Fájdalmasan érintette, hogy néhai tisztessége szertefoszlott, hogy alávaló, sehonnai emberek a legnagyobb megvetéssel bának vele, „gúnydalukká” lett.
- Egész testét is átjárta a szünni nem akaró szenvedés, ami éjjel sem engedte nyugodni (17,30. vers).
- Az emberi megvetésen és a fizikai nyomorúságon túl Jób számára a legnagyobb bánatot az jelentette, hogy aki a legfőbb öröme volt, az most „kegyetlenné változott iránta” (21. vers). Is-

ten látszólag elhagyta, sőt úgy tűnt, mintha ellene is fordult volna. (Jób nemcsak érezte, vagy gondolta ezt, mint mi sokszor kishitűségünkben. Az ő esetében határozottan, egyértelműen ez volt a valóság.)

Jób elismerte, hogy Isten hatalmában van mindenkinek az élete, de fenntartotta, hogy a szenvedőnek joga van „kiáltani” és Isten segítségéért folyamodni (24. vers). Ezen a ponton is megmutatkozik, hogy mennyivel tisztább volt Jób istenképe, mint barátaié, akik szinte már nyomasztó módon mutatták be Isten hatalmát, kegyelméről mitsem szólva.

Keserűen, csalódottan állapítja meg Jób: „Bizony jót reméltem, és rossz következett, világosságot vártam, és homály jött (26. vers). Igaz módon élt, de azt az őszinte együttérzést, amit ő tanúsított azok iránt, akiknek „kemény napjuk volt”, akik „szűkölködtek”, nem kapta vissza. Mindama jó helyett, amit várhatott volna, emberi megvetés, Istentől való elhagyatottság és mélységes fizikai nyomorúság lett az osztályrésze.

Mivel védte és egyúttal erősítette magát Jób, beszéde záró szakaszában?

Jób 31,1–6 | Szövetségre léptem szemeimmel, és hajadonra mit sem ügyeltem. És mi volt jutalmam Istentől felülről, vagy örökségem a Mindenhatótól a magasságból? Avagy nem az istentelent illeti-e romlás, és nem a gonosztevőt-e veszedelem? Avagy nem láthatta-e útjaimat, és nem számlálhatta-e meg lépéseimet? Ha én csalárdsággal jártam, vagy az én lábam álnokságra sietett: az ő igazságának mérlegével mérjen meg engem, és megismeri Isten az én ártatlanságomat!

(A beszéd folytatását lásd a 7–40. versekben.)

Jób szavaiból kitűnik, hogy mit jelentett a maga hétköznapi valóságában az, hogy „ő az igazságot magára öltötte”, és „az igazság is magára öltötte őt”. Jób komolyan vette Isten személyét. Élő, létező valóság volt számára (14. vers). Ez a tudat egész életére kihatott – amint ez a fejezetből kiderül –, mert valóban „Isten előtt járt” (vö. 1Móz 17,1) Emlékezésében sorra veszi az élet különböző kísértéseit, és átok terhe mellett erősíti ártatlanságát. Hogy mennyire következetesen valósította meg életében az igazságosság elvét, példaként állhat a házassági hűség terén tanúsított állhatatossága, hiszen nemcsak tetteleg nem vétett ebben, hanem – mint szavaiból kitűnik (1. és 9–10. vers) –, azt is világosan értette, hogy már a kívánság is bűn.

Magasrendű fogalmai voltak az emberek egyenlő jogait illetően is: „Ha megvettem volna igazát az én szolgálómnak, és az én szolgálómnak, mikor pert kezdtek ellenem... Nem az teremtette-e őt is, aki engem..., nem ugyanaz formált-e bennünket anyánk ölében?” (13–15. vers) Ugyanaz teremtett mindnyájunkat, ezért egyenlők vagyunk – vallotta Jób. A 14. vers mutatja, hogy miként gondolkodik egy ember, aki lelke legmélyén azonosul az igazsággal.

Jóbnak gondja volt szűkölködő embertársai szükségleteire is (16–20., 31–32. vers, vö. Mt 25,37–40), és gazdagsága sem tette elbizakodottá (24–25. vers), ami pedig az egyik legnagyobb csapda a vagyonosabb emberek számára. Bálványimádásra pedig „titkon sem csábult” (26–27. vers).

A 33. versben Jób az egész beszélgetésen végighúzóó vádat cáfolja: „Ha emberi módon eltitkoltam vétkeket, kebelemben

rejtve bűnömet...” Változatlanul tagadja tehát, hogy bármiféle rejtegetett, elrendezetten bűnt melengetne, amint barátai állították.

A sok „ha” után végül kimondja: Amennyiben bűnösnek találhatna, akkor „rettegnie kellene” és „elnémulna”. Így azonban igazsága tudatában ő maga kéri Istent, hogy az ő igazsága mérlegén mérettessék meg. „És megismeri az Isten az én ártatlanságomat!” – vallotta Jób meggyőződéssel (6. vers). Ez a vers kétségtelenné teszi, hogy Jób szavaiba semmiféle emberi „szépítés” sem vegyült, és hogy valóban nem volt semmilyen titkos bűne.

E fejezet ismeretében jobban érthetjük, hogy miért mondhatta Isten joggal Sátánnak: „Nincs Jóbhoz hasonló a földön, mert feddhetetlen, igaz, istenfélő, és büngyűlölő.” (1,8)

„Óh, bárcsak volna valaki, aki meghallgatna engem!” Jób az imént sorolta el igazsága bizonyítékait, de semmit nem ér vele, amíg valaki meg nem hallgatja. Barátai nem hisznek neki, így minden ember Bírójához fordul: „A Mindenható feleljen meg nekem, és írjon könyvet ellenem az én vádolóm.” Jób, mivel biztos a felmentésben, előre kijelenti: „Bizony én azt a vállamon hordanám, és korona gyanánt a fejemre tenném.”

„Itt végződnek Jób beszédei.” Miután a barátok tudománya végéhez ért, elhallgattak. Jób még egyszer kifejtette álláspontját, aminek lényege ez volt: „ártatlanságából ki nem tagadja magát”. Ezután ő is elhallgatott. Ebben a megoldatlan helyzetben jelenik meg egy új szereplő a történetben, amint ezt majd a következő tanulmányban látjuk.

•

*Az e heti adomány a szociális osztályt támogatja.
– Hozzájárulás a rászorulóknak anyagi vagy természetbeni támogatásához.*

Függelék

Nelly Sachs

Jób

Ó TE KÍNOK szélrózsája!
Ókori viharok
sodortak mindig más irányába az ítéletidőnek;
még délpontod neve is magány.
Ahol állsz, az a fájdalmak köldöke.

Szemed mélyen ül koponyádban,
Mint éjszakában barlangi galamb,
melyet a vadász vakon kiemelt.
Hangod elnémult
a túl sok miért-től.

A férgekhez és a halakhoz sorvadt a hangod.
Jób, te végigsírtál minden éjjeli őrsváltást,
de egyszer majd véred csillagképe
elsápaszt minden fölkelő napot.

(Uas István fordítása)

12. tanulmány – december 17.

Elihu első beszéde:
elmondja új elméletét a szenvedésről
– Elihu második beszéde:
igyekeznek igazolni Istent
(Jób 32–34. fejelet)

Miért hallgatott eddig Elihu, és mi készítette most a megszólalásra? Hogyan értékelte a beszélgetés eddigi részét?

1

Jób 32,1–6 | Miután ez a három ember megszűnt felelni Jóbnak, mivel ő igaz volt önmaga előtt, haragra gerjedt Elihu, a Barakeél fia, aki Búztól való vala, a Rám nemzetségéből. Jób ellen gerjedt fel haragja, mivel az igazabbnak tartotta magát Istennél. De felgerjedt haragja az ő három barátja ellen is, mivelhogy nem találták el a feleletet, mégis kárhoztatták Jóbot. Elihu azonban várapozott a Jóbbal való beszéddel, mert amazok öregebbek voltak önála. De amikor látta Elihu, hogy nincs felelet a három férfiú szájában, akkor gerjedt fel az ő haragja. És felelt a Búztól való Elihu, Barakeél fia, és mondta: Napjaimra nézve én még csekély vagyok, ti pedig élemedett emberek, azért tartózkodtam és féltem tudatni veletek véleményemet.
(A beszéd folytatását lásd a 7–16. versekben.)

.....

.....

Váratlanul jelenik meg a történetben Elihu, Jób negyedik barátja. Mivel Jób 2,11 nem tesz említést róla és eddig egyszer sem szólalt meg a beszélgetés során, sokan kétségbe vonják, hogy eredetileg hozzátartozott volna Jób könyvéhez ez a szakasz (32–37. fejezet), és későbbi betoldásnak vélik. Tanulmányunk során látni fogjuk, milyen természetes magyarázatot kínál a szöveg a felvetett kérdésre.

Elihu – állítása szerint – fültanúja volt az eddig elhangzottaknak. Talán valamilyen oknál fogva csak később érkezett, és ezért nem tesz róla említést a leírás, a másik három baráttal együtt. Hallgatásának okát ő maga mondja el: „Gondoltam, hadd szóljanak a napok; és hadd hirdessen bölcsességet az évek sokasága!” (32,4.6–7)

Az életkorral együtt járó élettapasztalatnak nagy tisztelet járt a régebbi korokban. Milyen sajnálatos, hogy mára ez szinte teljesen ismeretlenné vált, sőt még a társalgás legelemibb udvariassági szabályai is kiveszőben vannak. Ebből a szempontból is példaértékű Jób és barátai beszélgetése. Bár hosszan szólnak a beszélgetés résztvevői, és hangvételükből kiérződik az erős véleménykülönbség, mégis mindig türelmesen megvárják, míg a másik a mondandója végére ér.

A tisztelet azonban sohasem vezethet elvtelen hallgatásra vagy megalkuvásra. „A lélek az emberben és a Mindenható lehellése, ami értelmet ad néki!” Az élet is sok mindenre megtanítja az embert, de a bölcsesség igazi forrása – Jób 28,28 alapján – maga Isten, és ez a bölcsesség nem életkorhoz kötött (vö. Zsolt 119,100). Sohasem szabad a tekintélynek engednünk az igazság rovására. Ez készítette szólásra Elihut is, „amikor látta..., hogy nincs felelet a három férfiú szájában”. Megvárta, míg az idősebbek elmondták gondolataikat, azután ő is megszólalt.

Elihunak a beszélgetés eddigi részéről alkotott véleménye a 2–3. versből derül ki. Hibásnak tartotta a három barátot, „mivelhogy nem találták el a feleletet, mégis kárhoztatták Jóbót”. Jól látta azt is, hogy mi volt az eredménytelenség fő oka. „Ne mondjátok azt: Bölcsességre találtunk, Isten győzheti meg őt, és nem ember!” (13. vers) A barátok a maguk igyekezetével akarták meggyőzni Jóbót bűnösségéről. Ez azonban egyedül Istennek áll hatalmában. Fontos tanulság ez a mi számunkra is. Miközben másokért fáradozunk, a lelkiismeret meggyőzését hagyjuk mindig Istenre. Elihu ugyanakkor Jóbót is kioktatta, „mivel igazabbnak tartotta magát Istennél” (2. vers).

Milyen hibába esett Elihu is, jó meglátásai ellenére? Valóban nem volt személyválogató, ahogyan ígérte? Mit vitt még túlzásba?

2

Jób 33,1–12 | No azért halld meg csak Jób az én szavaimat, és vedd füledbe minden beszédemet! Íme, megnyitom már az én számat, és a beszéd nyelvem alatt van már. Igaz szívből [származnak] beszédeim, tiszta tudományt hirdetnek ajkaim. Az Istennek lelke teremtett engem, és a Mindenhatónak lehelete adott nekem életet. Ha tudsz, cáfolj meg; készülj fel ellenem és állj elő! Íme, én szintúgy Istené vagyok, mint te, sárból formáltattam én is. Íme, a tőlem való félelem meg ne háborítson, kezem nem lesz súlyos rajtad. Csak az imént mondtad fülem hallatára, hallottam a beszédnek hangját: Tiszta vagyok, fogyasztás nélkül: mocsoktalan vagyok, bűn nincsen bennem. Íme, vádakot talál ki ellenem, ellenségének tart engem! Béklyóba veti lábamat, és őrzi minden ösvényemet. Íme, ebben nincsen igazad – azt felelem neked –, mert nagyobb az Isten az embernél!

„Még ez a szakasz is csak bevezetés. Hosszú, a megszólalást indokoló bevezetés után egy valamivel rövidebb bevezetés ez, amely megfelel az ókori vitabeszédek kezdő szakaszának. A kihívást tartalmazza: Elihú vitára hívja Jóbot. És erre figyelniünk kell. Bár a prózai bevezetésben azt olvastuk, hogy Elihu mind Jóbra, mind a barátokra megharagudott, és ezért szólal meg (32,2–3), és az indokolás hosszadalmas fejtegetéseiből is arra lehetne következtetni, hogy mindkét félnek meg fogja mondani a véleményét, személyválogatás nélkül (32,21), most kiderül, hogy egyedül Jóbot szólítja meg, vele akar vitatkozni. S ha valaki azt gondolja, hogy csupán itt, beszédei elején van ez így, és később a barátokkal is vitába száll, annak csak el kell olvasnia végig Elihu beszédeit, és meggyőződhet arról, hogy itt egyedül Jób kijelentései (vagy vélt kijelentései) kerülnek bonckés alá. Elihunak valójában csak Jób kijelentései ellen van kifogása, csak ezek miatt »gerjedt haragra«.

Bármennyire is kihívó számunkra ennek az új, hirtelen idecsöppent bölcsnek a modora, talán jobb lesz arra figyelni, mit is mond magáról. Igaz, ha valaki ma így kezdene egy vitabeszédet, ennyire dicsérné magát, ennyit beszélne arról, hogy ő milyen okos, hogy csak ő ért a dolgokhoz, mindenki nagyképpű fecsegőnek tartaná, és nem is figyelne rá. De a »bölcsék« világában természetes volt, hogy aki megszólalt, az bejelentette, hogy helyes, igaz, okos dolgokat fog mondani, és nem csapja be hallgatóit (vö. Péld 8,6–8). De azért annyit észrevehetünk, hogy

Elihu túlzásba viszi ezeket az érdeklődést felkelteni akaró bevezető kijelentéseket.”¹

Elihuban a hosszú várakozás alatt felgyülemlett a mondani-való. Bár látta a hibát barátai magatartásában, mégis ugyanazzal a magabiztossággal szólalt meg, mint aki „bölcsséget talált” (32,13). „Igaz szívből származnak beszédeim, tiszta tudományt hirdetnek ajkaim.” (33,3) Bár biztosítja Jóbot, hogy nem kell kemény feddésektől tartania (33,7), mégis oktatólag lép fel, hangvételeből pedig ugyancsak hiányzik az igazi részvétel és együttérzés (1., 5. vers).

Elihu – társaihoz hasonlóan – félreértette Jób kijelentését, miszerint ártatlan (9–12). Mert Jób nem teljes büntelenség-ről beszélt, hanem csak arról, hogy elrendezetlen, titkos bűne nincs, amiért joggal érthette volna Isten ítélete (31,33).

Mivel magyarázta Elihu Jób szenvedéseit? Milyen tanulságot vonhatunk le szavaiból?

3

Jób 33,13–22 | Miért perelsz vele? Azért, hogy egyetlen beszédedre sem felelt? Hiszen szól az Isten egyszer vagy kétszer is, de nem ügyelnek rá! Álomban, éjjeli látomásban, mikor mély álom száll az emberre, és mikor ágyasházukban szenderegnek, akkor nyitja meg az emberek fülét, és megpecsételi megintetésükkel. Hogy eltérítse az embert a [rossz] cselekedettől, és elrejtse a kevélységet a férfi elől. Visszatartja lelkét a romlástól, és életét, hogy azt fegyver ne járja át. Fájdalommal is bünteti az ő ágyasházában, és csontjainak szüntelen való háborgásával. Úgy, hogy az ő inye undorodik az ételtől, és lelke az ő kedves ételétől.

¹ Muntag Andor, i. m., 262–263. o.

Húsa szemlátomást aszik le róla, csontjai, amelyeket látni nem lehetett, kiülnek. És lelke közelget a sírhoz, s élete a halál angyalaihoz.

.....

.....

.....

Elihu megnyilatkozásából úgy tűnik, ő éppúgy bűnösnek tartotta Jóbot, mint az előző három barát. A különbség csak az volt, hogy szerinte Isten vissza akarta tartani Jóbot a „romlásból”, de mivel nem engedett a figyelmeztetésnek, ezért nem bünteti, hanem nevelő céllal fenyíti őt. Elihu tehát nem Jób személyét, hanem Isten indítékát látta eltérően társaitól. Társaihoz hasonlóan közvetlen összefüggést látott az emberi életben jelentkező szerencsétlenségek és a személyes vétkek között, a csapásokat azonban – s ez némileg új szempont – Isten nevelő eszközeinek tartotta, amelyek által formálni kíván. Bár alapvetően tévedett a helyzet megítélésében, Elihu szavai – önmagukban – mégis fontos igazságot mondanak ki.

A 19–22. *versben* nem Istennek valamiféle külön büntetéséről lehet szó, hanem egyszerűen arról, hogy engedi érvényesülni a bűn természetes következményeit. Isten kegyelme az, hogy nem engedi az embert háborítatlan nyugalomban járni a törvényszegés útján. „Végtelen szeretete folytán megnehezíti az önfejűek és könnyelműek öngyilkosságát.”² A megengedett próbák, nehézségek által próbálja felrázni az eltévelyedetteket és

2 Ellen G. White: *Gondolatok a Hegyi beszédről*, Bibliaiskolák Közössége, 2001, 125. o.

szembesíteni a valósággal. Elihu gondolatai nem illettek ugyan Jób esetére, de sajnos igazak a legtöbb ember életére.

„Azoknak van igazuk, akik szerint a barátok és Elihu közti különbség abban van, hogy míg azok Jób szenvedésének az okát kutatják, Elihu arra igyekszik rámutatni, mi lehet a célja ennek a nagy szenvedésnek.

Jób nem veszi észre, hogy Isten szól hozzá, éppen a betegséggel, a szenvedéssel és a vele járó álmokkal, látomásokkal. Istennek mindezzel egyetlen célja van, meg akarja téríteni Jóbot, és meg akarja menteni a végső pusztulástól. Valóban mély gondolat ez: lehet ilyen célja Istennek azzal, hogy egy emberre váratlan csapásokat zúdít – adott esetben. De Jób »esetére« nem illik. Ha Isten azt a Jóbot, aki olyan feddhetetlen, becsületes, istenfélő, hogy nincs hozzá hasonló a földön, akivel maga »dicsekszik« (1,8), azért sújtja borzalmas csapásokkal, hogy megtérítse, akkor színjátékot játszik. Így az a gondolat, amelyet sok magyarázó Elihu »specialitásának« tart, elárulja, hogy »Elihu«, azaz e beszédek írója valójában nem érti »Jóbot«, Jób könyvének íróját, és csak általánosságokat tud mondani.”³

Mi a szabadulás útja azoknak, akik eltévelyedtek, és lelkük a „sírhoz közelget”? Milyen fordulat állhat be minden olyan ember életében, aki a „váltságdíjat” önmaga számára igazán felfedezi?

Jób 33,23–30 | Ha van mellette magyarázó angyal, egy az ezer közül, hogy az emberrel tudassa kötelességét. Isten könyörül rajta, és azt mondja: Szabadítsd meg őt, hogy ne szálljon a sírba;

³ Muntag Andor, i. m., 265. o.

váltságdíjat találtam! Akkor teste fiatal, erőtlől duzzad, újra kezdi ifjúságának napjait. Imádkozik Istenhez, és ő kegyelmébe veszi, hogy az ő színét nézhesse nagy örömmel, és az embernek visszaadja az ő igazságát. Az emberek előtt énekel és mondja: Vétkeztem és az igazat elferdítettem, de nem e szerint fizetett meg nekem. Megváltotta lelkemet a sírba szállástól, és egész valóm a világosságot nézi. Íme mindezt kétszer, háromszor cselekszi Isten az emberrel, hogy megmentse lelkét a sírtól, hogy világojjon az élet világosságával.

.....

.....

.....

A szabadítás, a megoldás csak Istentől származhat, ezt jól látták Jób korában is a hívő emberek. Nincs önmegváltás! Az ember a bűn következtében maradandó lelki és erkölcsi károkat szenved Még a jót, a követnivalót is Isten „magyarázó angyala” kell hogy a tudomására hozza. A 24. vers bizonyítja, hogy a Szentírás megléte előtt is, az áldozati szertartások alapján, milyen világosan értették az emberek a megváltás isteni művét. Tudták, hogy az ő áldozatuk nem engesztel, csak előképe annak a „*váltságdíjnak*”, amit csak Isten adhat. Nem az embernek kellett kitalálnia a megváltás módját, és gondoskodnia arról. Isten volt az, aki megfelelő váltságdíjat biztosított, és pedig a saját személyében.

A „könyörülj rajta” és „szabadítsd meg őt” kifejezések mutatják, hogy Isten mennyire az ember megmenekülését kívánja, nem pedig a vesztét. Szabadítása az ember egész lényére kiterjedő megújulást eredményez. A büntudat megszüntével nemcsak

a lélek könnyebbül meg, hanem a testi erők is felszabadulnak a bűn sorvasztó hatása alól.

„Isten egyéb eszközöket is alkalmazhat, hogy embereket megtérésre vezessen. »Isten jósága is megtérésre akar indítani téged.« (Rm 2,4) De sokszor éppen az élet megrendítő tapasztalatait használja fel. Nem egyszer álmok által rettent meg az embereket. Általában az álmok megbízhatatlanok. Ha azonban az álom felrázza lelkiismeretedet és utána szorongást érzel lelked üdvössége miatt, akkor ez bizonyára Istentől van (Jób 33,15–16). Milyen gyakran teszik a szenvedések és bajok készsége a szívet arra, hogy meghallgassa az igazság üzenetét. De a súlyos csapások egyedül még nem térítik meg az embert. Azt az Ige végzi el. Jób könyvében olvassuk, hogy Isten súlyos betegség által hogyan tesz alapos próbára egy életet, és engedi azt egészen a sír széléig. De azután egy angyal, azaz emberi alakban megjelenő isteni követ megmagyarázza Jóbnak ezt az egész isteni eljárást. Feltárja előtte az Úr útját, Isten megrendítő mondanivalóit, felfedi a bűn és szenvedés közötti benső összefüggést, és arra inti őt, hogy keresse a megváltó kegyelmet. Az ilyen követek azonban nem túlságosan gyakoriak. Egy ilyen követ szájából jövő isteni útmutatás a szabadulás módjára irányítja figyelmünket (Jób 33,19–29). Nem adhatunk eléggé hálat Istennek, ha a mi utunkba is küld valakit követként, talán életünknek egy különösen súlyos órájában. És ha az illetőnek igen megalázó dolgokat is kell mondania nekünk, akkor is fogadjuk el és hajoljunk meg Isten üzenete előtt. Ez az egyetlen mód, hogy kegyelemhez jussunk.”⁴

⁴ Carl Eichhorn: *Isten műhelyében*: <http://www.keresztenydalok.hu/ahitatok/eichorn?ho=2&nap=13>.

5

Hogyan kezdte Elihu a második beszédét, immár a hallgatóságához fordulva? Milyen, megalapozatlan vádakot fogalmaz meg Jóbbal szemben?

Jób 34,1–9 | Szólt Elihu, és mondta: Halljátok meg, bölcsek, az én szavaimat, és ti tudósok, hajtsátok hozzám füleiteket! Mert a fül próbálja meg a szót, mint az íny kóstolja meg az ételt. Keressük csak magunk az igazságot, értsük meg magunk között, mi a jó? Mert Jób azt mondta: Igaz vagyok, de Isten megtagadja igazságomat. Igazságom ellenére kell hazugnak lennem; halálos nyíl [talált] hibám nélkül! Melyik ember olyan, mint Jób, aki issza a csúfolást, mint a vizet? Egy társaságban forog a gonosztevőkkel, és az istentelen emberekkel jár! Mert azt mondja: Nem használ az az embernek, ha Istennel békeességben él.

.....

.....

.....

.....

Elihu Jóbbhoz intézett zárószavai után (33,31–33) a hallgatókhoz fordul, hogy tegyenek igazságot közte és Jób között (3–4. vers).

Jób legfőbb kérdése az öt ártatlanul, érthető ok nélkül ért szenvedés volt. Elihu ezt önigazult kijelentésnek tartotta, és hogy rácăfoljon, Jóbot gonosz embernek állította be, akinek „csúfolás” az életeleme, és a gonosztevők társaságában érzi jól magát. A legsúlyosabb vádat a 9. versben találjuk – „*Nem használ az az embernek, ha Istennel békeességben él*” –, ami tartalmilag megegyezik Sátán kezdeti állításával (1,9/b). Ez az, amit Sá-

tán valóban hallani szeretett volna Jób szájából, de ami ténylegesen soha nem hangzott el!

Ugyanazzal a jelenséggel találkozunk, mint Elifáz esetében (22,6–9). Elihu annyira belelovalta magát a vitába, hogy a beszéd hevében már konkrét bűnökkel is meggyanúsította Jóbót. Ezek valótlansága a *31. fejezet* után nyilvánvaló.

„Jób tévelygése kiderül szavaiból. Felhívja a bölcseket, hogy hallgassanak rá és vele együtt állapítsák meg, mi az igazság. Majd Jóbnak az isteni igazságossággal és a kegyesség hasznával kapcsolatban mondott szavait idézi, amelyeket tüzetesen meg akar vizsgálni. Mindezt lobogó felháborodással teszi.

»Ti bölcsek, tudók, tudósok!« A megszólítás ironikus. Elihu a maga véleményét a józan belátásra alapítja, mert szerinte az ember maga dönti el, mi a jó és igaz, mint ahogy fülével a szót, ínyével az étel ízét képes megállapítani... Elihu véleménye szerint Jób úgy issza a csúfolódást, mint a vizet (vö. Zsolt 73,10), vagyis az istentelenek gondolkodását és beszédét könnyedén elfogadja. Azok azt állítják, hogy haszontalan dolog Istennek szolgálni és az ő tetszését keresni. Elihu teológiailag mélyebb és finomabb gondolkodású, mint az előtte szólók: ő az ember bűnösségét nem erkölcsi téren, hanem az Istennel való kapcsolat vonalán látja. A durva bűnös egy vagy két erkölcsi törvénybe vagy tilalomba ütközik bele. Jób ilyen durva bűnököt nem követett el, de bűne mégis súlyosabb azokénál, mivel teremtőjének szándékait és döntéseit merészelte bírálni. A 9. vers Jóbnak a jelen szövegben nem található egyik mondására utal. (A Sátán gondolata is a kegyesség hasznossága körül forog.) Elihu a Jób könyvének központi gondolata körül tapogatózik, mintha kezdené érteni, hogy nem a szenvedésről van szó itt, hanem arról, hogy van-e önzetlen kegyesség. Ő is látja, hogy a haszonért való hit tulajdonképpen hitetlenség. Azonban félre-

ismeri Jóbot, amikor azt állítja róla, hogy elveti a kegyességet, mert nincs haszna.”⁵

6

Mit állít szembe Elihu Jób „bűnösségével”? Mire akarta rávenni Jóbot?

Jób 34,10–17 | Azért, ti tudós emberek, hallgassatok meg engem! Távol legyen Istentől a gonoszság, és a Mindenhatótól az álnokság! Sőt inkább, amint cselekszik az ember, úgy fizet neki, és ki-ki az ő útja szerint találja meg, amit keres. Bizonyára az Isten nem cselekszik gonoszságot, a Mindenható el nem ferdíti az igazságot! Kicsoda bízta reá a földet, és ki rendezte az egész világot? Ha csak ő magára volna gondja, lelkét és lehellését magához vonná. Elhervadna együtt minden test, és az ember visszatérne a porba. Ha tehát van eszed, halld meg ezt, [és] a te füledet hajtsd az én beszédeimnek szavára! Vajon aki gyűlöli az igazságot, kormányozhat-e? Avagy az ellenállhatatlan igazat kárhoztathatod-e?

(A beszéd folytatását lásd a **18–37. versekben**.)

Elihu, társaihoz hasonlóan Isten nagyságáról beszélt, azonban velük ellentétben nem az ő hatalmát, hanem igazságossá-

⁵ Döbrössy Lajos, i. m., 527–528. o.

gát hangsúlyozta. „Bizonyára Isten nem cselekszik gonoszságot, a Mindenható el nem ferdíti az igazságot!”

Igazi örömhíre a Bibliának ez az üzenet! Milyen megnyugtató, hogy nem egy hatalmas kényúr kormányozza a világegyetemet, hanem egy hatalmas, de igazságos és önzetlen Lény: „Ha csak ő magára volna gondja, lelkét és lehellését magához vonná, elhervadna együtt minden test, és az ember visszatérne a porba.” Azaz, ha Isten nem lenne maga a szeretet, akkor nem tartaná fenn napról napra a teremtett világot, beleértve a mi bűn által megrontott földünket is (vö. Mt 5,45).

„Vajon aki gyűlöli az igazságot kormányozhat-e?” Elihu az önzetlenség mellett az igazságosságot hangsúlyozza még. Ki mondja: Ha Isten nem lenne igazságos, nem is kormányozhatna. Egyszerűen azért, mert az igazságtól való eltérés pusztulásba vezet. Egy uralom fennállásának a legfőbb biztosítéka nem a hatalom, hanem az igazság.

Elihuról is azt mondhatjuk tehát, hogy tiszta, világos istenképe volt, mélyen megértette a megváltás tervét (lásd 33,24). Mégis, egyetlen fogyatékoság (a magabiztosság) elég volt ahhoz, hogy tévesen ítélje meg Jóbot. A 11. vers szerint Elihu is azt hitte, hogy az isteni igazságszolgáltatás maradéktalanul érvényesül itt, e földi történelem keretei között. Ez a tévedése vezette arra a meggyőződésre, hogy Jóbnak is kell hogy legyen valamilyen bűne.

„Bizony az Istenhez így való szólani: Elszenvedem, nem leszek rosszabbé. Amit át nem látok, arra te taníts meg engemet; ha gonoszságot cselekedtem, többet nem teszem!” E versek szerint Elihu – a másik három baráthoz hasonlóan – egy bünfelismerés nélküli elvtelen megalázkodásra akarta rávenni Jóbot. Ez azonban értelmetlen és elfogadhatatlan Isten előtt. Hogy is kérhetne az ember bocsánatot valamiért, aminek a rossz voltáról

a lelkiismeretében még nem győződött meg? Megbánni csak belül a lelkünkben felismert és elismert bűnöket lehet.

Jóbot nem annyira az zavarta, hogy nem érti a történeteket, hanem az, hogy ezek nem fértek össze azzal, amilyenek ő Istent megismerte. Ez az ellentmondás gyötörte, ennek a feloldását kereste. Barátai azonban ezt nem értették meg.

*Az e heti adomány az irodalmi alapot támogatja.
– Hozzájárulás a Bibliaiskolák Közössége Könyvkiadónál
megjelentetett kiadványok és a kiadó
működési költségeihez.*

Függelék

Garai Gábor

Mielőtt...

*„Ám az igaz kitart az ő útján,
és a tiszta kezű ember még erősebb lesz.”
(Jób könyve)*

Most, hogy a kétség s a kórság sanyargat,
s önbizalmam úgy összeaszalódott,
mint télvégi fán a tavalyi lomb;
és félszegen járok falak tövében,
tekintetem is nagyritkán vetem föl,
mert sötét és ragályos szomorúság
lakik szememben, rejteni való;
most, hogy az érdemek leltározói
árjegyzékükből kitörlik nevem,
s nem keresnek meg ismeretlenek,
s méltán irtóznak tőlem a barátok;
most, hogy jövőm bezárult sátorában
parázs fekélyeim vakargatom,
s motyogó szájjal vitázom magamban
láthatatlan, bölcs farizeusokkal,
és úgy átjár a csípős keserűség,
mint vadnyúl lila tetemét a pác;
most, hogy egy lélek sem figyel szavamra
s nincs kire testáljam enyéimet,
ha kisegít innen a kegyelem –
most mondom, most és végérvényesen:

választott hitemben mindig megálltam,
s (mert rosszabb aligha jöhet) megállok,
a magát építő ember-közösség
– örökkévalóságom – befogad majd
hűségemért (ha tán egy szavamért sem),
s belekever a holnap humuszába;
hallgassatok meg: volt jó sorom is, de
magamért kezem be sem szennyeződött;
csak a munka porát mosom le róla,
mielőtt még végleg nyugodni ernyed.
(1975)

13. tanulmány – december 24.

Elihu harmadik és negyedik beszéde
– Isten igazságossága,
hatalmának megnyilatkozása
a természetben
(Jób 35–37. fej.)

Milyen újabb érvekkel próbálta Elihu meggyőzni Jóbot a „tévedéséről”?

1

Jób 35,1–8 | Tovább is felelt Elihu, és mondta: azt gondolod-e igaznak, ha így szólsz: az én igazságom nagyobb, mint Istené? Hogyha ezt mondod: Mi hasznod belőle? Mivel várhatok többet, mintha vétkezném? Én megadom rá neked a feleletet, és barátaidnak teveled együtt. Tekints az égre, és lásd meg; és nézd meg a fellegeket, milyen magasan vannak feletted! Hogyha vétkezel, mit tehetsz ellene; ha megsokasítod bűneidet, mit ártasz neki? Ha igaz vagy, mit adsz neki, avagy mit kap a te kezedből? Az olyan embernek [árt] a te gonoszságod, mint te vagy, és igazságod az ilyen ember fiának [használ].

.....
.....
.....

Elihu itt ismét olyan kijelentéseket tulajdonít Jóbnak, amelyek nem hangzottak el: „Az én igazságom nagyobb, mint Istené... Mi hasznod belőle? Mivel ronthatok többet, mintha vétkezném?” Jób sohasem mondott ilyesmit. Ez az eset is azt mutatja, milyen fontos minden beszédhelyzetben megfigyelni, megérteni, hogy mit is mondott, vagy akart mondani a másik ember. Sokszor előfordul, hogy levegőt vagdosunk érveinkkel, mert nem az elhangzottakra figyelünk. Ez történt Elihuval is.

Az 5–8. versben foglalt szavai – amelyek önmagukban megint csak nagyon igazak – világossá teszik: Istennek semmilyen közvetlen érdeke sem fűződik ahhoz, hogy mi igazak legyünk. Igaz életünk és bűneink elsődleges haszonélvezői, illetve szenvedő alanyai a hozzánk hasonló emberek. Istennek nem „árthatunk” és nem „használhatunk”. Ő a mi boldogságunkat tartja szem előtt, amikor meg akar tanítani bennünket az élet törvényére. Kíváncsi mindig a mi érdekünket szolgálják, és sohasem az Övét. Ugyanakkor az is igaz, hogy Isten nem közömbös a tetteink iránt. Szeretete révén maga is együtt örül velünk igazságunknak, és együtt szenved azokkal, akiknek fájdalmat, bánatot okozunk. „Minden szenvedésüket Ő is szenvedte...” – írja Ésaías próféta (63,9).

Az 51. zsoltár bizonyítja, mennyire jól értette ezt Dávid is: „Egyedül teellened vétkeztem, és cselekedtem azt, ami gonosz a te szemeid előtt...” – mondja, Bethsabé és Uriás ellen elkövetett bűne után (6. vers). A másik esetben pedig: „Szerelmes fiam, ha bölcs lesz a te elméd, örvendez a lelkem nékem is.” (Péld 23,15) Emlékezzünk Jézus tanítására is: Amit megtettünk, vagy nem tettünk meg felebarátunk javára, az annyi, mintha övele cselekedtük volna meg (Mt 25,40.45).

Elihu tehát fontos, mindig szem előtt tartandó igazságot fogalmazott meg – de ismét csak nem ez volt Jób problémája.

Milyen magyarázatot ad Elihu a világban látható igazságtalanságokra?

Jób 35,9–16 | A sok erőszak miatt kiáltoznak; jajgatnak a hatalmasok karja miatt, de egy sem mondja: Hol van Isten, az én teremtőm, aki hálaénekre indít éjszaka, aki többre tanít minket a mezei vadaknál, és bölcsőbbé tesz az ég madarainál? Akkor azután kiálthatnak, de ő nem felel a gonoszok kevélysége miatt. Mert a hiábavalóságot Isten meg nem hallgatja, a Mindenható arra nem tekint. Hátha még azt mondd: Te nem látod őt; az ügy előtte van és te reá vársz! Most pedig, mivel nem büntet haragja, és nem figyelmez a nagy álnokságra: azért tártja fel Jób hívságra a száját, [és] szaporítja a szót értelem nélkül.

.....

.....

.....

Elihu korábban szemére vetette barátainak, hogy egyikük sem „cáfolta meg Jóbot, sem beszédére meg nem felelt” (32,12). Mivel ő is fenntartotta elméletüket, miszerint a szenvedés a bűn törvényszerű következménye, magyarázatot kellett találnia arra a nyilvánvaló tényre, hogy sokszor épp az ártatlanok szenvednek. Véleményét a 9–12. versben fogalmazza meg. Elihu szerint az emberek sokszor jajgatnak nyomorukban, de nem fordulnak tudatosan Isten felé. Elihu tehát abban látja az igazság érvényesülésének akadályát, hogy a szenvedők nem igénylik hittel a teremtető Isten beavatkozását. Az igaz, hogy „hit nélkül lehetetlen Istennek tetszeni: mert aki Isten elé járul, hinnie kell, hogy ő létezik és megjutalmazza azokat, akik őt keresik” (Zsid 11,6).

Elihu és társai esete tanulságos számunkra is. Mennyire óvakodnunk kell a magabiztos kijelentésektől, bizonyos törvényszerűségek általánosításától. Világunk, és különösen a megváltás terve sokkal összetettebb, bonyolultabb annál, hogy mi egyszerű emberek egy pillantással átfoghatnánk.

A fejezet végén Elihu baljósan inti türelemre Jóbot. Szerinte az ügy Isten előtt van, és ezért nem érkezik válasz Jób kérdéseire. Nem sok jót jósol azonban az „álnok” Jóbnak.

„Noha az előzőekben elmondottak akár végleges feleletet is jelenthetnének, Elihu még tovább keresi a feleletet a Jób panaszából adódó kérdésre: miért »nem törődik« Isten azzal, hogy a gonoszág és elnyomás miatt segítségért kiáltanak a szenvedők (24,1–12)? Különös feleletet talál. Szerinte Isten azért »nem szól közbe«, mert az elnyomottak ugyan kiáltanak a gonoszok miatt, de nem ismerik el Istent teremtőnek. Nem a Teremtőt hívják segítségül, hanem »csak« kiáltanak, panaszkodnak. Elihu egy ma már nehezen érthető félmondattal utal arra, hogy az elnyomottaknak reménykedniük kellene a teremtő Istenben, aki éjszaka (talán átvitt értelemben: a szenvedés, elnyomás sötétségében) is éneket tud fakasztani az ember ajkán. Sok magyarzó azokra a himnuszokra és hálaénekekre gondol, amelyeket feleletként énekeltek az istentiszteleteken Isten kinyilatkoztatására, csodálatos tetteire, amelyeket a teremtésben és a nép történetében véghezvitt (vö. Zsolt 22,26). Vannak olyan zoltárok is, amelyek ilyesmire utalnak (Zsolt 42,9; 149,5 vö. Ap csel 16,25).

Elihu Jóbot is az ilyen »csak« kiáltozó emberek közé sorolja. Türelmetlenséggel vádolja s fenyegeti is, hogy Isten eddig észre sem vette Jób gonoszságát, a büntetés java csak ezután jön. Értelmetlen szószaporító Jób, aki csak beszél össze-vissza (15–16. vers).

Miközben az ember a Jób és barátai közt lefolyt vita ismeretében idáig jut Elihú beszédeinek olvasásában, rádöbben, hogy ez az »új tanító« annyira a »régi tanítás« képviselője, hogy még a fenyegető hangot is átveszi a barátoktól. Ráadásul attól a gondolatától sem tudunk szabadulni, hogy nem Jób a szószaporító, hanem Elihu. Mert mindaz, amit eddig elmondott, lényegében elhangzott már. Legfeljebb »variáció«-nak mondhatjuk beszédeit az eddigiekhez viszonyítva. Úgy tűnik, ő annak a tanúja, hogy a bölcsesség teológiájának a későbbi formája legfeljebb még merevebb lett, de valójában ugyanazt tanította, és ugyanolyan »teológusokat« nevelt, mint emilyennek Elifázt, Bildádot és Cófárt ismertük meg a »vita« során. Sőt azt mondhatjuk: egyre jobban mélyül és szélesedik az a szakadék, amely Jóbót ettől a teológiától és ettől a kegyességtől elválasztja.”¹

*Elihu szerint mi volt az akadályja annak, hogy Jób megsza-
baduljon a próbából?*

3

Jób 36,1–7 | Folytatta Elihu, és mondta: Várj még egy kevéssé, majd felvilágosítlak, mert az Istenért még van mit mondanom. Tudásomat messzünnen veszem, és az én teremtőmnek igazat adok. Mert az én beszédem bizonyára nem hazugság; tökéletes tudású [ember áll] melletted. Íme, az Isten hatalmas, mégsem vet meg semmit; hatalmas az ő lelkének ereje. Nem tartja meg a gonosznak életét, de a szegénynek igaz törvényt tesz. Nem veszi le az igazról szemeit, sőt a királyok mellé, a trónba ülteti őket örökre, hogy felmagasztaltassanak.
(A beszéd folytatását lásd a **8–21. versekben**.)

1 Muntag Andor, i. m., 279–280. o.

.....
.....
.....

Elihu bevezető szavai (2–4. *vers*) továbbra is nagy magabiztos-
ságot árulnak el. Isten védelmében áll ki, ugyanakkor belőle is
hiányzik a szenvedő Jób iránti megértés. Pedig „ember haragja
Isten igazságát nem munkálja” (Jak 1,20).

Önmagában igazán mutatja be Isten lényét. Különösen az
5. *vers* hangsúlyos: „Íme, az Isten hatalmas, mégsem vet meg
semmit, hatalmas az ő Lelkének ereje.” Isten nagysága ellené-
re is „magát megalázva tekint szét mennyen és földön” (Zsolt
113,5–6). Hatalmas bizonyítéka ez annak, hogy nagyság és alá-
zat nem egymást kizáró tulajdonságok. Ahogyan ez Isten lényé-
ben a legteljesebb mértékben megvalósul, ugyanúgy lehetséges
és kívánatos a mi életünkben is.

A *vers* vége szerint Isten már csak azért sem vet meg sem-
mit, mert mindenben, mindenkiben lehetőséget, reményt lát.
„Hatalmas az ő Lelkének ereje”, ami által a megvetnivalót is
értékké teheti. Elihu szerint Jób számára is lenne szabadulás
(16. *vers*). Mint láttuk, Jób megpróbáltatásait nevelő jellegűek-
nek tartotta (33,19–23). A hibát abban látta, hogy ezek a pró-
bák azért nem érhatték el céljukat, mert Jób nem megfelelő mó-
don viselte őket (17–18. *vers*).

Elihu az alaphelyzetet és Jób viselkedését egyaránt félreér-
ti, de utolsó figyelmeztetése minden ember számára megszív-
lelendő: „Vigyázz, ne pártolj a bűnhöz, noha azt a nyomorúság-
nál jobban szereted!” (21. *vers*) Mindnyájunk természetében ott
él az ösztönös hajlam az önmagunknak való kedvezésre. Sok-
szor nem is a bűnről, de a könnyebb út választásáról van szó.

Pedig éppen a nehézségek, szenvedések segítenek megtisztulni jellemhibáinktól (*IPt 4,1*). Nekünk is meg kell hoznunk Mózes döntését, aki „inkább választotta az Isten népével való együttomorgást, mint a bűnnek ideig-óráig való gyönyörűségét” (*Zsid 11,25*).

Elihunak ez a figyelmeztetése is érdemes arra, hogy jól az emlékezetünkbe véssük. Ugyanakkor Jób esetére vonatkoztatva ez a kijelentés sem volt igaz.

Mire irányítja rá Elihu Jób figyelmét, beszéde folytatásában? Mi lehetett ezzel a célja?

4

Jób 36,22–24 | Íme, mily fenséges az Isten az ő erejében; kicsoda az, aki úgy tanítson, mint ő? Kicsoda szabta meg az ő útjait, vagy ki mondhatja [azt]: Igazságtalanságot cselekedtél? Legyen rá gondod, hogy magasztaljad az ő cselekedetét, amelyről énekelnek az emberek!

(A beszéd folytatását lásd a **25–34. versekben**.)

.....

.....

.....

„Kicsoda az, aki úgy tanítson, mint ő?”

„Isten az Ő gondviselése és Lelkének szívünkre ható befolyása által szól hozzánk. Értékes tanulnivalót fedezhetünk fel a mindennapi körülményeinkben és környezetünkben, a körülöttünk zajló változásokban, ha nyitott a

szívünk arra, hogy érzékeljük ezeket. A zsoltáriró így kiáltott fel, amikor Isten gondviselésének munkáiról elmélkedett: „Az Úr kegyelmével telve a Föld.” (Zsolt 33,5) „A bölcs eszébe veszi ezeket, és meggondolja az Úrnak kegyelmességét.” (Zsolt 107,43)²

Elihu Isten fenségéről beszél ebben a szakaszban, Jóbbhoz hasonlóan a természet segítségével mutatja be Istent mint Teremtőt, aki fenntart, fenyít, és mindezt a természet erőinek a segítségével (31–32. vers). Elihu célja valószínűleg ezzel az lehetett, hogy a maga elképzeléséhez hasonló, rettegéssel vegyes Isten félelmére (34. vers) vezesse el Jóbot ezekkel az érvekkel.

„Arra is figyelniünk kell, hogy Elihu Isten fenségével, legfőbb bölcsességével akarja bizonyítani Isten igazságát. Csakhogy abból a gondolatból, hogy Isten fenséges és senki nem kérheti tőle számon azt, amit ő tesz, Jób éppen az ellenkező következtetésre jutott: Isten cselekvését nem lehet az igazság emberi mértékével mérni (9,12–15). Elihunak ezekben a mondataiban is összekeveredik az igazság a félreértéssel és az értetlenséggel. Csupán egy világos belőle újra: egyáltalán nem érti Jóbot, ugyanúgy csak a saját szavaira és bölcsességére figyel, mint Jób három barátja. Ha kicsit eltérő kifejezésekkel is, de ugyanazokat a mondatokat ismétli, amelyeket a párbeszédben már számtalanszor elmondtak. Valójában Elihu csak egy ponton más, mint a barátok, ő már kezdetben megmondta, hogy tanítani, vitázni akar. Az ő célja nem a vigasztalás, hanem a haragos rendreutasítás és kioktatás (32. fej.). Persze Isten fenségére való hivatkozással, meg azzal, hogy Isten kifürkészhetetlen, valóban nem is lehet

2 Ellen G. White: Krisztushoz vezető lépések, Bibliaiskolák Közössége, 2000, 75. o.

a szenvedő embert vigasztalni, hiszen ezeknek a végiggondolása kétségbeejtő megállapításokra vezet, ahogyan ezt már Jób beszédéből tudjuk (12,13–25).³

Milyen egyszerű kérdések segítségével akarta Elihu szembesíteni Jóbot Isten hatalmával?

5

Jób 37,1–6 | Halljátok meg figyelmesen az ő hangjának dörögését, és a zúgást, amely az ő szájából kijön! Az egész ég alatt szétereszti azt, és villámát is a földnek széléig. Utána hang zendül, az ő fenségének hangjával mennydörög, s nem tartja vissza azt, ha szava megzendült. Isten az ő szavával csodálatosan mennydörög, és nagy dolgokat cselekszik, úgy, hogy nem érthetjük. Mert azt mondja a hónap: Essél le a földre! S a záporosónak és a zuhogó zápornak: [Szakadjatok]. Minden ember kezét lepecsételi, hogy megismerje minden halandó, hogy az ő műve. (A beszéd folytatását lásd a 7–19. versekben.)

.....

.....

.....

.....

Elihu folytatja előbbi gondolatmenetét, és még mindig Isten hatalmának tényeit sorolja.

A 6. vers szerint a pecsét, illetve a bélyeg a hovatartozást jelöli, azt, hogy ki milyen hatalmat ismer el maga fölött (csak-

³ Muntag Andor, i. m., 289. o.

úgy mint Jel 14,9). Isten teremtő voltát hangsúlyozza ez a kijelentés, tehát az Urat mint Teremtőt és Alkotót illeti meg a legfőbb tisztelet.

A 14–19. versben Elihu hétköznapi dolgokra hívja fel Jób figyelmét: „Miként lebegnek a felhők, ...miképp melegülnek át ruháid...” stb. Ezek a jelenségek – éppen mindennapi voltuknál fogva – megszokottak a számunkra, pedig ugyanúgy a természet világának Isten által alkotott törvényeihez tartoznak, mint például az univerzumban fellelhető csillagrendszer mozgása. Isten hatalmát és bölcsességét hirdetik mindezek a kisebb-nagyobb, tökéletesen elrendezett dolgok.

Sajnos mi emberek hajlamosait vagyunk a megszokásra. Ami mindennapos, azt természetesnek vesszük, pedig nap mint nap emlékeztethetne Isten jóságára, szeretetére, gondviselésére. Izráel a pusztai vándorlás alatt nemcsak a nagy csodákról feledkezett el, de figyelmen kívül hagyta Istennek az életükben nap mint nap ismétlődő „kis” csodáit. „A te ruházatod nem kopott le rólad, sem a te lábad meg nem dagadt, immár negyven esztendőttől fogva.” (5Móz 8,4) Tanuljunk meg mi is szemlélni és tisztelni Istent, az élet kis dolgaiban!

6

Milyen biztatást adnak Elihu utolsó szavai azoknak, akik „néha nem látják a napot, bár az égen ragyog”?

Jób 37,20–23 | Néha nem látják a napot, bár az égen ragyog, de szél fut át rajta és kiderül. Észak felől aranyszínű világosság támad, Isten körül félelmetes dicsőség. Mindenható! Nem foghatjuk meg őt; nagy az ő hatalma és ítélőereje, és a tiszta igazságot el nem nyomja. Azért rettegjék őt az emberek; a [kevély] bölcsek közül nem lát ő egyet sem.

.....
.....
.....

Elihu beszéde befejezésében a természetből vett szép hasonlattal bátorítja Jóbót, és vele együtt minden embert, aki csüggesztő körülmények közé került.

Ebben a földi életben néha előfordulhat, hogy nehézségek és próbák takarják el előlünk Istent, mint felhők a napot. De ez nem jelenti azt, hogy ne lenne Isten, vagy nem gondolna ránk. „Néha nem látják a napot, bár az égen ragyog!” (20. vers) Senkinek sem jutna eszébe azt mondani, hogy a nap nem kelt fel, csak mert a felhők eltakarják. Nem látjuk, de tudjuk, hogy ott van, és még a felhőkön át is szűrődik valami a fényéből.

Lehetnek olyan időszakok a mi életünkben is, amelyek nem „verőfényesek”. De akkor se gondoljuk, hogy Isten elhagyott! Lássuk meg gondviselő szeretetének apró jeleit magunk körül, amelyek a nehézségek közé is elkísérnek! Az éppen nem láthatónak ezt a hit általi szemlélését kell elsajátítatunk, Mózes lehet ebben példánk, aki „erős szívű volt, mintha látta volna a láthatatlant” (Zsid 11,27/b).

Az ígéret így szól: „...de szél fut át rajta és kiderül. Észak felől aranyszínű világosság támad, és Isten körül félelmetes dicsőség.” A felhők nem tartanak örökké, előbb-utóbb feltámad a szél és kitisztul az ég. Bármennyire hosszúnak tűnnek is a megpróbáltatások, végül véget érnek, és újra napfényesebb napok köszöntenek ránk.

Az igazi, a végső megoldást pedig csak Isten uralmának a helyreállítása hozza el. Akkor majd szüntelenül és színről-színre szemlélhetjük Isten dicsőségét.

A négy barát összes mondandójából csupán ezek a legutóbbi gondolatok jelenthettek valódi vigasztalást. Elihu kitartásra bátorította Jóbot. Bár jó ideje nem látja Istent, Ő létezik, és eljön az idő, amikor megpróbáltatásai véget érnek, kérdései megoldódnak, és újra láthatja Őt, felemelő, fenséges dicsőségében.

*Az e heti adomány
a Sola Scriptura Teológiai Főiskolát támogatja.
– Hozzájárulás a közösség által fenntartott főiskola
működési költségeihez.*

Függelék

Tolnai György

A Szent Jóbról

(Részlet)

Egy istenfélő nagy szent ember vala,
Nagy szent Jóbnak őtet nevezik vala,
Első neve ő néki Jóbáb vala,
Vezetékneve ennek Sair vala,

Usitides földén ő lakik vala,
Arábiában egy nagy városban vala,
Feleséget magának jegyzett vala;
Arábiai házastársa vala.

Ábrahámnak ez ötöd unokája,
Izsáktul Ézsaunak az Záré fia,
Fejedelem az Édomnak földében,
Minden előtt vala nagy becsületben.

Együgyű és nagy hív ember ez vala,
Igazságot mindenben szeret vala,
Isten oskolájában tanul vala,
Az Úristent féli, szereti vala. (...)

Az jámbor vén ember ő gyermekiért,
Mindennap imádkozik életjekért,
Áldozatot szerez hosszú éltekért,
Sírván könyörög Istennek ezekért.

Mindennap szent Jób ezt műveli vala,
Ő magában így gondolkodik vala:
Netalán dolgokat Isten bánnája!
Érték azért így esedezik vala:

„Atya Isten! ki vagy uraknak ura,
Én lelkenek egyetlenegy tartója,
Gyermekimnek légy kegyelmes tartója,
Nézz ezekben atyám te jóvoltodra!”

Csudálatos az szent Istennek dolga,
Mert az nagy szent embert ím megpróbálá,
Ördög markában szent Jóbot bocsátá,
Ki légyen Jób? nyilvánban megmutatá.

Isten válasza
– Jób elismeri Isten hatalmát,
igazságosságát, imádkozik barátaiért
(Jób 38–42. fej.)

Hogyan kapcsolódott be Isten a beszélgetésbe, miután Jób és barátai is bölcsességük végéhez érve elhallgattak?

1

Jób 38,1–11 | Majd felelt az Úr Jóbnak a forgószélből és mondta: Ki az, aki elhomályosítja az örök rendet tudatlan beszéddel? Nosza övezd fel, mint férfiú derekadat, én majd kérdezek, te meg taníts engem! Hol voltál, mikor a földnek alapot vetettem? Mondd meg, ha tudsz valami okosat! Ki határozta meg mértékeit, ugyan tudod-e; avagy ki húzta el felette a mérőzsinórt? Mire bocsátották le oszlopait, avagy ki vetette fel szegletkövét, mikor együtt örvendeztek a hajnalcsillagok, és Isten minden fiai vigadoztak? Ki zárta el ajtókkal a tengert, amikor előtűnt, az anyaméhből kijött; mikor ruházatává a felhőt tevém, takarójául pedig a sűrű homályt? Mikor reávon tam törvényemet, zárat és ajtókat vettem eléje: és azt mondtam: Eddig jöjj és ne tovább; ez itt elleneáll kevély habjaidnak!
(A beszéd folytatását lásd a **12–38. versekben.**)

.....

.....

Jób legfőbb panasza az egész történet során az volt, hogy Isten nem válaszol. Most érkezett el az ideje, hogy Isten megnyilatkozzon. Nemcsak égi hang szólalt meg, hanem forgószélbe takarva személyesen jelent meg, hogy lezárja a vitát. (Mózes elhívásakor, a puszta vándorlás során, és a Sínai-hegynél találkozunk hasonló jelenséggel, amikor Isten szinte kézzelfoghatóvá kívánta tenni jelenlétét, hogy mondanivalóját még nyomatékosabbá tegye.)

„Ki az, aki elhomályosítja az örök rendet tudatlan beszéddel?” – kezdődik Isten beszéde. Bár szavait Jóbhoz intézte, a barátok is magukra vehették, hisz ők legalább annyira „elhomályosították az örök rendet”.

„Tudatlan beszéddel”, azaz a dolgok ismerete, igazi bölcsesség hiányában az örök rendet el lehet homályosítani. A tudatlan közeledés rosszakarat nélkül is eltorzíthat, elfedhet örök érvényű igazságokat. Isten első szavai figyelmeztetést jelentettek Jóbnak, barátainak, mindnyájunknak. Alázatra intenek bennünket, hogy törekedjünk a legteljesebb mértékben megismerni Isten dolgait, nehogy részismeretekkel, akár akaratlanul is, elhomályosítsuk azokat mások vagy önmagunk előtt.

Jób tökéletesen hű volt Istenhez, a legsúlyosabb megpróbáltatások közepette is. Ráadásul fizikai nyomorúságát barátai értetlensége és kemény beszédei is súlyosbították. De sajnos az ő viselkedése sem volt hibátlan. Nehéz helyzetében hiába várta, hogy Isten igazolja őt, ezért egyre türelmetlenebbül és szemrehányóbban fordult az ég felé. Magatartásával és kérdéseivel szinte kétségbe vonta Isten bölcsességét, igazságosságát. Olykor tűnt, mintha ő jobban tudná, mit kell tennie Istennek.

Ez mindenképpen hiba volt Jób részéről. Bár fizikai állapota, az idő múlása és barátai magatartása hozzájárultak ehhez a viselkedéséhez, Isten mégsem hagyhatta szó nélkül. „Nosza övezd

fel, mint férfiú, derekadat, én majd kérdezlek, te meg taníts engem!” – szólította fel az Úr Jóbót. A teremtésre vonatkozó kérdésekkel érzékeltette vele, hogy mennyire parányi az emberi tudás, Isten mindenható bölcsességéhez képest.

„A legértelmesebb emberek sem tudják felfogni Isten titkait, ahogyan azok a természetben megnyilatkoznak. Az isteni ihletés sok olyan kérdést tesz fel, amit a legalaposabb tudás sem tud megválaszolni. Ezeket a kérdéseket nem azért tette fel Isten, mert feltételezte, hogy meg tudjuk válaszolni őket, hanem azért, hogy felhívja a figyelmünket titkainak mélységére, és ráébressze az embereket: bölcsességük korlátozott, mert a mindennapi élet közösleges dolgaiban olyan titkok rejlenek, amelyek meghaladják a véges értelem felfogóképességét...”¹

Egyszerű természeti képpel érzékelteti Isten a maga hatalmát (11. vers).

„...Semmi sem történhet a világegyetemben annak tudtán kívül, aki mindenütt jelen van. Az emberi élet eseménye sem ismeretlen Teremtőnk előtt. Miközben Sátán állandóan a gonoszságot munkálja, az Úr, a mi Istenünk mindent ellenőrzése alatt tart. hogy engedelmes, hívó gyermekeinek semmi bántódása se legyen. Ugyanaz a hatalom, amely féken tartja az óceán szilaj hullámait, meg tudja fékezni a lázadás és a gonoszság minden erejét. Isten így szól mindkettőhöz: »Eddig jöjj és ne tovább...«”²

1 Ellen G. White, *General Conference Bulletin*, 1897. február 18.

2 Ellen G. White, *The Signs of the Times/Az Idők Jelei*, 1881. július 14.

2

A teremtés után Isten milyen tevékenységéről van szó a folytatásban? Milyen tulajdonságát igazolja ezzel?

Jób 39,1–6 | Vadászol-e prédát a nőstény oroszlánnak, és az oroszlánkölykök éhségét kielégíted-e; mikor meglapulnak tanyaikon, [és] a bokrok közt lesben vesztegelnek? Ki szerez a hollónak eledelt, mikor a fiai Istenhez kiáltoznak; kóvályognak, mert nincs mit enniük? Tudod-e a kőszáli zergék ellésének idejét; megvigyáztad-e a szarvasok fajzását? Megszámláltad-e a hónapokat, ameddig vemhesek; tudod-e az ellésük idejét? [Csak] összegörnyednek, elszülik magzataikat, vajúdásaiktól megszabadulnak.

(A beszéd folytatását lásd a **7–33. versekben.**)

(vö.) **Jób 34,14–15** | Ha csak ő magára volna gondja, lelkét és lehellését magához vonná: Elhervadna együtt minden test, és az ember visszatérne a porba.

Jn 5,17 | Jézus pedig felelt nekik: Az én Atyám mind ez ideig munkálkodik, én is munkálkodom.

Mt 10,29 | Nemde, két verebecskét meg lehet venni egy kis fillérért? És egy sem esik azok közül a földre a ti Atyátok tudta nélkül.

.....

Isten teremtményeiért folytatott munkája nem ért véget a teremtéssel. Egyes elméletek szerint Isten alkotta ugyan a világmunkát, de azután magára hagyta, és azóta az „önmozgás” tartja fenn. A Biblia ezt az állítást határozottan tagadja! A teremtés

hetedik napjával csak egy szakasz zárult le Isten munkájában, ami azóta is folytatódik. Jézus Krisztus szavai szerint Isten „mind ez ideig munkálkodik”. Istennek enélkül a fenntartó tevékenysége nélkül „elhervadna együtt minden test, és az ember visszatérne a porba”. Istennek ezt a gondoskodó, fenntartó művét hangsúlyozza ez a fejezet.

Milyen kár, hogy sokszor megfakul bennünk ennek a tudata. Isten az, aki nemcsak megteremtett bennünket, de nap mint nap fenn is tart. „Vénségeitekig én vagyok az, és megőszüléseitekig én visellek, én teremtettem és én hordozom, én viselem és megszabadítom.” (Ésa 46,4) Isten teremt, örökös születésünk fölött, hordoz életünkben, és megszabadít bűneinkből. Ha ennek a tudatában élénk, sokkal jobban átéreznénk Istenre utaltságunkat, tőle való függőségünket.

Isten Jóbbhoz intézett szavai, amelyeket ez a fejezet tartalmaz, nyilvánvalóvá teszik, hogy Jézus Krisztus nevezetes szavai a verebecskéről (Mt 10,29) nem jelképesek voltak, hanem szó szerint veendőek. Istennek gondja van a mi szemünkben „értéktelen” állatokra is.

Isten azt akarta érzékeltetni Jóbbal, hogy nem került el figyelmét mindaz, ami vele történt. Az, aki az egyes állatokkal törődik, hogyan feledkezhetett volna el egy szenvedő teremtményéről?

Mi volt az egyetlen dolog, ami miatt Jób feddésben részesült Istentől? Milyen végső választ ad Isten a bűn és a rossz türéseére?

Jób 39,34–40,9 | Szólt továbbá az Úr Jóbnak, és mondta: Aki pert kezd a Mindenhatóval, cáfolja meg, és aki az Istennel

feddődik, feleljen neki! Szólt Jób az Úrnak, és mondta: Íme, én parányi vagyok, mit feleljek neked? Kezemet a számra teszem. Egyszer szóltam, de már nem szólok, avagy kétszer, de nem teszem többé! Ekkor szólt az Úr Jóbnak a forgószélből, és mondta: Nosza! övezd fel, mint férfi, derekadat; én kérdezek, te pedig taníts engem! Avagy semmivé teheted-e az én igazságomat; kárhoztathatsz-e te engem azért, hogy te igaz légy? Van-e ugyanolyan karod, mint Istennek, mennydörgő hangon szólasz-e, mint ő? Ékesítsd csak fel magad fénnel és méltósággal, ruházd fel magad dicsőséggel és fenséggel! Önts ki haragodnak tüzet, és láss meg minden kevélyt, és alázd meg őket! Láss meg minden kevélyt, és törd meg őket, s a gonoszokat az ő helyükön ti-pord le! Rejtsd el őket együvé a porba, orcájukat kösd be mély-séges sötéttel: Akkor én is dicsőítlek, hogy megtartott téged a te jobb kezed!

.....

.....

Jób a maga elkeseredett kilátástalanságában valóban mintegy pert kezdett a Mindenhatóval (lásd a 2. kérdéshez fűzött megjegyzést). Igazságtalanságnak ítélte Isten hallgatását, és ha burkoltan is, de mulasztással vádolta, amiért nem igazolta ártatlanságát. Testi-lelki fájdalmában elveszítette azt a hívő, lelki magatartást, amely egyedül helyes az ilyen megpróbáltatásban. „Hagyjad az Úrra a te utadat, és bízzál benne, majd ő teljesíti. Felhossa a te igazságodat, mint a világosságot, és a te jogodat, miként a delet. (Zsolt 37,5–6)

Isten itt mintegy felajánlja Jóbnak, hogy igazgassa ő a világ folyását, ha annyira bölcsnek és igaznak érzi magát. Tegye ezt, ha jobb megoldást tud találni a rossz, a gonosz problémájának

a megoldására, annál a hosszútűró, de az igazság végső, teljes erkölcsi diadalához vezető útnál, amit Isten megváltási terve követ: „Láss meg minden kevélyt, és törd meg őket... Akkor én is dicsőítlek, hogy megtartott téged a te jobb kezed!” (40,7. 9 vö. 3–4. vers)

„Isten végső válaszát a szenvedés, a bűn és a rossz általa való megtűrésére, illetve az emberi elgondolásokkal szemben egész másfajta kezelésére a 40,6–9 mondja ki.

Isten itt felrója az embernek, hogy a rosszat erővel, erőszakkal gondolja megsemmisíteni. Olyanok vagyunk, mint a Jézus-példázatbeli szolgák, akik elaludtak, amikor éberem kellett volna őrködniük, és az éjnek idején belopódzó ellenség konkollyal vetette be a szántóföldet, majd ezek a szolgák a felnövekedett gyomnövényt »összeszedni« (= kitépni, és egybegyűjtve elégetni) akarták (Mt 13,28). Ugyanezt mondja Isten is Jóbnak: ti a rossz láttán kiöntitek haragotokat (6. vers), keresitek a felelősöket, és legszívesebben meg is ölnétek őket (6–7. vers), föld alá temetve mindahányat (8. vers). Ezt gondoljátok el egyénileg, de ezt művelitek a történelemben is, háborúk, forradalmak által. Teszitek ezredévek óta. De megoldás ez? Elnyeritek a dicsőséget? A jó jut érvényre?

E közvetett érvelésből bontakozik ki Isten közvetlen válasza: a rosszat nem lehet ugyanolyan rossz eszközökkel megsemmisíteni, mert az ilyen eljárás nem megszünteti a problémát, hanem kiterjeszti. Ezáltal a rossz eszközök szükségszerűsége igazolódna, azaz a rossz szükségessége és örökkévaló jogosultsága. Holott a rossz betolakodott ellenség: erőszakkal szerzett javak bitorlása. A rosszat teljesen és véglegesen kell legyőzni, hogy ne ismétlődhessék meg újra, »ne legyen kétszer veszedelem« (Náh 1,9/b). Ehhez viszont Isten olyan »minden útjában igaz« »hosszútűrésére« (5Móz 32,4; 1Kor 13,4 stb.) van szükség, amely

»nem erővel és nem hatalommal, hanem lelkével« (Zak 4,6), először magából az emberből kívánja kitisztítani (1Móz 3,15/a), az emberrel akarja felismertetni és megutáltatni a rosszat, és annak végső okozóját, Sátánt. S csak ezután, a per tárgyának, az embereknek a beleegyezése és őszinte küzdelme nyomán érvényesítheti Isten – de ekkor is Krisztus áldozatára való tekintettel – azt az ítéletet, amellyel Sátánt és követőit egyszer s mindenkorra meg fogja semmisíteni. A rossz és valamennyi következményének legyőzéséhez tehát az Istennel együttműködő hosszútűrés vezet el – az élet valamennyi területén (Jak 5,8–11, ilyen értelemben szövegszerűen is említi Jóbót és tapasztalát).”³

4

Milyen újabb természeti képek következnek ezután, és mire tanítanak ezek?

Jób 40,10–14 | Nézd csak a behemótot, amelyet én teremtettem, amiként téged is, fűvel él, mint az ökör! Nézd csak az erejét az ő ágyékában, és az ő erősségét hasának izmaiban! Kiegyenesíti farkát, mint valami cédrust, lágyékának inai egymásba fonódnak. Csontjai ércsövek, lábszárai, mint a vasrudak. Az Isten alkotásainak remeke ez, az ő teremtője adta meg neki fegyverét.

(A beszéd folytatását lásd a **15–19. versekben**.)

Jób 41,1–2 | Kihúzhatod-e a leviatánt horoggal, leszoríthatod-e a nyelvét kötéllel? Húzhatsz-e gúzszt az orrába, az állát szigonnyal átfúrhatod-e?

³ Reisinger János–Prancz Zoltán: *Ószövetségi bölcsességi könyvek*, i. m., 22–23. o.

(A beszéd folytatását lásd a **3–34. versekben.**)

.....

Joggal merül fel a kérdés: mi lehetett Isten célja a két rendkívüli teremtmény ilyen részletes bemutatásával? Az egyik magyarázat szerint:

„Valójában ezeknek is megvan a maguk értelme az egész összefüggésében. A szerző ezekben az állatokban látta a legnagyobb és legellenállhatatlanabb erő megtestesülését, úgyszólván illusztrációját, s ezért írja le őket ilyen részletességgel, hogy Jób-nak a saját tehetetlenségét még jobban szívébe vesse azzal az Istennel szemben, aki ezeket a szörnyetegeket is teremtette.”⁴ Lehetséges azonban az is, hogy Isten egyszerűen e két állat bemutatásán keresztül kívánja láttatni, hogy az Ő munkái tökéletesek. S aki így teremt, az Jób ügyében sem téved vagy mulaszt.

A *behemót* és *leviatán* kifejezések az eredeti héber *behemah* és *liviathan* szavak egyszerű átiratai. Az előbbi valamilyen nagytestű állatot – elefánt vagy víziló –, utóbbi talán krokodilt jelöl. Teljes bizonyossággal egyik sem azonosítható. Annak is fennáll a lehetősége, hogy azóta kipusztult állatfajokról, például dinoszauruszokról van szó. Határozottan emellett érvel a következő idézet szerzője:

„Mégis mit mond a Biblia a dinoszauruszokról? Említi őket egyáltalán? A Biblia természetesen nem használja a *dinoszaurusz* kifejezést ezekre a különös hullőkre, mivel e tudományos

⁴ Döbrössy Lajos, i. m., 531–532. o.

megnevezés akkoriban még nem létezett. A Biblia azonban egyik legrégebbi könyvében részletesen leír ilyen állatokat, még ha más néven is.

Az özönvíz utáni negyedik évszázadban írtak egy lenyűgöző bibliai könyvet, Jób könyvét. Ez valóban különleges bibliai könyv, nemcsak mély bölcsessége miatt, hanem azért is, mert hatásosan tanúskodik olyan hatalmas változásokról, amelyek nem sokkal az özönvíz után játszódtak le a földön. Sok csodálkozásra indító tényt örökít meg az adott korból. Szól a barlanglakókról, akiknek »völgyek szakadékaiban kell lakniuk, a föld és a sziklák üregeiben« (Jób 30,6), a jégről (Jób 37,10; 38,29), amely egykor talán egész óceánokat borított, a hóról, olyan helyeken, ahol ma sivatag van, »mert megparancsolja a hónap, hogy hulljon a földre« (Jób 37,6). Így az emberek agyagházakban éltek, amelyeket egyik napról a másikra egyszerűen elfújta a szél (Jób 4,19–21). Vulkánkitörések és földrengések pusztítottak el nagy területeket (Jób 9,5; 14,18). Más vidékeket viszont óriási áradások fenyegetnek, amelyek »felforgatják a földet« (Jób 12,15). Ezért mondja Isten Jób 7,12-ben: »Tenger vagyok-e, vagy tengeri szörny, hogy őrséget állítasz ellenem?« Akkoriban nyilvánvalóan őrséget kellett állítani, hogy a lakókat idejében figyelmeztessék a szökőárra, vagy éppen a tengeri szörnyekre. Ráadásul olyan állatokat is említ, amelyek már régóta kihaltak, így Jób 40–41 két óriási teremtményt ír le, emlékeket az özönvíz utáni dinoszauruszokról: az egyik a növényevő behemót, a másik a húsevő leviatán. Ha Jób olyan állatról beszél, amelynek merev a farka, mint a cédrus, csontjai mint az ércsövek, lábszárjai, mint a vasrudak, füvet eszik, mint a szarvasmarha, és a vízben él, akkor az elefánt és a víziló a rövid farkával, továbbá a húsevő krokodil nem jöhet számításba. Mindezek a jellegzetességek egyetlen ma élő állatra sem illenek,

de annál inkább egyes növényevő dinoszauruszokra, például a Brachiosaurusra vagy az Iguanodonra. A behemótot (Isten remekművét – a ford.) szó szerint »Isten útjai kezdetének« nevezik. A Bibliai teremtéstörténet szerint az állatok teremtése az ötödik napon a víziállatokéval kezdődött...

[A leviatán] nagy ereje és éles fogai alapján erős húsevő dinoszauruszra következtethetünk. A leviatán, mint a behemót is, a vízben tartózkodik. Ez egybecseng azzal a megfigyeléssel, hogy a legtöbb dinoszaurusz víziállat volt, és valószínűleg kétlábú életmódot folytatott.”⁵

Mi volt Jób válasza Isten beszédeire, és hogyan igazolta őt Isten a barátaival szemben?

Jób 42,1–6 | Jób pedig felelt az Úrnak, és mondta: Tudom, hogy te mindent megtehetsz, és senki téged el nem fordíthat attól, amit elgondoltál. Ki az – mondod – aki gáncsolja az örök rendet tudatlanul? Megvallom azért, hogy nem értettem; csodadolgok ezek nekem, és fel nem foghatom. Hallgass hát, kérélek, én hadd beszéljek; én kérdezlek, te pedig taníts engem! Az én fülemnek hallásával hallottam felőled, most pedig szemimmal látlak téged. Ezért hibáztatom magam és bánkódom a porban és hamuban!

Jób 42,7–9 | Miután pedig e szavakat mondta az Úr Jóbnak, szólt a Témánból való Elifáznak: Haragom felgerjedt ellened és két barátod ellen, mert nem szóltatok felőlem igazán, mint az én szolgám, Jób. Most azért vegyetek magatokhoz hét tulkot és

⁵ Stefan Drüeke: *Utazás a dinoszauruszok korába*, ford. Szentpétery Péter, Evangéliumi Kiadó, Bp., 1997, 63–68. o.

hét kost, és menjetek el az én szolgálomhoz Jóbhoz, és áldozatok magatokért égőáldozatot. Jób pedig, az én szolgálom, imádkozzék tiértetek, mert csak az ő személyére tekintek, hogy retteteset ne cselekedjem veletek, mivelhogy nem szóltatok felőlem igazán, mint az én szolgálom Jób. Elmentek azért a Témánból való Elifáz, a Sukhból való Bildád és a Naamából való Cófár, és úgy cselekedtek, amiképpen mondta nekik az Úr, és az Úr tekintett Jób személyére.

.....

.....

.....

Jób mélyen hívő ember volt, és csak az egészen rendkívüli körülmények hatására jutott odáig, hogy helytelen hangnemet engedett meg magának Istennel szemben. Őszinteségét éppen az bizonyítja, hogy már első megszólalásakor is azonnal elismerte hibáját (39,36–38). Most is alázattal hajol meg Isten bölcsessége előtt (42,3/b).

Mély megbánását a 6. *vers* bizonyítja: porban és hamuban bánkódott helytelen beszédei miatt.

Az 5. *vers* talán arra utal, hogy Isten megszólalása, minden feddése ellenére is, hatalmas megkönnyebbülést jelenthetett Jób számára. Eddig csak „hallottam felőled, most pedig szemeimmel látlak téged”. Megszűnt végre a hallgatás, Isten megróttá ugyan, de Jób készséggel be is ismerte hibáját, és boldog volt, hogy végre helyreállhat Istennel való kapcsolata, s hozzátehetjük, hogy nem is akármilyen szinten.

„Isten azért ad igazat a könyv végén egyedül Jóbnek – s tekint feddőleg barátaira, akikért áldozatot kell hozni életben

maradásukhoz, hogy a kegyelmi lehetőség még megújuljon feltettük, amint Mózes közbenjárására kegyelmezett meg Áronnak (5Móz 9,20), mert az Úrral való együttműködést és türelmet ő valósította meg az Istenhez legközelebb álló módon azzal, hogy nem fogadott el félmegoldásokat, nem hagyta magára kényszeríteni a hamis véleményt és hamis bűnbánatot. Értelemben, hitben, gondolkodásban, vallásban Isten Jóbot vallja őszinte gyermekének, a lelki szegénységet vagy a gyermekekhez való hasonlóságot elérőnek, ami nélkül »semmiképp nem léphetünk be a mennyek országába« (Lk 18,17).

Ugyanakkor Jób könyvében Isten szavai éles valláskritikát is képviselnek – Jézus majdani kijelentéseihez hasonlóan (Mt 7,21, valamint a 23. feje.; Jn 4,23). Nem nevezhető Isten szerinti, Isten által elfogadható vallásnak és vallásosságnak az, amely nem Isten Igéjére épül teljesen és tökéletesen. Az egyéni tapasztalatok, az emberi hagyományok nemhogy nem pótolhatják Isten Igéjének ismeretét, de gyakran megesik, hogy szöges ellentétben állnak vele. »Mert nem szóltatok felőlem igazán, mint az én szolgám, Jób« (42,7) – ez Isten megítélése azóta is a nevében fellépők nagy hányadával szemben.

Másrészt a szenvedés kérdésére nagy általánosságban nem is lehet válaszolni. Mert ahány emberi eset, annyiféle ok és megengedés. Egy bizonyos, amint már többször hangsúlyoztuk is, személyes bűnökre visszavezetni minden szenvedést: vaskos tévedés. Tény, hogy személyes bűnök miatt is érhet bennünket szenvedés, de nem csak ezek miatt. Hogy csupán a legnagyobb példát említsük: Jézus Krisztust a vétkeiért érte-e borzalmas szenvedése és kereszthalála? Egyáltalán nem, hiszen Ő bűntelen volt.

Az egyetemes emberi bűn is előidézhet egyéni szenvedést. Ahogyan betegség is okozhatnak öröklődési rendellenességek

vagy káros környezeti hatások, nem csupán az egyéni életmódunk – jóllehet elsősorban mégis ez utóbbi számít –, ugyanúgy a szenvedés mögött is több ok, gyakran emberi szemmel láthatatlanok is meghúzódhatnak. Ismeretelméletileg tévedés, erkölcsileg pedig szeretethiányt mutató tapintatlanság a szenvedő vagy beteg ember előtt az okok magabiztos firtatása. Ha az ő helyében lennénk, mi sem szívesen fogadnánk az effajta okoskodást, amit gyakran olyan magabiztossággal adunk elő, mint Jób barátai.

Csak »a helyén mondott ige« (Péld 25,11) az igaz, csak »a szükséges építésre hasznos beszéd« (Eféz 4,29) a megfelelő, s ha Jób barátainak érveléseiben részigazságokat bőven találunk is, megnyilatkozásuk módja és stílusa egészében elhibázott. »A szerencsétlent barátjától részvét illeti meg, még ha elhagyja is a Mindenhatónak félelmét« – figyelmezteti barátait Jób még a beszélgetés elején, hétnapos hallgatásuk után nem sokkal, de hasztalanul (6,14).

Az emberi értelem okoskodása Isten nélkül nem térhet más irányba, csak az önigazolás felé. A legveszélyesebb itt nem is annyira a közvetlen és durva önigazolás, hanem az, amely mérhetetlen nagy kört fut be ahhoz, hogy már ne annak látsszék.

Az őszinte, lelkiismeretéhez és Isten Igéjéhez ragaszkodó emberi magatartás végletes megpróbáltatásokban is győzedelmeskedő voltát hirdeti Jób könyve, arra tanítva, hogy »a bűnt a nyomorúságnál jobban ne szeressük« (36,21), és minden, magát Isten mellett elkötelezettnek vélő hívőt újra és újra szembe-sít ezzel a kérdéssel: »Az Ő személyére néztek-e, ha Isten mellett tusakodtok?« (13,8)⁶

6 Reisinger János–Prancz Zoltán: *Ószövetségi bölcsességi könyvek*, i. m., 23–25. o.

Hogyan fejeződött be Jób élete, mi következett a kemény megpróbáltatások időszaka után?

6

Jób 42,10–17 | Azután eltávolította Isten Jóbról a csapást, miután imádkozott az ő barátaiért, és kétszeresen visszaadta az Úr Jóbnak mindazt, amije volt. Bement hozzá minden fiútestvére és minden leánytestvére, s minden előbbi ismerőse, és ettek vele együtt kenyeret az ő házában. Sajnálkoztak felette és vigasztalták őt mindama nyomorúság miatt, amelyet az Úr reá bocsátott, és ki-ki adott neki egy-egy pénzt, és ki-ki egy-egy aranyfüggőt. Az Úr pedig jobban megáldotta a Jób életének végét, mint kezdetét, mert lett neki tizennégyezer juha, hatezer tevéje, ezer igás ökre és ezer szamara, és született neki hét fia és három leánya. Az első neve volt Jémima, a másodiké Keciha, a harmadiké Kéren-Happuk. Nem találtattak olyan szép leányok, mint a Jób leányai, abban az egész tartományban, és az ő atyjuk örökséget is adott nekik az ő fiútestvéreik között. Jób pedig élt ezután száznegyven esztendeig, és látta az ő fiait és unokáit negyed ízig, és meghalt Jób jó vétségben és betelve az élettel.

Jak 5,11 | Íme, boldogoknak mondjuk a túrni tudókat. Jóbnak túrását hallottátok, és az Úrtól való végét láttátok, hogy igen irgalmas az Úr és könyörületes.

.....

.....

.....

Isten az erkölcsi rehabilitálás után Jób testi állapotát és életkörülményeit is teljesen helyreállította. Ez a szakasz éppen azt

bizonyítja, hogy Isten figyelme csakugyan mindenre kiterjed, semmiről sem feledkezik el. Minden, amit tesz, teljes és tökéletes. Jób családi kapcsolatai helyreálltak, ugyanannyi gyermeke született, vagyónát pedig kétszeresen visszakapta. Isten ugyan „megsebez, de be is kötöz, összezúz, de kezei meg is gyógyítanak” (5,18). Isten megengedte a próbát Jób életében, de amikor igazolódott, hogy Sátán vádjai hamisak, bőségesen kárpótolta az elszenvedett veszteségekért.

„Mehalt Jób jó vénségben és betelve az étellel.” Magas kort ért meg, negyedízig látva leszármazottait. Milyen jó, hogy Isten nem hallgatott rá, amikor a halált kérte!

Bár Jób magatartása nem volt egészen hibátlan, Sátán vádjai tekintetében végig feddhetetlen maradt. Bármennyire fájdalmas is volt ez a próba, utóbb egészen biztos, hogy nem cserélte volna el semmiért ezt az Istennel szerzett tapasztalatot.

„...a ti kipróbált hitetek, ami sokkal becesebb a veszendő, de tűz által kipróbált aranynál...” (1Pt 2,7) A próbák teszik egyre tisztábbá, értékessé, erősebbé hitünket.

•

Az e heti adomány

az eleki vendégház munkáját támogatja.

*– Hozzájárulás a vendégházban folyó
egészségügyi-lelki missziómunka költségeihez.*

Függelék

Arany János

1861

Megüdvözöllek régi búm dalával,
Remények éve! áldom jöttödet.
Oh tégy irgalmat e szegény hazával!
Ha bűnhödénk, elég a bűnhödet,
S elég viselni – ha mint Jób – keresztünk,
Szirt is leroskad, nemhogy férfi váll.
Ne csalj, ne csalj, midőn remélni kezdtünk,
Még egy csalódás: annyi mint – halál!

OKTÓBER • *Igék minden napra*

1.	szombat	Jel 1,7	
2.	vasárnap	2Pt 3,10	
3.	hétfő	Jób 38,22–23	
4.	kedd	Ésa 13,13–14	
5.	szerda	Zsolt 50,6	
6.	csütörtök	Mt 24,36	
7.	péntek	Mt 24,27	Napnyugta: 18.11
8.	szombat	Zsolt 50,3–4	
9.	vasárnap	Ésa 2,19	
10.	hétfő	Fil 3,20–21	
11.	kedd	2Tim 4,1	
12.	szerda	Mk 14,62	
13.	csütörtök	Ezék 38,21	
14.	péntek	Jel 6,15–16	Napnyugta: 17.58
15.	szombat	Jer 25,31	
16.	vasárnap	Jer 50,25	
17.	hétfő	Mt 24,44	
18.	kedd	Ésa 26,19	
19.	szerda	Jn 5,28–29	
20.	csütörtök	Jób 19,25; 27	
21.	péntek	1Jn 5,11	Napnyugta: 17.45
22.	szombat	1Kor 13,12	
23.	vasárnap	Tit 2,13	
24.	hétfő	1Thess 4,16–17	
25.	kedd	Jer 4,23–25	
26.	szerda	Jel 20,1–2	
27.	csütörtök	Jer 31,16–17	
28.	péntek	2Tim 4,7–8	Napnyugta: 17.33
29.	szombat	Jak 1,12	
30.	vasárnap	Lk 21,28	
31.	hétfő	Jel 22,12	

NOVEMBER • *Igék minden napra*

1.	kedd	Júd 6	
2.	szerda	Zsolt 91,11	
3.	csütörtök	Mt 25,23	
4.	péntek	Zsid 12,2	Napnyugta: 16.22
5.	szombat	Mt 25,40	
6.	vasárnap	Ésa 53,10–11	
7.	hétfő	Mt 25,21	
8.	kedd	1Sám 16,7	
9.	szerda	Ésa 55,9	
10.	csütörtök	Kol 3,2	
11.	péntek	1Kor 3,14	Napnyugta: 16.13
12.	szombat	1Kor 2,9	
13.	vasárnap	Jel 22,2	
14.	hétfő	Jel 14,2–3	
15.	kedd	Ésa 33,17	
16.	szerda	Jel 14,1	
17.	csütörtök	Jel 7,9	
18.	péntek	Dn 12,3	Napnyugta: 16.05
19.	szombat	Jel 7,14	
20.	vasárnap	Ésa 64,3	
21.	hétfő	2Kor 4,18	
22.	kedd	Jel 22,14	
23.	szerda	1Kor 6,3	
24.	csütörtök	Júd 14–15	
25.	péntek	Jel 20,7–8	Napnyugta: 15.59
26.	szombat	Jel 20,7–8	
27.	vasárnap	Jel 20,12	
28.	hétfő	Préd 12,16	
29.	kedd	Jn 5,22	
30.	szerda	Mt 25,34	

A reggeli igék a Maranatha című könyvből valók.

DECEMBER • *Igék minden napra*

1.	csütörtök	2Kor 5,10	
2.	péntek	Ésa 45,23–24	Napnyugta: 15.55
3.	szombat	Rm 14,10–11	
4.	vasárnap	Jel 15,3	
5.	hétfő	Mal 4,1	
6.	kedd	Péld 11,31	
7.	szerda	1Jn 3,2	
8.	csütörtök	Jn 5,17	
9.	péntek	2Pt 3,11–13	Napnyugta: 15.53
10.	szombat	Jel 21,4	
11.	vasárnap	Ésa 32,18	
12.	hétfő	Jel 2,7	
13.	kedd	Zsolt 16,11	
14.	szerda	Ésa 65,18	
15.	csütörtök	Kol 1,12	
16.	péntek	Jel 15,2	Napnyugta: 15.53
17.	szombat	Eféz 6,8	
18.	vasárnap	Ésa 65,21–22	
19.	hétfő	Ésa 35,10	
20.	kedd	Zak 13,6	
21.	szerda	Jel 21,3	
22.	csütörtök	Ésa 52,6	
23.	péntek	Eféz 2,7	Napnyugta: 15.56
24.	szombat	1Pt 1,10–12	
25.	vasárnap	Zsolt 104,24	
26.	hétfő	Ésa 45,11–12	
27.	kedd	Mk 12,25	
28.	szerda	Dn 7,27	
29.	csütörtök	Ésa 66,22–23	
30.	péntek	Zak 14,9	Napnyugta: 16.01
31.	szombat	Zsolt 91,16	